

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ШТИФАНЕНКО ІВАННА ОЛЕКСАНДРІВНА

Допускається до захисту:

в. о. завідувача кафедри

германської філології

канд. філол. наук, доцент,

доцент кафедри германської філології

..... О. В. Чоботар

(підпис)

«___» _____ 20__ р.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННИКІВ
НА ПОЗНАЧЕННЯ КОСМЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ У НІМЕЦЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (НА МАТЕРІАЛІ ЖІНОЧИХ ЖУРНАЛІВ)

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.043 Германські мови та література (переклад включно)

перша – німецька

Освітня програма Німецька та друга іноземна мови та літератури

(переклад включно)

Магістерська робота

Науковий керівник:

Манакін Володимир Миколайович,

докт. філол. наук, професор,

професор кафедри германської філології

Оцінка: ____ / ____ / ____

(бали/за шкалою ЄКТ5/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____

(підпис)

Вінниця 2020

АНОТАЦІЯ

Штифаненко І.О. Структурно-семантичні особливості іменників на позначення косметичних засобів у німецькій та українській мовах (на матеріалі жіночих журналів). Спеціальність 035 «Філологія». Спеціалізація 035.043 Германські мови та література (переклад включно) перша – німецька. Освітня програма Німецька мова і переклад. Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2020. – 106 с.

Магістерську роботу присвячено вивченню особливостей лексичних одиниць на позначення засобів косметики та косметології на структурному та семантичному рівнях у сучасних німецькій та українській мовах. Матеріал дослідження містить німецькі та українські іменники на позначення засобів косметики косметології, дібрані методом суцільної вибірки з німецько- та україномовних жіночих журналів. Обсяг вибірки становить 593 лексичні одиниці, 282 та 311 одиниць в кожній мові відповідно.

Порівняння структурно-семантичних особливостей лексичних одиниць на позначення засобів косметики та косметології в сучасних німецькій та українській мовах дозволяє простежити за процесом їхнього розвитку, виявити і визначити основні тенденції у процесі їхнього утворення. Зроблена у пропонованій роботі спроба опису способів словотворення виявила, що провідними способами утворення іменників домену «Косметика і косметологія» виявились словоскладання у сучасній німецькій та афіксація у сучасній українській мові. Значну роль в збагаченні словникового складу цієї терміносистеми в порівнюваних мовах відіграють запозичення. Семантичний аналіз корпусу практичного матеріалу дослідження дав змогу виявити приналежність лексичних одиниць до певних семантичних груп.

Ключові слова: іменник, косметичний засіб, словотвір, словоскладання, семантика.

SUMMARY

Shtyfanenko I. O. Structural and semantic features of nouns denoting cosmetics in German and Ukrainian (based on women's magazines). Speciality 035 “Philology”. Specialisation 035.04 “Germanic Languages and Literatures (including translation)” first language – German. Educational Programme “German and Second Foreign Languages and Literatures (including Translation)”. Vasyl’ Stus Donetsk National University, 2020. – 105 p.

The Master’s research paper is devoted to the study the features of German and Ukrainian nouns to denote cosmetics and cosmetology at the level of their structure and semantics. The research material contains German and Ukrainian nouns for cosmetology, selected by a method of continuous sampling from German- and Ukrainian-language women's magazines. The sample size is 593 lexical units.

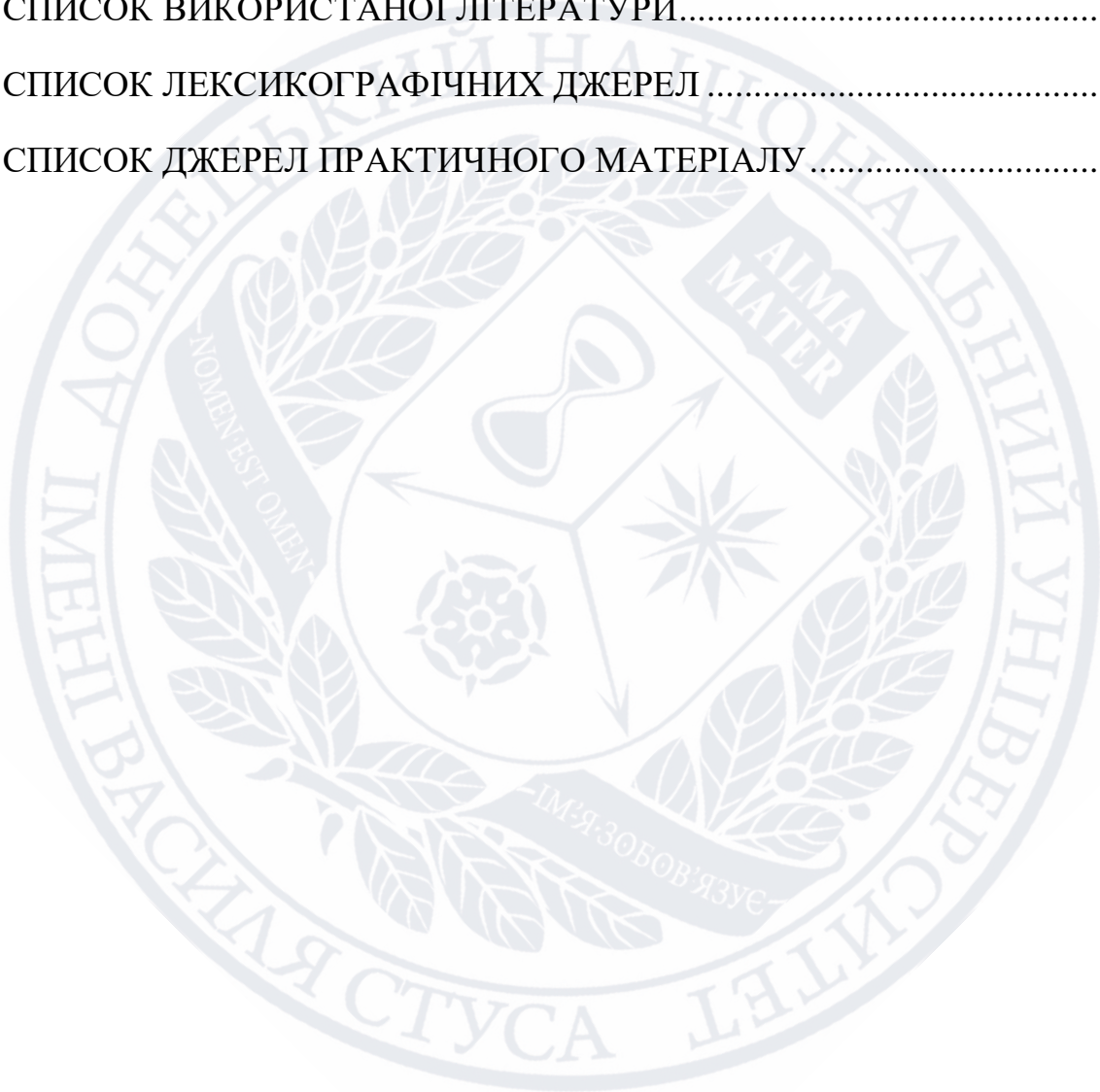
Comparison of structural and semantic of lexical units to denote cosmetics and cosmetology in modern German and Ukrainian languages allows tracing the process of their development, identifying and identifying the main trends in the process of their formation. An attempt made in the proposed work to describe the methods of word formation revealed that the leading ways of forming nouns of the domain «Cosmetics and Cosmetology» are compounding in German and affixation in Ukrainian languages. Loan words play a significant role in enriching the vocabulary of this terminological system in the compared languages. Semantic analysis of the research body made it possible to identify the affiliation of the lexical units to certain semantic groups.

Key words: noun, cosmetics, word formation, compounding, semantics.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1.....	11
СЛОВОТВОРЕННЯ ЯК ОСНОВНИХ ШЛЯХ ПОПОВНЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ	11
1.1 Словотвір сучасної німецької та української мов	12
1.1.1 Безафіксне словотворення	19
1.1.2 Афіксація.....	22
1.1.3 Словоскладання	29
1.1.4 Зрощення.....	39
1.1.5 Суміщення.....	42
1.1.6 Утворення складноскорочених та усічених слів (аббревіатур)	44
1.2 Роль запозичень у поповненні словникового складу мови.....	48
1.3 Публіцистичний стиль та способи словотвору характерні для нього	57
1.4 Дослідження засобів косметики і косметології у сучасній лінгвістиці ..	64
Висновки до Розділу1	66
РОЗДІЛ 2.....	68
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЗАСОБІВ КОСМЕТИКИ І КОСМЕТОЛОГІЇ У СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....	68
2.1 Структурні особливості досліджуваних одиниць	68
2.1.1 Прості слова	68
2.1.2 Похідні слова.....	69
2.1.3 Складні іменники	72

2.1.4 Словосполучення.....	80
2.2 Семантичний аналіз іменників на позначення засобів косметики і косметології.....	84
Висновки до Розділу 2	90
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	95
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ	105
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПРАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ	106



ВСТУП

Магістерська робота присвячена дослідженню структурно-семантичних особливостей лексичних одиниць на позначення засобів косметики і косметології у сучасних німецькій та українській мовах.

Будь-яка мова, будучи живою і рухливою, постійно розвивається і вдосконалюється, перебуваючи у своєрідному русі. Одним з найважливіших факторів її розвитку, безперечно, є збагачення словникового складу, що підтверджує динамічну структуру мови. З цієї причини лексика знаходиться в стані безперервної зміни відповідно до мовних законів. З розвитком суспільства з'являються нові предмети, явища, які згодом фіксуються в нових словах і нових значеннях. Сучасний етап розвитку лінгвістики характеризується підвищеним інтересом до вивчення словотвору, дослідження аспектів створення, функціонування, будови і класифікації похідних і складних слів. Словотвір займає важливе місце в низці лінгвістичних дисциплін. Він пов'язаний з усіма розділами сучасної мови, із загальним мовознавством, основами культури мовлення. Словотвір пов'язаний з лексикою, морфологією, орфографією, стилістикою [22, с. 78].

Словотвір – одне із найбагатших джерел поповнення лексичного складу німецької мови. Він органічно пов'язаний з живими процесами розвитку лексики. Постійні зміни в суспільному житті позначаються на словниковому складі, тому частина слів випадає із активного словника, але водночас з'являється новий шар нових лексичних одиниць, які утворилися внаслідок словотворення за допомогою існуючих у мові словотворчих засобів та моделей. Можливості словотвору сучасної німецької мови є невичерпними. Словотвір, який є основним із найважливіших джерел поповнення словникового складу мови, постійно перебуває у центрі уваги лінгвістів різних країн та часів. Питаннями словотвору в різний час займалися такі вчені-мовознавці, як І. Барц, Ш. Р. Басиров, Ф. Беккер, Г. Вельманн, В. В. Виноградов, Я. Грімм, І. Ербен, О. С. Кубрякова, К. А. Левковська, Е. Матер, Х.-П. Ортнер, Л. Ортнер,

В. М. Павлова, Г. Пауль, М. Д. Степанова, В. Фляйшер, В. Хенцен, В. Г. Чуваєва, Н. М. Шанський, Т. Шіппан, та багато інших.

Специфіка словотворення як одного зі способів організації структури мови полягає в тому, що, на відміну від словникового складу та граматики, словотворення базується на динаміці: утворення нових слів є виявом динаміки мови, її змін. Ці зміни слугують кращій експлікації думок у процесі спілкування. Аналіз словотвірної системи мови та її окремих ділянок є характерною ознакою лінгвістичних досліджень останніх років. Логічним наслідком підвищення уваги до словотвору є успіхи в розвитку загальної теорії й вирішенні конкретних завдань, пов'язаних зі словотворенням. Проте деякі аспекти словотвірної теорії вимагають подальшого вивчення. Безумовно, будова кожної мови – унікальна, вона має свої особливості, недоліки та переваги. Німецька мова виокремлюється серед усіх мов своєю своєрідністю завдяки складним словам (комполітам).

Словоскладання – це один із найпродуктивніших способів словотвору у сучасних германських та слов'янських мовах. Композити як результат цього процесу – особливі за певними ознаками складні номінації – охоплюють досить об'ємний і всезростаючий шар лексики сучасної німецької мови. Вони мають специфічні семантико-структурні ознаки, певні умови та особливості функціонування.

Актуальність пропонованої наукової роботи визначається важливістю словотвору як основного способу поповнення словникового складу сучасної німецької та української мов, а також загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних студій на виявлення закономірностей у розвитку й функціонуванні лексичного складу мови, що є необхідним для визначення, поглибленого розуміння й тлумачення напрямів розвитку словотвірних процесів. Актуальність дослідження зумовлена також потребою цілісного й усебічного аналізу фахової лексики косметики та косметології. Структурно-семантичний аналіз українських та німецьких іменників на позначення косметики та косметології ще не був об'єктом спеціального дослідження. Функціонування цих терміноодиниць у

науковій та науково-виробничій сфері, а також широке використання їх у загальномовній комунікації детермінує встановлення загальних та специфічних закономірностей формування лексичної системи косметики та косметології.

Мета роботи полягає у комплексному структурно-семантичному аналізі іменників на позначення косметичних засобів у сучасних німецькій та українській мовах на матеріалі жіночих журналів, встановленні особливостей їхньої зовнішньої організації та внутрішньої структури. Мета передбачає розв'язання таких практичних завдань:

- проаналізувати шляхи поповнення лексичного складу сучасних німецької та української мов;
- систематизувати основні підходи до визначення поняття словотвір;
- визначити особливості словотвору у сучасних німецькій та українській мовах;
- охарактеризувати особливості публіцистичного стилю сучасної німецької та української мов;
- скласти корпус слів на позначення засобів косметики та косметології у сучасних німецькій та українській мовах на матеріалі жіночих журналів;
- виявити структурні особливості зазначених одиниць;
- провести семантичний аналіз лексичних одиниць на позначення засобів косметики та косметології.

Об'єктом пропонованого дослідження є лексичні одиниці на позначення засобів косметики та косметології в сучасних німецькій та українській мовах .

Предметом дослідження пропонованої роботи є структурні та семантичні особливості зазначених одиниць.

Матеріал дослідження складають загалом 593 одиниці отриманих шляхом вибірки з жіночих журнальних текстів сучасної німецькомовної та українськомовної публіцистики, а саме: «InStyle», «Glamour», «Brigitte», «Elle», «Cosmopolitan», «Marie Claire», «CosmoLady», «Vogue», «Viva», «Караван історій», «Краса&Здоров'я». Матеріал дослідження на німецькій та на

українській мовах становить відповідно 282 та 311 одиниць. Загальна кількість проаналізованих сторінок жіночих журнальних текстів сучасної німецькомовної та українськомовної публіцистики становить загалом 2909 сторінок.

Мета та завдання, окреслені в роботі, а також специфіка об'єкта дослідження зумовили використання таких *методів та прийомів* лінгвістичного аналізу: *компонентний аналіз* – для визначення внутрішньої структури аналізованих одиниць та дослідження їхніх лексико-семантичних особливостей; *структурний аналіз* – з метою встановлення зв'язків і відношень між елементами досліджуваних лексичних одиниць та визначення їхньої зовнішньої організації; *словотвірний аналіз* – для встановлення моделей словотворення та їхніх структурних типів; *кількісний аналіз* – для виявлення наявності/відсутності, продуктивності/частотності певних структурних і семантичних типів мовних одиниць та *описовий метод*, що є підґрунтям для комплексної презентації результатів дослідження.

Структура роботи: магістерська робота складається із змісту, вступу, двох розділів, висновків до кожного них, загальних висновків, списку використаної літератури, списку лексикографічних джерел та джерел практичного матеріалу.

У Вступі обґрунтовано актуальність дослідження, висвітлено мету і завдання роботи, окреслено емпіричний матеріал, об'єкт, предмет та методи дослідження, описано структуру магістерської роботи, подано відомості щодо апробації результатів роботи.

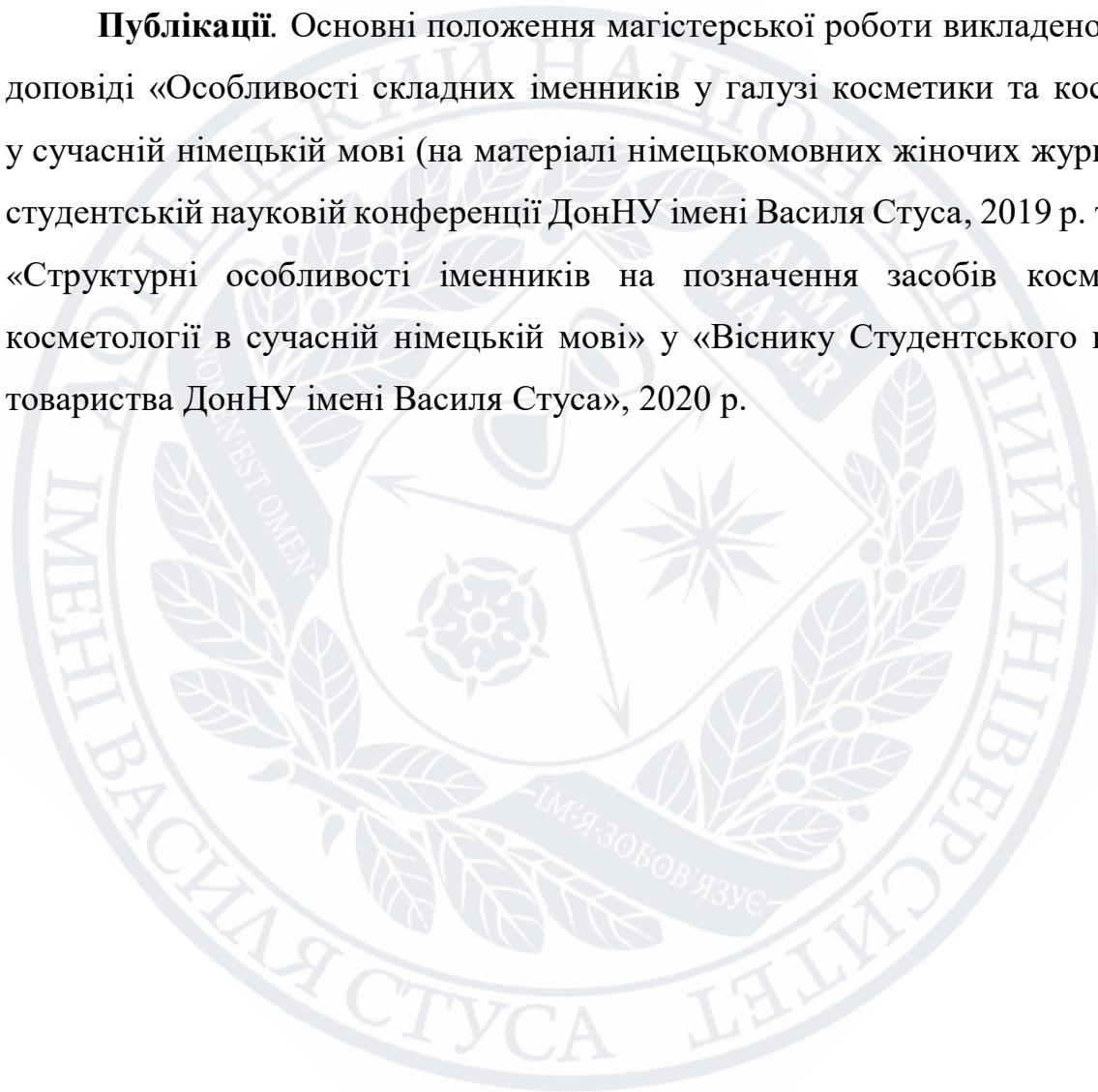
У першому розділі розглянуто стан сучасної української та німецької мов, вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на їхній розвиток та особливості словотворення вище зазначених мов.

У другому розділі проведено структурний та семантичний аналіз лексичних одиниць, подано кількісні результати дослідження, проаналізовано отримані результати.

У Загальних висновках підбито підсумки проведеного аналізу.

Апробація. Основні положення та результати дослідження викладено в доповіді «Особливості складних іменників у галузі косметики та косметології у сучасній німецькій мові (на матеріалі німецькомовних жіночих журналів)» на Міжвузівській науковій студентській конференції «Зіставне вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур» (ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця, 11-12 квітня 2019 р.)

Публікації. Основні положення магістерської роботи викладено у 1 тезах доповіді «Особливості складних іменників у галузі косметики та косметології у сучасній німецькій мові (на матеріалі німецькомовних жіночих журналів)» на студентській науковій конференції ДонНУ імені Василя Стуса, 2019 р. та 1 статті «Структурні особливості іменників на позначення засобів косметики та косметології в сучасній німецькій мові» у «Віснику Студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса», 2020 р.



РОЗДІЛ 1

СЛОВОТВОРЕННЯ ЯК ОСНОВНИХ ШЛЯХ ПОПОВНЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

У цьому розділі здійснено теоретичний опис стану словникового складу сучасної німецької та української мов, вплив на зовнішніх та внутрішніх чинників на зміни у словниковому складі обох мов та найхарактерніші способи словотворення.

Мова, як відомо, є не тільки основним засобом спілкування, а й способом пізнання навколишнього світу, передачі набутого досвіду та знань у людському суспільстві. Це досконала і впорядкована система фонетичних та графічних знаків, що задовольняє потреби суспільства у комунікації. Як зазначав ще В. фон Гумбольдт, «мова закладена в самій природі людини і необхідна для розвитку її духовних сил і формування світогляду, вона становить постійно поновлювану роботу духу, яка спрямована на те, щоб зробити артикуляційний звук придатним для вираження думки. Мова є не результатом діяльності, а самою діяльністю, тому мову слід розглядати не як мертвий продукт, а як творчий процес. Кожна мова полягає в акті її реального породження. Дійсна матерія мови – це, з одного боку, звук узагалі, а з другого – сукупність чуттєвих вражень і безпосередніх рухів духу, які передують утворенню поняття, що здійснюється за допомогою мови» [17, с.107].

Необхідно зауважити, що великий вплив на мову та її словниковий склад відіграє суспільство. У соціально-економічному плані мова пристосовується до змін умов в житті суспільства, його ідеалів, установок та цінностей. Мова є надто чутлива і реагує на будь-які соціально-економічні процеси. Таким чином, поява нової лексики є наслідком економічного, політичного, фінансового, правового та соціального розвитку на новому рівні в умовах нових міжнародних відносин [4, с. 41], [30, с. 18].

Поповнення лексичного складу мови – це невід’ємний та необхідний процес, для того, щоб на кожному етапі свого розвитку мова відповідала потребам суспільства в спілкуванні, у закріпленні результатів пізнання дійсності, розвитку і збагачення культури народу, у тому числі унаслідок економічних, політичних, культурних та мовних контактів з іншими народами. У наш час людське суспільство розвивається надзвичайно швидко і безперервно. Разом з розвитком суспільства розвивається також мова та її словниковий склад. Основним джерелом збагачення лексики мови є словотвір [14, с. 23].

1.1 Словотвір сучасної німецької та української мов

Словотвір є одним з джерел збагачення лексики мови, а також являє собою шлях розвитку словникового складу мови, при якому основну роль відіграє змінення морфологічного складу вже існуючих в мові слів та лексичних основ. З позиції класичної лінгвістики словотвір розглядається в двох аспектах (Л.В. Щерба). З одного боку, він вивчається як процес або результат творення слів, названі похідними або складними, зазвичай на базі однокоренових слів за існуючими в мові зразкам і моделям. З іншого – як розділ мовознавства, що аналізує всі аспекти створення, функціонування, будови та класифікації похідних і складних слів, тобто як особливий розділ науки – вчення про те, «як робляться слова» [27, с. 42].

Основними рисами якісної характеристики лексичного складу мови є його системність, структурність та відкритість, що зумовлює наявність в ньому закономірностей. Системність лексичного складу базується на тому, що він становить сукупність лексичних одиниць, пов’язаних різноманітними типами відношень. Але словниковий фонд – не тільки сукупність лексичних одиниць та словотвірних елементів. Це відносно «самостійний організм», в якому сукупність лексем поєднується з їхньою взаємодією, і саме ця взаємодія сприяє утворенню інтегративних якостей, не притаманних елементам-словам, що її створили. Відношення між словами постійно розвиваються. Проте вони настільки органічні, що зміна деяких із них, особливо найважливіших, спричиняє

різноманітні зміни у відношеннях між іншими словами [89, с. 77–95]. Утім, у будь-якому разі наслідком є збагачення мови, збільшення арсеналу засобів вираження.

Під час дослідження лексики будь-якої мови виникають певні проблеми. З одного боку, не можна не враховувати значне кількісне збільшення лексики, а з другого – варто розуміти, що не кількість слів збагачує мову, а те, як ці слова функціонують, як їхня кількість взаємодіє з їхньою якістю, як удосконалюється їхня здатність найкращим чином передавати думки і почуття людей, що живуть у суспільстві. Кількість і якість у мові не тільки розрізняються, але й взаємодіють: кількість на одному етапі існування мови може «повернутися» своєю якісною стороною на іншому етапі, так само як якісні розмежування іноді передаються за допомогою кількісного збільшення словника [36, с. 39–44]. Отже, відбувається цілком природний загалом діалектичний процес.

Виокремлюються також фактори зовнішнього і внутрішнього розвитку лексичного фонду. Фактори зовнішнього розвитку пов'язуються передусім із кількісним збільшенням словникового складу. Цьому сприяють процеси запозичення, словотворення, розпад слів на омонімічні лексичні одиниці, диференціація варіантів слів, процеси лексикалізації тих чи тих морфологічних форм слів, формального, семантичного злиття, апелятивізація, архаїзація лексичних одиниць, фразеологізація, дефразеологізація. До факторів внутрішнього розвитку лексичного фонду, тобто до його якісних змін, належать взаємодія лексичних прошарків, міграція периферійної лексики до центру лексичного фонду і, навпаки, перехід слів із однієї частиномовної категорії до іншої, динаміка семантичної структури слова, варіантність слова, активізація інтернаціоналізмів [89, с. 97].

Лексика містить три складові:

- 1) безсумнівно запозичена складова;
- 2) старий лексичний фонд;
- 3) утворену пізніше із запозиченого чи старого матеріалу [166, с. 244].

Але класифікація ця умовна, оскільки більшість слів неможливо однозначно віднести до тієї чи тієї групи. Крім того, з часом слова можуть змінювати свою категорійну належність

Джерелом виникнення нового слова є не що інше, як мовленнєва здатність мовця, який перебуває в постійному комунікативному русі. Виникнення нових слів із будь-якими характеристиками стосується розширення мовленнєвої діяльності індивідів, що, врешті, зумовлює зміни у мовній системі [174, с. 9].

За Г. А. Ніколаєвим, предметом словотвору як науки є словотвірні процеси (представляють словотвір в динамічному аспекті) і словотворчі відносини (характеризують словотвір в статичному стані). Приведення словотворчих відносин у відповідність зі словотворчими процесами є рушійною силою розвитку системи словотворення. Об'єкт словотвору представляють похідні слова. Тому в коло завдань словотворчої науки входить вивчення словотвірної структури похідних слів, словотворчих засобів, за допомогою яких вони утворені, а також словотворчих значень, які вони висловлюють. Головним завданням словотвору є дослідження законів, способів творення слів, словотворчих процесів, що породжують нові лексичні одиниці [19, с. 58].

Також словотвором називається процес утворення похідних слів, розділ мовознавства, в якому вивчається похідність, засоби і способи творення слів. Словотвір як розділ мовознавства сприяє вирішенню таких завдань:

- 1) встановлення походження слова в сучасній мові (наявність похідної основи);
- 2) визначення механізмів, за допомогою яких це похідне слово було утворено [15, с. 152].

Деякі науковці під словотвором розуміють процес або результат утворення нових слів, названих похідними, на базі однокореневих слів або словосполучень за допомогою прийнятих в певній мові формальних способів, які служать для семантичного переосмислення або уточнення вихідних одиниць [11]. Слово як основна одиниця словотвірної системи мовознавства має певну структуру, тобто

складається з морфем – однієї або декількох. Слід розрізняти поняття «слово» і «морфема». Розрізняються вони низкою ознак:

1. Слова характеризуються мовною самостійністю, в той час як морфеми існують лише в складі слова.

2. Слова завжди мають лексико-граматичну співвіднесеність, тобто належать до певного лексико-граматичному розряду (частини мови); морфеми позбавлені такої лексико-граматичної співвіднесеності.

3. Слова, як правило, відтворювані, але в окремих випадках можуть створюватися в процесі усного або письмового спілкування (індивідуальноавторські неологізми); морфеми мають тільки відтворюваність [9, с. 62].

Як стверджує О. А. Земська, словотвір виконує наступні функції:

- власне номінативна (тобто створення необхідного найменування);
- конструктивна (зміна синтаксичної побудови мови);
- компресивна (створення більш короткої номінації);
- експресивна (отримання експресивної форми вираження);
- стилістична (узгодження індивідуального способу вираження з певною сферою мови) [10, с. 321].

Згідно з дослідженнями О. М. Вершиніної, виділяються наступні способи словотворення:

1. Лексико-семантичний, коли різні значення слова перетворюються в окремі слова, усвідомлювані як етимологічно самостійні та незалежні, або ж за ними закріплюється значення, ніяк не пов'язане з раніше їм властивим. Тобто слово, вже існуюче в мові, набуває нового смислового значення, як би розщеплюється на два і більше омоніми.

2. Морфолого-синтаксичний спосіб являє собою утворенням нових лексичних одиниць в результаті переходу слів одного граматичного класу в інший.

3. Лексико-синтаксичний, при якому дві або більше зіставні лексичні одиниці в процесі вживання їх в мові зрощуються в одну. При цьому способі нові слова представляють собою злиття в словесне ціле.

4. Морфологічний спосіб полягає в утворенні нових слів, існуючих в мові основ і словотворчих елементів за правилами їх з'єднання в самостійні одиниці [3, с. 37].

Важливим аспектом вивчення словотвору як розділу мовознавства є зв'язок словотвору з іншими його сторонами. Словотвірна система тісно пов'язана з іншими її сторонами – особливо з лексикою і граматиною. Зв'язок словотвору з лексикою проявляється, по-перше, в тому, що новоутворені слова поповнюють словниковий склад мови; по-друге, утворити нове слово можна, тільки дотримуючись законів і правил словотворення; по-третє, будь-яка заміна морфеми в слові вносить різні зміни в семантику або морфологічну структуру слова. Зв'язок словотвору з граматиною, зокрема з морфологією, проявляється в тому, що нові слова оформляються відповідно до законів граматичного ладу мови. Так, що утворювані нові слова завжди оформлюються як певна частина мови (іменник, прикметник, дієслово, прислівник і т.п.) з усіма її граматичними ознаками і властивостями. Словотвір пов'язаний і зі стилістикою, оскільки заміна однієї або ряду морфем в слові може надавати йому певного стилістичного забарвлення і обмежувати або розширювати його стилістичні функціональні можливості [35, с. 65].

Безумовно, такі зміни відбуваються не випадково: вони визначаються наявністю в мові особливих моделей словотворення, тобто морфологічно-семантичних типів слів, аналогічно до яких створюються нові слова. Мовленнєва техніка, за допомогою якої із вже наявних в мові слів і основ утворюються нові слова. Таким чином, техніка словотворення, тісно пов'язана зі специфікою будови тієї чи іншої мови [8, с. 76]. До техніки словотворення відносяться:

а) способи словотворення, за допомогою яких вже з наявних слів і основ створюються нові слова;

б) засоби словотворення, які беруть участь в утворенні слів ,використовуючи той чи інший спосіб;

в) правила та закони словотворення, що регулюють використання словотвірних засобів та способів [10, с. 115].

Основними способами словотвору в німецькій мові є:

- безафіксне словотворення,
- афіксальне словотворення (префіксація і суфіксація),
- словоскладання,
- зрощення,
- суміщення,
- складноскорочені та усічені слова (аббревіатури).

Засобами словотворення слугують словотворчі морфеми: префікси та суфікси , а також фонетична зміна кореня, така як аблаут, умлаут і дещо рідше – чергування приголосних [20, с. 98].

Як способи, так і засоби словотвору можуть бути продуктивними і непродуктивними. За допомогою продуктивних способів утворюються слова в сучасній мові. Непродуктивні способи або засоби не використовуються в даний час при створенні нових лексичних одиниць, але вони можуть бути виділені при аналізі словотворчої форми слів. При цьому, такі слова можуть використовуватися досить часто і відноситися до числа сталих лексичних одиниць. Основа слова, до якої при словотворенні додається афікс або яка переходить в склад іншого слова без участі афікса, називається відтворюючою або іншими словами первинною основою. Частини складного слова (первинні основи) називаються компонентами, що утворюють складову основу, тобто вторинну. Слова, з якими співвідносяться відтворюючі основи і компоненти складних слів, мають назву – опорні слова [21, с. 107].

М. Д. Степанова розглядає словотвір як частину лексикології у зв'язку з тим, що словотвір – це один із шляхів розвитку словникового складу, і при цьому є найбільш продуктивним із всіх. Словотвір відноситься до лексикології також й

тому, що словотворі процеси в більшій мірі визначають семантичну вмотивованість слів, які утворюються як наслідок цих процесів. Однак словотворча та граматична структура слова являє собою дві сторони одного й того ж самого явища, і ці дві структури дуже тісно зв'язані між собою [20, с. 150].

Словотворча форма слова не тільки визначає його приналежність до тієї чи іншої категорії частин мови, але й також особливості його граматичних змін всередині цієї категорії. Так, наприклад, суфікси іменників вказують на тип відмінювання і утворення множини. Дієслова, які утворені від іменних основ шляхом безафіксного словотворення або префіксації, а також всі суфіксальні дієслова відмінюються за слабким типом. Крім того, характер словотвірної техніки за своїми закономірностями схожий з характером граматичної техніки. У даному випадку мова йде про закони та моделі, що узагальнюють велику кількість слів, серед яких слова, що утворенні за допомогою одного й того ж афікса, по одному й тому ж типу відмінювання і т. д. Значення самих моделей, відносяться до числа лексичних значень (напр. слова з префіксом *un-* та *miß-* виражають негативність, іменники, які утворенні шляхом додавання суфікса *-ung*, відносяться до числа абстрактних назв і т. д.), але в той же час вони мають набагато загальніший та дифузійний характер, ніж значення окремих слів. У зв'язку з цими моментами в науковій граматичній літературі словотворення часто розглядається як частина граматики. Дійсно, словотвір дуже тісно пов'язаний із як і з морфологією, так і з синтаксисом, але в той же час, словотвір має ряд особливостей, які відрізняють його в цілому як від інших розділів лексикології, так і від граматики [22, с. 90].

Співвідношення синхронного та діяхронного (тобто статистичного та історичного аспектів) аналізу словотвору входить в якості складової частини в відповідну проблему вивчення словникового складу в цілому. Однак, варто зазначити, що словотвір має низку специфічних особливостей, які вимагають особливого підходу до його вивчення. Сучасний стан словотворчої системи німецької та української мов (як і інших мов) значно відрізняється від її стану в

попередні періоди історії мови. Безумовно змінилося співвідношення між окремими способами словотвору, низка раніше продуктивних моделей перейшла у розряд непродуктивних, і в той же час розвилися нові словотворчі моделі нові словотворчі засоби. Крім того, змінилися окремі норми з'єднання основ в складних словах і використання афіксів, адже велика кількість афіксів змінила своє значення. Низка складних слів в минулому являла собою синтаксичне з'єднання того чи іншого типу, а деякі похідні слова відносилися до переліку складних. З іншого боку, варто мати на увазі, що закони словотвору, які і визначають специфіку його системи, стійкі в своїй основі, не дивлячись на зміни що відбуваються. Вони виникають та розвиваються поступово, причому хід їхнього історичного становлення дуже часто показовий для перспективи подальшого розвитку системи в цілому [16, с. 87].

1.1.1 Безафіксне словотворення. Продуктивними способами словотвору в німецькій та українській мовах є: безафіксне словотворення, афіксальне словотворення (префіксація і суфіксація), словоскладання, зрощення, суміщення і утворення складноскорочених та усічених слів (аббревіатур) [22, с. 98]. Тепер варто розглянути кожний з цих способів більш детально.

Безафіксний спосіб творення полягає в тому, що нові слова творяться без словотворчих формантів (префіксів чи суфіксів). Найбільш продуктивним типом безафіксного словотвору у німецькій та українській мовах вважається субстантивація. У клас іменників переходять як основи, так і словоформи інших частин мови. Найбільш поширеною є субстантивація інфінітивів, дієприкметників, основ прикметників, основ сильних дієслів. Але можливі й інші випадки, такі як субстантивація займенників, числівників, прислівників, службових слів, вигуків і т. д. [25, с. 140].

Субстантивація інфінітивів представляє собою виключно продуктивний процес в сучасній німецькій мові, частково у зв'язку з близькістю самого інфінітива імені. Субстантивації може відбуватися з будь яким інфінітивом, однак необхідно розрізняти стійкі утворення, які отримали значне поширення в

мові і свою власну змістову структуру, що не обов'язково і не повністю співпадає зі змістовою структурою відповідного дієслова, та факультативні субстантивації, які семантично не відділяються від дієслова (при наявності іменникових граматичних категорій та іменної парадигми). До першого типу відносяться, наприклад, такі слова, як *das Leben* 'життя', *das Essen* 'їжа', *das Unternehmern* 'підприємець' та інші [3, с. 85],[51].

Другий тип представлений значно ширше і постійно зустрічається в тому чи іншому контексті, наприклад:

Aber nichts Schöneres gab es für mich, als wenn sich Christine vor *dem Einschlafen* zu mir ans Bett setzte...(J. Becher, Abschied.) Або ж інший приклад : ... Auch diese Gruppen sind von großer Bedeutung für *das Erfassen* und *das gedächtnismäßige Festhalten* neu gehörter Wörter...Особливо часто використовуються групи із субстантивованим інфінітивом, напр. як *beim Einschlafen* 'коли засинаєш', *vor dem Einschlafen* 'перед тим як заснути'. Тут необхідно відзначити, що інфінітиви завжди отримують середній рід і відповідну іменну парадигму [20, с. 170],[22, с. 140].

Субстантивація основ прикметників та граматичних форм – дієприкметника, використовується не менше, ніж субстантивація інфінітива, причому можна виділити дві основні семантичні моделі позначення ознаки об'єкта предметно (*das Neue* 'новина', *das Alte* 'вік', *das Erreichte* 'те, що досягнуте' і т.д.) і позначення ознаки носія (*der, die Alte* 'людина похилого віку', *der, die Verwandte* 'родич' та ін.). У першому випадку утворюється іменник середнього роду, а в другому - граматичний рід відповідає біологічному. Варто зазначити, що досить нечасто субстантивований прикметник чи дієприкметник позначає предмет *das Eingemachte* 'консервація', *die Elektrische* (розмовний варіант слова трамвай) і деякі інші. Як і субстантивовані інфінітиви, субстантивовані прикметники та дієприкметники діляться, з точки зору їх використання, на слова, що утвердилися в мові, напр.: *der Gelehrte* 'учений', *der Angestellte* 'той, що найнятий на роботу', *der Deutsche* 'німець', *das Gute*

‘майно’, *das Böse* ‘сердита людина’ та утворення, які зберігають тісний семантичний зв'язок з відтворюючими основами, напр. : *Zwar bedachte sie sogleich, er war kein Freund, er, der mit jedem Tag schwerer zu Vermeidende...* (Н. Mann. *Zwischen den Rassen.*) [41, с. 56], [50, с.203].

В українській мові безафіксний спосіб творення нових слів займає провідне місце у словотворі. Безафіксне словотворення в сучасній українській мові використовується при творенні віддієслівних й іноді відприкметникових дериватів. Віддієслівні іменники, тобто такі, що структурно і семантично мотивуються дієслівними основами, становлять значний лексичний масив серед граматичного класу іменників, своєрідність якого полягає у поєднанні деяких елементів дієслівної семантики з категорійними значеннями іменника.

Безафіксним способом можуть творитися нові слова як від «чистих» основ, так і від тих, у складі яких наявні префікси або суфікси. Словотворчий процес таких іменників виявляється у двох формах:

- 1) у чистому вигляді (без фонетичних змін), напр.: *садити* – *сад*, *зсуватися* – *зсув*;
- 2) з фонетичними змінами, які полягають переважно у чергуванні голосних або приголосних звуків, що зумовлюються їх новими позиціями: *виходити* – *вихід*, *гатити* – *гать*, *носити* – *ноша*.

У мовознавчій літературі виділяють чотири типи словотвірних моделей безафіксних іменників української мови:

- 1) іменники чоловічого роду II відміни: *хід*, *гук*, *переспів*, *почин*;
- 2) іменники жіночого роду I відміни: *обнова*, *згода*, *заява*, *передача*;
- 3) іменники жіночого роду III відміни: *зав'язь*, *розповідь*, *зустріч*;
- 4) іменники, які мають лише форму множини: *збори*, *лови*, *вибори*, *перегони*.

У словотвірній моделі безафіксного творення іменників функціонують основи як доконаного, так і недоконаного виду. Наприклад, доконаного виду: *зарядити* – *заряд*, *здати* – *здача*, *перегнати* – *перегній*.

1.1.2 Афіксація. Афіксація – це спосіб творення слів за допомогою афіксів (суфіксів і префіксів). У німецькій мові афіксація відбувається шляхом додавання до основи слова суфікса або префікса, в результаті чого утворюється нова одиниця мови [8, с.117].

Суфіксальне словотворення – це спосіб творення слів за допомогою словотворчих суфіксів. Необхідно сказати, що кожний словотворчий суфікс вказує, в першу чергу, на приналежність слова до тієї чи іншої категорії частин мови. За допомогою суфіксів можуть бути утворенні іменники із основ дієслів, напр., *der Arbeiter* – *arbeiten* ‘робітник – працювати’, *Erzählung* – *erzählen* ‘розповідь – розповідати’, і основ прикметників, напр., *die Freiheit* – *frei* ‘свобода’, *die Eigenschaft* – *eigen* ‘якість’. Також можуть бути утворенні дієслова із основ іменників, прикметників, займенників, напр.: *lautieren* – *laut* ‘читати по складах - вголос’, *klügeln* – *klug* ‘мудрувати – розумний’, *duzen* – *du* ‘звертатися на ти’; прикметники із основ іменників, напр.: *weiblich* – *weib* ‘жіночний’, *bergig* – *berg* ‘гористий’; прислівників, напр.: *dortig* – *dort* ‘місцевий - тут’; дієслів, напр.: *beliebig* – *belieben* ‘будь який – хотіти’. Також дуже часто зустрічаються утворення слів за допомогою суфіксів із основ тієї ж частини мови, напр.: *der Gärtner* – *Garten* ‘садівник - сад’, *die Zeitung* – *Zeit* ‘газета – час’, *rötlich* – *rot* ‘червонуватий – червоний’ і так далі. У зв’язку зі здатністю суфікса вказувати на приналежність слова до тієї чи іншої категорії частин мови, найбільш поширенішою і практично обґрунтованою є морфологічна класифікація суфіксів, тобто їх поділ на категорії відповідно частинам мови, а саме, на суфікси іменників, прикметників, числівників, дієслів та прислівників [26, с. 98].

Семантична характеристика суфіксів тісно пов’язана з їхньою морфологічною класифікацією, оскільки вона передбачає поділ суфіксів на групи відповідно вмотивованості, яку вони надають словам всередині загальної категорії даної частини мови. Так, всередині категорії іменників виділяються позначувані суфіксами категорії: осіб (*-er, -ling*), абстрактних понять (*-ung, -heit*), збірних понять (*-schaft, -tum*) та інших. Варто відмітити, що деякі суфікси не

виражають ніякого іншого значення, крім загального значення категорії, характерного для певної частини мови, наприклад: суфікс прикметників *-ing*, дієслів *-ier(en)* і деякі інші. Загальний семантичний аналіз суфіксальних утворень показує, що їх варто розглядати як одиниці мови, значення яких, при наявності в них семантичної вмотивованості, визначається мовною традицією та закріплює за ними довготривале використання. Це значення може впродовж часу змінюватися: суфіксальне слово набуває власну змістову структуру, яка далеко не завжди співпадає зі змістовою структурою опорного слова, напр., значення похідного прикметника *nötig* ‘необхідний’ та іменника *die Not* ‘потреба’, іменника *die Lehrerschaft* ‘викладацький склад’ і *der Lehrer* (не тільки ‘учитель’, але і ‘наставник’). Встановити походження низки суфіксів важко, адже в лінгвістичній літературі широко представлена думка, що кожний афікс, а отже і кожний суфікс підіймається до самотійної лексичної одиниці – слову. Але порівняно невелика кількість німецьких суфіксів утворилася із основ самотійних лексичних одиниць в періоди розвитку німецької мови, які можна простежити (напр., *-heit*, *-schaft*, *-lich* та інші). Більшість суфіксів відома нам з давніх часів тільки як словотвірні засоби (напр., *-e*, *-ig*, *-t* і ін.). Значну роль відіграють в німецькій мові суфікси, які належать до ранніх та пізніх запозиченням. Так, до ранніх запозичень належать, напр., суфікси іменників *-er*, *-ei*, дієслів *-ier*; до пізніх – суфікси іменників *-ist*, *-ent* та ін.. Багато суфіксів сучасної німецької мови являють собою результат злиття двох суфіксів, наприклад суфікс прикметників *-igkeit* чи розширення другого суфікса за рахунок кінцевого звуку відтворюючої основи. Наприклад, суфікс прикметників *-ern*, який утворився із суфікса *-en* при основах, що закінчуються на *-r* [21, с. 110].

Також потрібно сказати, що не всі суфікси, які виділяються в складі слів сучасної німецької мови, можуть слугувати засобом утворення нових слів. Таким чином, варто розрізняти, з точки зору функцій, які вони виконують в мові: продуктивні суфікси, напр., суфікси іменників *-er*, *-in*, *-ung*, *-heit* та ін., всі

суфікси прикметників; непродуктивні суфікси, напр., суфікси іменників: *-ai*, *-el*, *-t* та ін., а також більшість дієслівних суфіксів [20, с. 166].

Суфіксація – один спосіб словотворення іменників, прикметників, дієслів, прислівників і в українській мові, напр.: *Чорнобиль – чорнобильський, насторожений – насторожено, фарба – фарбувати*. Продуктивність суфіксального способу словотворення визначає й той факт, що в мові для творення різних розрядів слів виробилася певна система суфіксів – іменникових, прикметникових, дієслівних, прислівникових.

Найпродуктивніше суфіксальний спосіб виявляється під час творення іменників, що зумовлено найбільшою кількістю іменникових суфіксів в українській мові, серед яких розрізняють:

1) суфікси, для творення назв осіб за різними ознаками:

-ар (-яр), напр.: *косар, друкар, маляр*;

-ець (-івець, -овець, -анець, -инець), напр.: *фахівець, динамівець, республіканець, кубинець*;

-ник, напр.: *керівник, будівник*;

-тель, напр.: *вихователь, учитель*;

-ій, напр.: *водій, палій, крутій* тощо.

2) суфікси із узагальненим та абстрактним значенням:

-нн-, напр.: *читання, малювання*;

-інн-, напр.: *сидіння, ходіння*;

-к-, напр.: *загадка, пам'ятка*;

-от-, напр.: *робота, скорбота*;

-ість, напр.: *сміливість, гордість, мужність*;

3) суфікси для утворення збірних назв:

-ств-(-цтв-), напр.: *студенство, козацтво, садівництво*;

-в-, напр.: *мишева, мушва*;

-няк-, напр.: *вишняк, березняк*;

-инн-, напр.: *квасолиння, гарбузиння*;

Префіксація – це процес словотворення, підчас якого префікс приєднується до готового слова і ніколи не переводить твірне слово в іншу частину мови. Префіксація як спосіб словотвору відрізняється від суфіксального словотворення тим, що префікси не слугують морфологічними показниками граматичних категорій частин мови [6, с. 80].

Але префіксальне утворення, як й інші похідні слова, мають більш менш семантичну вмотивованість. Їх значення вмотивовано як і значенням відтворюючої основи, так і значенням префіксу. Для більшості префіксальних утворень характерне збереження похідним словом граматичних парадигм опорного слова. Не дивлячись на те, що префікси не являються морфологічними показниками частин мови, їх все ж зазвичай поділяють, беручи до уваги характер основ, до яких вони приєднуються, на дві основні категорії, а саме: іменні та дієслівні префікси. На відмінно від суфіксів, що включають слова і більш широкі семантичні категорії, префікси, зазвичай, позначають ту або іншу ознаку відповідного предмета або явища, що конкретизує значення відтворюючої основи [10, с. 144]. Так, наприклад, іменний префікс *ur-* вказує на старовину або на первісність, причому префіксальне слово виражає більш вузьку семантичну категорію, аніж опорне слово, напр.: *Urwald* ‘реліктовий ліс, пуща’ та *Wald* ‘ліс’, *Urmensch* ‘первісна людина’ і *Mensch* ‘людина’. Дієслівний префікс, в свою чергу, може надавати дієслову значення досягнення певної межі, не змінюючи його основного значення, напр.: *beantworten* та *antworten* ‘відповідати’, *bedecken* та *decken* ‘накривати’. Варто зазначити, що префікси так само як і суфікси, мають більш яскраво виражене абстрактно-узагальнене значення, ніж відтворюючі основи, і це створює сприятливі умови, з однієї сторони, для їхньої багатозначності, а з іншої сторони, для синонімічності більшості з них. Багатозначність характеризує більшість дієслівних префіксів і деякі іменникові префікси. Крім того, є ще семантично нейтральні префікси, напр., дієслівний префікс *-ge*. Всі ці обставини пояснюють не тільки нечіткістю семантичної

вмотивованості більшості префіксальних утворень, а й можливістю її значної розбіжності з їхньою предметною приналежністю [21, с.140].

Такі іменні префікси як *un-*, *miß-*, *erz-* беруть участь в утворенні як іменників, так і прикметників; префікси *ge-*, *anti-*, *neo-* беруть участь в утворенні тільки іменників. Необхідно сказати, що всі іменні префікси являються продуктивними. Негативну ознаку виражають синонімічні префікси *un-* та *miß*, напр.: *das Unglück* ‘нещастя’, *der Unsinn* ‘дурниця’, *untreu* ‘невірний’, *die Mißerfolg* ‘невдача’, *mißvergnügt* ‘незадоволений’ та ін. Більш того, префікс *ur-* у складі іменників може також виражати підсилення значення опорного слова, напр.: *die Unmenge* ‘незлічена кількість’, *die Unzahl* ‘велике число’ та ін. Префікс *ur-*, як вже зазначалося вище, виражає старовину та первісність, напр., *das Urbild* ‘прототип’, *der Urtext* ‘оригінал, початковий текст’ тощо. Варто додати, що у складі прикметників, цей префікс може слугувати засобом підсилення значення, напр., *uralt* ‘давній’, *urkomisch* ‘дуже смішний’, *urplötzlich* ‘дуже неочікуваний’ та інші. Префікс *erz-* позначає вищий сан або ранг (в церковній термінології), напр.: *der Erzbischof* ‘архієпископ’, *der Erzengel* ‘архангел’, але також слугує для підсилення негативного значення у деяких іменників та прикметників, напр.: *der Erzfeind* ‘заклятий ворог’, *der Erzschemel* ‘пройдисвіт’, *erzfaul* ‘дуже лінивий’. В останньому випадку префікс *erz-* відноситься до словотвірним засобам з експресивним забарвленням. Як згадувалося раніше, префікс *ge-* може слугувати словотвірним засобом, що здійснює перехід основ з однієї частини мови, наприклад, дієслова в іншу, таку, наприклад, як іменник. Тільки в цій функції, цей префікс продуктивний в сучасній німецькій мові. При приєднанні префіксу *ge-* до іменної основи утворюється іменник з новою граматичною характеристикою, що зазвичай не характерна для префіксів, напр.: *das Gebirge* ‘гірський кряж’ та *der Berg* ‘гора’. Що стосується префіксів *anti-* та *neo-*, то вони запозичені із латинської та грецької мов і отримали особливе розповсюдження в сучасній німецькій мові: *Antidemontage* ‘антидемонтаж’, *Neoklassizismus* ‘неокласицизм’ тощо [7, с. 183].

Що ж стосовно дієслівних префіксів, то до них належать: *miß-*, *zer-*, *er-*, *ver-*, *be-*, *ent-*, *emp-*, *ge-*. Всі префікси, окрім *emp-* та *ge-*, є продуктивними. Семантично, дієслівні префікси можуть дуби поділенні на три основні групи: префікси однозначні, багатозначні та нейтральні в семантичному відношенні. До однозначних префіксів відносяться *miß-* та *zer-*. Префікс *zer-* виражає ‘розділення, розрушення, розбивання’ *zerlegen*, *zerstören*, *zerbrechen*, а префікс *miß-* виражає негативну ознаку (*mißtrauen* ‘недовіряти’, *mißachten* ‘не звертати увагу’, *mißverstehen* ‘неправильно розуміти’). Багатозначними префіксами варто вважати: *er-*, *ver-*, *be-*, *ent-* і вони можуть приєднуватися як до дієслівним, так і до іменних основ. Префікс *er-* може виражати різні значення; утворення стану (*erbeben* ‘здрігатися’, *erbinden* ‘пов’язуватися’), досягнення цілі або межі (*ersparen* ‘зеконотити’, *erfüllen* ‘втілити’) та інші. Префікс *ver-* виражає повільне припинення дії або стану (*verblühen* ‘перецвісти’), зміна місця розташування якогось предмета (*verpflanzen* ‘пересадити’), рух у протилежному напрямку у прямому чи переносному значенні (*verkehren* ‘повертатися’, *verlernen* ‘розучитися’), а також означає віддалення (*verreisen* ‘від’їжджати’) тощо. Префікс *be-* може виражати деяке підсилення або конкретизацію дії (*begrüßen* ‘привітатися’, *bedecken* ‘накривати’), а також можуть надати дієслову значення перехідності (*bedienen* ‘обслуговувати’, *beantworten* ‘відповідати’). Цей префікс також може змінити семантичний характер об’єкта, напр.: *ein Lied singen* ‘співати пісню’ та *die Heimat besingen* ‘прославляти батьківщину’ тощо. Префікс *ent-* надає дієслову наступні значення: протилежності (*entladen* ‘розвантажувати’), роз’єднання (*entgehen* ‘піти’), виникнення чи початок дії (*entsehen* ‘виникати’, *entströmen* ‘витікати’) та узгодженості (*entsprechen* ‘відповідати’). Нейтральні в семантичному відношенні два непродуктивні префікса: *emp-* та *ge-*. Префікс *emp-* зберігся лише в деяких дієсловах, напр., *empfangen* ‘зустрічати’, *empfinden* ‘відчувати’, а префікс *ge-* зустрічається у деяких дієсловах, які зберегли більш менш свою семантику з опорними словами (напр. *geziemen* – *ziemen* ‘личити’, *getrauen* – *trauen* ‘надіятися – вірити’) [7, с. 186].

В українській мові префіксальне словотворення найширше використовується для утворення дієслів, рідше – іменників, прикметників та прислівників. У префіксальному дієслівному словотворенні беруть участь як питомі слов'янські префікси, що розвинулись із відповідних прийменників, так і новіші, запозичені, серед яких де-(дез-), ре-, напр.: *прийти, перекотити, деморалізувати, дезінформувати, реорганізувати*.

У префіксальному словотворенні іменників і прикметників простежуються дві тенденції:

- втрата продуктивності й семантичної виразності питомих іменних префіксів пра-, па-, су-;
- розширення словотвірних можливостей префіксів, співвідносних із прийменниками, та запозичених.

У префіксальному словотворі іменників активізувалися префікси під-, напр.: *підвид, підтип* та над-, напр.: *надпотужність, надвиробництво*), у префіксальному словотворі прикметників – про-, напр.: *проукраїнський, проєвропейський* та за-, напр.: *заскладний, замудрий*.

До продуктивних префіксів іншомовного походження належать анти-, архі-, де- (дез-), екстра-, супер-, ультра-, напр.: *антивірус, антиукраїнський, архізлочин, архіінертний, дегідриди, постчорнобильський, супершвидкий, ультраправий*. Набір їх поповнюється за рахунок префіксоїдів — десемантизованих компонентів складних слів, зокрема мікро-, міні-, макро-, полі- та інші: *мікроавтобус, мікроекономіка, мікрохірургія, мікрорайон, мінімаркет, міні-блок; макроструктура, макроекономіка, полікислоти, полівітаміни*.

Важливо зазначити, що у розвитку словникового складу сучасної німецької та української мов афіксація займає менш важливе місце, ніж безафіксне словотворення чи словоскладання [42, с. 90].

1.1.3 Словоскладання. Беззаперечно, словоскладання (*Zusammensetzung*) являється найпродуктивнішим способом словотвору німецької мови. Словоскладання – це вид словотвору, в результаті якого відбувається з'єднання двох коренів або основ слів і таким чином утворюється нове слово, із сполучувальним елементом або без нього, напр.: *Muttersprache* ‘рідна мова’, *Tageslicht* ‘денне світло’, *Landesregierung* ‘уряд’, *Briefmarkenverkauf* ‘продаж поштових марок’. Варто зазначити, що перетворюючись в компоненти складного слова, обидві лексичні одиниці втрачають свою семантичну багатогранність та свою граматичну самостійність. Що ж стосується семантичної вмотивованості складних слів, то вона має низку особливостей, що відрізняють її від семантичної вмотивованості відтворюваних слів. Семантична вмотивованість складного слова зумовлена по-перше лексичними значеннями опорних слів, по-друге відношеннями між компонентами, що «знаходять опору» в тих чи інших синтаксичних відношеннях між словами і по-третє іноді значенням граматичних форм та їх компонентів [27, с. 120],[21, с. 150].

Відомо, що композиція, тобто словоскладання була характерна вже для прадавніх індоєвропейських мов [13, с.109]. Однак не всі мови однаковою мірою реалізували цей спосіб словотвору. Наприклад, у мовах, що належать до слов'янської групи, кількість складних слів є незначною, тоді як у санскриті, грецькій мові та германських мовах словоскладання набуло особливого розвитку [23, с. 128]. Розквіт словоскладання у прагерманській мові-основі можна пояснити декількома причинами, а саме: згортанням суфіксації, щораз більшою потребою в нових лексичних одиницях, а також технікою і системою алітераційного вірша. Надалі, після виокремлення німецької мови з прагерманської, словоскладання стало одним із найактивніших процесів і джерел поповнення її словникового складу [32, с. 25]. Особливою рисою композиції в німецькій мові є майже необмежена кількість основ, з яких складається складне слово (*Substantivkomposita*). Перші поодинокі приклади багатокomпонентних композитів можна спостерігати вже у давньоверхньонімецькому періоді. Однак

про системний характер названих утворень можна говорити, починаючи лише з подальших періодів розвитку мови. Поява багатокomпонентних композитів у німецькій мові пов'язана як з лінгвістичними, так і з екстралінгвістичними чинниками. До екстралінгвістичних належать економічний підйом країни, розвиток грошового господарства, торгівлі та ремесл, а також поява нових і зростання старих міст [39, с. 144].

Складні слова сучасної німецької мови можна розділити на групи на основі різних принципів. Виходячи із відношень між компонентами формується семантико-синтаксична класифікація; виходячи із структури складних слів - структурна класифікація та виходячи із приналежності складних слів до різних частин мови – морфологічна класифікація. На основі відносин між компонентами М. Степанова поділяє складні слова на:

1) визначальні складні іменники з першим компонентом (детермінативні) – словоформою прикметника: *Krauseminze* ‘бот.: м’ята кучерява’, *Feinsliebchen* ‘голубонько’;

2) визначальні складні прикметники з прислівниковим першим компонентом: *hocherfreut* ‘дуже радий’, *wohlklingend* ‘милосвучний’, або словоформою іменника, що керується другим компонентом: *menschenbeglückend* ‘той, що радіє людям’, *zeitraubend* ‘той, вимагає багато часу’;

3) сурядні складні іменники та прикметники (копулятивні): *Kupfergold* ‘медисте золото’, *taubstumm* ‘глухонімиий’, *schwarzweiß* ‘чорнобілий’ та ін.;

4) складні дієслова, напр.: *haushalten* ‘вести домашнє господарство’, *zugrundelegen* ‘брати за основу’;

5) складні прислівники, напр.: *meistenteils* ‘в більшості випадків’, *währenddessen* ‘підчас’, *bergab* ‘під ухил’ та ін.;

складні числівники, напр.: *fünfzehn* ‘п'ятнадцять’, *achtundzwanzig* ‘двадцять вісім’ та ін. [23, с. 160].

Безсумнівно, найбільш поширеним способом словотвору німецької мови є словоскладання, оскільки саме в галузі словоскладання особливо наочно

виступає один із головних законів розвитку мови – принцип мовної економії. Складні слова займають особливе місце у словотворчій системі німецької мови завдяки особливостям представлення знань та вербалізації когнітивних сутностей. Унаслідок словоскладання в сучасній німецькій мові утворюються складні номінативні одиниці, композити, головними ознаками яких є наявність декількох основ. Слід зазначити, що композитний спосіб утворення слів має тенденцію до постійного розвитку та вживання в різних функціональних стилях сучасної німецької мови [48, с. 67].

Словоскладання безумовно є найбільш продуктивним способом словотворення німецької мови. Будь-яке складне слово володіє складовою лексичною основою, в якій виділяється не менше, ніж два кореня. Структура компонентів складного слова може бути різноманітною. Найпростішим випадком варто вважати безпосереднє складання основ різних частин мови, напр.: *das Tischtuch* ‘скатертина’, *das Nebenzimmer* ‘сусідня кімната’, *kirschrot* ‘вишневого кольору’, *der Jungarbeiter* ‘молодий працівник’ та ін.. В даному випадку варто з повною підставою говорити про основоскладання. При цьому не завжди можна говорити з впевненістю до якої частини мови належить та чи інша основа, так як, наприклад основи дієслів та іменників, прислівників та прикметників, прикметників та іменників можуть співпадати, напр.: *die Tanzstunde* ‘урок танців’, *das Speisezimmer* ‘їдальня’, *die Hochfahrt* ‘(в авіації – політ на висоту)’, *das Wertpaket* ‘цінна посылка’ та інші. Менш ясною морфологічною структурою володіють складні слова з так званими з’єднувальними елементами (Bindeelemente), що зв’язують перший елемент з другим, напр.: *das Tageslicht* ‘денне світло’, *das Lieblingsbuch* ‘улюблена книга’, *der Kindearzt* ‘педіатр’, *das Tagebuch* ‘щоденник’ та ін. [45, с. 90], [51].

З’єднувальні елементи в більшій мірі співпадають із флексіями родового відмінка або із суфіксами множини відповідних опорних іменників, але далеко не завжди несуть відповідне семантичне навантаження. Так, наприклад, у з’єднаннях типу *das Tageslicht* ‘денне світло’ відношення між компонентами

можуть бути умовно сприйняті як генетивні, то це ніяк не можна сказати про такі з'єднання, як *das Lieblingsbuch* 'улюблена книга', *lebenswichtig* 'життєвонеобхідний' і т.д. З'єднувальний елемент -en- в низці випадків представляє собою залишок відмінювання, втраченого в даний сам відповідними іменниками напр.: *der Sonnenstrahl* 'промінець сонця' та *der Sonne* 'сонце' та інші. Особливим випадком варто вважати використання з'єднувального елемента -s- після основ іменників жіночого роду, таких наприклад як : *der Liebesdienst* 'послуга', *der Geburtstag* 'день народження' та ін.. В даному типі складних слів з'єднувальний елемент -s- іноді називають «неорганічним s» (*unorganisches s*). Якщо до цього ще додати , що в низці випадків складні слова, що явно виражають генетивні відношення, не включаючи в себе з'єднувальний елемент, напр., *das Vaterhaus* 'батьківський будинок', *der Mondschein* 'світло місяця', а перший компонент у формі однини може семантично відповідати множині, напр.: *der Freundeskreis* 'круг друзів', *das Zwillingsspaar* 'близнята' та інші, то стає зрозумілим, що використання з'єднувальних елементів не залежить від семантичних причин, а підпорядковується іншим законам. В даному випадку значну роль відіграє полегшення вимови слова. Часто з'єднувальний елемент використовується після складової основи чи після основи, що закінчується на суфікс, який несе другорядний (або головний) наголос. Прикладом цього можуть бути такі слова, як *der Wirtschaftsjahr* 'звітний рік', *sehnsuchtsvoll* 'той, що сумує' та інші. Але в той же час, в більшості випадків використання з'єднувального елемента закріплюється мовною традицією, без яких-небудь відчутних в даний час причин. Не дивлячись на беззаперечність того факту, що з'єднувальні елементи не можуть розглядатися як граматичні морфеми, що пов'язанні з певним значенням, вони не можуть бути також повністю відірвані від граматичної характеристики відповідного опорного слова [36, с. 106].

Справа в тому , що -e (s) використовується при основах іменників сильного, -e(n) – слабого відмінювання. У цьому відношенні вибір з'єднувального елемента морфологічно виправданий. Завжди морфологічно

виправданими є перші компоненти, оформлені суфіксами множини, а також умлаутом на кореневій голосній, напр.: *der Pferdestall* ‘стайня’, *der Gästebesuch* ‘навідування в гості’, *der Frauenkongreß* ‘жіночий конгрес’, *der Kinderfreund* ‘друг дитини’ та інші. У складі складних слів можуть зустрічатися різноманітні інші словоформи, а саме: відмінкові форми прикметників, напр.: *die Langeweile* ‘нудьга’, *meistenteils* ‘в більшості випадків’, ступені порівняння прикметників, напр.: *die Höchstpreis* ‘похвала’, *die Mehrwert* ‘надвартість’, наказова форма дієслова, а також інші форми слів в складі імперативних імен [47, с. 95].

Семантична вмотивованість композитів володіє низкою особливостей, що відрізняє її від семантичної вмотивованості похідних слів. Перш за все, не одна, а всі частини складного слова «знаходять опору» в самостійних лексемах [32, с. 71]. Так, значення іменника *das Landhaus* ‘заміський дім’ пов’язано як зі значенням слова *das Land* ‘територія’, так і із значенням слова *das Haus* ‘будинок’; значення прикметника *taubstumm* вмотивовано значенням прикметників *taub* та *stumm* і т.д. Також, в складному слові завжди виявляються відношення між компонентами, що в значній мірі нагадують відношення між членами синтаксичних з’єднань. Так, наприклад, слова *der Schreibtisch* ‘письмовий стіл’, *dunkelblau* ‘темно-синій’, *wegnehmen* ‘забирати’ не дивлячись на своє предметне значення, володіють загальною семантичною рисою: перший компонент конкретизує, звужую значення другого, а значення другого компонента ширше, ніж значення складного слова в цілому. В окремих випадках в семантичній вмотивованості слова беруть участь також значення тої або іншої граматичної форми компонента, напр.: *schneebedeckt* ‘покритий снігом’, *hasserregend* ‘що породжує ненависть’, *die Meistbegabten* ‘найбільш здатні’. Таким чином, семантична вмотивованість складних слів обумовлена:

- 1) лексичними значеннями опорних слів;
- 2) відношеннями між компонентами, що «знаходять опору» в тих або інших синтаксичних відношеннях між словами;

3) іноді значенням граматичних форм їхніх граматичних форм та компонентів.

Таке різноманіття співвідношення семантичної вмотивованості складних слів та їхнього загального значення обумовлює особливості їх функцій в сучасній німецькій мові та створює значні труднощі при вивченні та аналізі, як процесу словоскладання в цілому, так і окремих складних слів [49, с. 202].

Складні слова сучасної німецької мови можна розподілити на групи на основі різноманітних принципів, а саме:

- 1) виходячи з відношень між компонентами, хоч і досить дифузних, але що знаходять опору у відношенні між членами синтаксичних з'єднань (семантико-синтаксична класифікація);
- 2) виходячи із структури складних слів, тобто морфолого-синтаксичного оформлення як слів в цілому, так і їхніх компонентів (структурна класифікація);
- 3) виходячи із приналежності складних слів до різних категорій частин мови (морфологічна класифікація).

На основі відношень між компонентами М. Степанова розподіляє складні слова на детермінативні (визначально-підрядні), копулятивні (сурядні) та складно синтаксичні слова [21, с. 175].

Детермінативні складні слова (*Bestimmungszusammensetzungen*) щодо характеру відношень між компонентами співвідносяться з іменними та дієслівними словосполученнями, оскільки їхній другий компонент уточняється (визначається, доповнюється) першим, напр.: *das Vaterhaus* – *Haus des Vaters* ‘батьківський будинок’, *kirschrot* – *rot wie eine Kirsche* ‘вишневого кольору’, *teilnehmen* – *einen Teil nehmen* ‘приймати участь’ та інші. Наголос, зазвичай, падає на ударний склад першого компонента.

Копулятивні складні слова (*kopulative Zusammensetzungen*) складаються із двох або більше семантично рівноправних компонентів та можуть бути співставленні із словесними рядами, напр.: *das Kupfergold* ‘медисте золото’, *schwarzweiß* ‘чорно-білий’, *dreizehn* ‘тринадцять’, *taubstumm* ‘глухонігий’ та

інші. В даному випадку між компонентами існує з'єднувальний зв'язок, що виражає в словесному ряді союз *und*. Лише в окремих випадках відношення між компонентами набуває відтінок протилежності, що пов'язано з антонімічністю значення самих компонентів, напр.: *der Wehmütiger* 'той, що сумний', та інші. Компоненти копулятивних композитів зазвичай несуть рівнозначний наголос [35, с.150].

Крім двох вище названих груп існує ще одна, досить багаточисельна група, яку зазвичай повністю не виділяють та не протиставляють детермінативним та копулятивним словам. Це – синтаксичне з'єднання, що залишилися в певній граматичній формі та перетворилися в ту чи іншу частину мови, незалежно від того, до якої частини мови належить другий компонент. До цього типу слів, які можна умовно позначити як «складносинтаксичні слова», відносяться:

- а) так звані імперативні імена (*Imperativnamen*) – складні іменники, що утворилися за моделлю наказового речення, напр.: *das Vergißmeinnicht* 'незабудка', *das Stelldichein* 'побачення' та ін.;
- б) адвербіалізовані словосполучення різних типів, напр.: *bergab* 'під гору', *meistenteils* 'в більшості випадків' та ін.;
- в) субстантивовані та адвербіалізовані групи, напр.: *währenddessen* 'в цей час', *zuletzt* 'накінець'.

Складносинтаксичні слова знаходяться на межі словоскладання та безафіксного словотворення, оскільки семантичне з'єднання отримало тут семантико-граматичну характеристику тієї або іншої частини мови, незалежно від того, до яких частин мови відносяться їх компоненти. Граматична характеристика складносинтаксичного слова на противагу детермінативним та копулятивним словам, не залежить від останнього компонента і визначається, першу чергу, особливостями тієї частини мови, до якої відноситься слово в цілому. Умови наголосу не підпорядковуються сталим нормам [12, с. 89].

Найбільш поширеним та продуктивним типом словоскладання в сучасній німецькій мові варто вважати детермінативний тип, а найменш продуктивним –

копулятивний. Складносинтаксичні слова, за продуктивністю їхніх окремих моделей, займають проміжне положення між детермінативними та копулятивними словами. Із часів Я. Грімма в німецькій лінгвістичній літературі використовується розділення композитів на повноскладні та неповноскладні з'єднання (*eigentliche – echte* та *uneigentliche – unrechte Zusammensetzungen*). О. Бегагель виділяє ще третій тип – суміщення (*Zusammenrückungen*). Ці три терміни, що відповідають певним структурним типам складних слів, міцно увійшли в граматичну літературу та використовуються як в німецьких та вітчизняних роботах щодо словотворення німецької мови. До повноскладних з'єднань відносяться складні слова, що представляють собою безпосередньо складання основ, напр.: *das Tischtuch* 'скатертина', *himmelhoch* 'до небес' та інші. До неповноскладних – слова із з'єднувальними елементами, напр.: *das Tageslicht* 'денне світло', *der Pferdestall* 'конюшня', *der Bucherschrank* 'книжкова шафа' та інші [38, с. 124],[29, с. 147].

Як витікає із вище сказаного, словоскладання в сучасній німецькій мові, виконуючи, в першу чергу, функцію способу словотворення, проникає і в синтаксис, відіграючи важливу роль при вираженні синтаксичних відношень. Однак словотворча функція словоскладання, як більш потужна і більш яскраво виражена, підпорядковує собі його синтаксичні функції, створює додаткові умови сприйняття, змушуючи відноситися до складних слів, як до особливих лексем. Таким чином, створюється своєрідний зв'язок між лексикою та синтаксисом, характерний саме для сучасної німецької мови [9, с. 103].

Щодо словоскладання в українській мові, то воно є одним із невичерпних джерел українського словотворення, збагачення лексичного фонду загальнонародної української мови. Композити широко вживалися і в першій літературно-писемній мові слов'ян – старослов'янській, і в давньоруській мові часів Київської Русі, і в староукраїнській літературній мові. У сучасній мовній практиці цей спосіб словотворення є найбільш активним після афіксації.

Термін композит (лат. *compositus* – складник, складений із частин) в українському мовознавстві використовується в широкому і вузькому розумінні. У першому випадку композити трактуються як складні слова, утворені з двох або кількох слів, основ чи коренів, об'єднаних в одну лексичну одиницю, яка набула формальнограматичних і семантичних ознак окремого слова; у другому – як складні слова, утворені основоскладанням. Саме в останньому зі значень термін композит найчастіше використовується в сучасному мовознавстві.

Дослідники констатували, що способом складання основ повнозначних слів в українській мові складні слова утворюються переважно за допомогою сполучних голосних о, е (є), напр.: *бурякорізка, сінокіс, землеустрій, водолаз, хвилеріз, сталевар, бронепізд, життєпис, краєзнавство, боєздатність, краєвид*. Деякі слова виникають шляхом безпосереднього поєднання твірних основ, інші – внаслідок сполучення відмінюваної форми одного слова з основою другого, напр.: *стопкран, Миргород, трикутник, золототисячник, трьохсотліття*.

Твірні основи складного слова безпосередньо поєднуються тоді, коли:

- а) перша частина його є іменником чоловічого роду в називному відмінку однини з чистою основою на приголосний, напр.: *Ленінград*;
- б) перша частина складного слова є невідмінюваним іменником, напр.: *авіапорт, велозмагання, кінотеатр, фотовиставка*;
- в) першим словом у складному є прислівник, напр.: *швидкокошивач, гучномовець*.

Відмінювана форма першого слова сполучається з основою другого в складному слові, якщо:

- а) перша частина є числівниковою формою називного відмінка одно, сто, три, чотири або родового на -и, напр.: *однорічний, сторіччя, трирічний, чотирикутник, шестиповерховий, десятимісячний*. За аналогією до першої частини одно вживається й форма дво, в якій голосний о виступає сполучним звуком, напр.: *дворічний, двозначний*;

б) перша частина є числівником у родовому відмінку з закінченням -ох здебільшого перед голосним напочатку другої частини, напр.: *двохатомний, чотирьохактний*;

в) першою частиною є числівникова форма на -а, напр.: *сорокаріччя, півторамісячний*. Голосні [а] та [и], які завершують першу основу таких іменників (*авіамодель, екстравагантність, п'ятирічка*), виконують з'єднувальну функцію між приголосними у звуковій оболонці композита, хоч за сучасних граматичних норм вони не вважаються сполучними голосними.

Н. С. Родзевич визначила основні принципи (способи) словоскладання в українській мові:

1) морфологічний – з'єднання слів (основ або коренів) у складне слово за допомогою сполучних голосних о або е, напр.: *брунькоцвіт, самохідка, бронебійка*;

2) синтаксико-морфологічний – сполучення слів у складне слово, в основу будови якого покладено морфологічний принцип (компоненти з'єднані за допомогою голосного), а в основу змісту – синтаксичне словосполучення, яке, згодом переосмислившись та скоротившись, набуло форми складного слова і відповідно нового значення, напр.: *трудодень=трудовий день, першотравень=Перше травня*;

3) синтаксичний – сполучення компонентів складного слова у формі зв'язку дієслова з додатком (імперативний зворот). Такі складні слова і тепер зберігають живий синтаксичний зв'язок між компонентами. Найбільш типовим прикладом синтаксичного словоскладання в сучасній українській мові є слова, що утворилися зі сполучення дієслова в наказовій формі та іменника, напр.: *горицвіт, вертихвіст(ка), скалозуб, шибайголова*;

4) нейтральний – поєднання слів у складне слово шляхом їх співположення без звичайного граматичного оформлення. Сюди належать ті складні слова, компоненти яких формально самотійні, бо перебувають у співположенні (юктапозиції) і жодних граматичних зв'язків між собою не мають, напр.: *мати-*

земля, завод-велетень. В основі кожного з наведених способів словоскладання лежать синтаксичні зв'язки компонентів. Це й дало підставу деяким дослідникам вважати, що основним принципом українського словоскладання є синтаксико-морфологічний.

Науковцями М. А. Жовтобрюхом та Б. М. Куликом виділено два способи сполучення основ: сурядний, коли поєднуються рівноправні основи (*зубробізон, мовно-літературний, робітничо-селянський, темно-синій*) та підрядний, при якому одна основа синтаксично залежить від другої (*миловар, життєпис, вагоноремонтний, сизокрилий, густонаселений*). Автори розрізняють неускладнену суфіксами опорну основу й ускладнену (*зубробізон, чорноморець, повітроплавець*). Лексичні значення нових слів, утворених шляхом складання основ, не є механічною сумою значень тих основ, від яких ці слова утворені. Складне слово виражає нове поняття, яке відрізняється від кожного з понять, виражених окремим словом. Наприклад, складне слово *лісостеп* означає назву ландшафту, тобто загального виду території, вкритої впереміжку лісом і степом.

Отже, в українському мовознавстві сформувалися різні підходи до вивчення композитів, розуміння їх природи, визначення обсягу поняття, позначуваного цим терміном, а також до розмежування основоскладання та словоскладання як двох різновидів способу складання. Така різноманітність наукових підходів зумовлена багатоаспектністю самого об'єкта дослідження, що є відображенням одного з наслідків складного процесу людського мислення.

1.1.4 Зрошення. Зрошення (*Zusammenbildung*) являє собою результат взаємодії двох словотворчих процесів – словоскладання й суфіксації. Своєрідність зрошення полягає в тому, що воно перетворює словосполучення, не змінюючи форми останнього, на єдину твірну основу, доповнюючи його при цьому суфіксацією. До зрошень належать такі слова, як: *die Inbetriebsetzung* ‘введення в експлуатацію’, *die Gesetzgebung der Besserwisser* ‘законодавство всезнайки’, *der Frühaufsteher* ‘людина, що рано прокидається’, *der*

Fremdsprachler ‘людина, що розмовляє на іноземній мові’, *überseeisch* ‘заокеанський’, *rotbackig* ‘червонощокий’ і т.д.

На зрощення може перетворюватися синтаксична група, де відбувається розкладання словосполучення на окремі слова (*früh aufstehen*, *besser wissen*), іменник із прийменником (*über See*), а також стале словосполучення (*in Betrieb setzen*). Зрощення легко може бути розділене на складові частини, з яких перша конкретизує другу, однак друга частина не може вживатися як самостійна лексична одиниця (*-gebung*, *-setzung* і т. ін.). Саме ця обставина і є причиною, за якою таке сполучення в результаті усічення другого компонента складного слова не може бути еліпсом означуваного.

Варто вказати, що зрощення відіграють важливу роль в сучасній німецькій мові. Словотвірна структура і семантика зрощень настільки специфічна, що цей вид утворення лексичних одиниць повинен бути виділений як самостійний спосіб словотвору, а не як різновид словоскладання. Зрощення володіє складовою словотвірної основи, яка закінчується або словотвірним суфіксом або суфіксом інфінітива. За визначенням О. Бехагеля, в даному випадку похідне слово сходить до з'єднань слів, пов'язаних між собою синтаксичними відношеннями. Такими є: *der Auftraggeber* (*einen Auftrag geben*) ‘роботодавець’, *die Gesunderhaltung* (*sich gesund erhalten*) ‘бути здоровим’, *blauäugig* (*blaue Auge*) ‘блакитноокий’, *achtzehnjährig* (*achtzehn Jahre*) ‘вісімнадцятирічний’ [29, с. 87].

Зрощення не можна ототожнювати зі словами, які є похідними від складних основ, напр.: *Liebhabelei* ‘пристрасть’ від *lieben* ‘любити’, *Teilnehmer* ‘учасник’ від *teilnehmen* ‘приймати участь’, *oberflächlich* ‘поверхневий’ від *Oberfläche* ‘поверхня’ тощо. Особливу групу утворюють зрощення, що співвідносяться із складним присудком, напр.: *das Wissenwollen* ‘бажання до знань’, *das Anderswerden* ‘той, що змінюється’ та інші. Ці зрощення варто розрізняти від субстантивованих аналітичних форм інфінітива, такі як: *das Gerufenwerden* ‘той, кого кличуть’, *das Gelobtwerden* ‘той, кого хвалять’. В більшості випадків другий член зрощення не відповідає слову, однак, інколи така

відповідність має місце бути, в той час як слово в цілому за своєю семантичною вмотивованістю зв'язує його зі словосполученням, що утворене з опорних слів, напр.: *blau-*, *schwarz*, *weißseidenes Kleid* 'блакитна, чорна, біла сукня із шовку'. В даному випадку мова йдеться про сукню із синього та іншого шовку, тобто зрощення зв'язані словосполученнями *blaue*, *schwarze*, *weiße Seide* [43, с. 56].

В німецькій лінгвістичній літературі зрощенням приділено досить уваги. Варто однак відмітити, що іноді поняття зрощення надмірно розширюється. Так, О. Бегагель відносить до зрощень відіменні дієслова такі, як *abdachen* 'скошувати' та *entziffern* 'розшифровувати', оскільки в даному випадку мова йдеться про утворення дієслів від іменникових основ шляхом приєднання префікса. Варто розрізняти два типи зрощень за їхньою приналежністю до частин мови на складно відтворюючі іменники та прикметники. Як приклад складно відтворюючих іменників можна навести: *Alleswisser* 'всезнайка', *Machthaber* 'володар', *Lärmmacher* 'крикун' тощо. До складно відтворюючих прикметників відносяться: *altmodisch* 'старомодний', *außeuropäisch* 'неєвропейський', *kaltblütig* 'холоднокровний' та інші. Слід додати, що складно відтворюючі прикметники представляють собою досить продуктивну словотвірну категорію в сучасній німецькій мові [29, с. 101].

В українській мові прикладами одиниць, що утворені шляхом зрощення – лексикосинтаксичного способу словотвору, наслідком якого є номінації, тотожні словосполученню, при якому синтаксичний зв'язок і послідовність компонентів при цьому зберігаються, проте утворена одиниця має граматичне оформлення і лексичне значення слова, є напр.: *горицвіт*, *паливода*.

У сучасній українській мові значна частина зрощень вийшла з активного вжитку і має конотативне забарвлення. Поряд зі словесними зрощеннями пасивного вжитку в українській мові трапляються нейтральні одиниці, частина з яких термінологізувалася, напр.: *перекотиполе*, *крутиголовка*, *вічнозелений*, *насамперед*.

Лексико-синтаксичним способом зрощення в українській мові утворюються іменники, прикметники, прислівники та займенники. Найпоширеніша група іменникових складних слів – зрощень співвідноситься з предикатними структурами, у яких представлене дієслово в імперативній (наказовій) формі та іменник – суб'єкт або об'єкт дії, напр.: *прудивус, урвиголова*.

Серед українських іменникових зрощень найбільш поширені просторічні імперативні субстантиви, які передають негативну оцінку осіб, напр.: *укрпройдисвіт, загнибіда, жмикрут, крутивус*. Значна частина зрощень – назв осіб в обох мовах перейшла до пасивного складу лексики, напр.: *зайдиголова, обходисвіт*.

Отже, серед способів словотворення в українській та німецькій мовах можна виділити невелику та не надто продуктивну, але досить цікаву групу слів, утворених способом зрощення.

1.1.5 Суміщення. Суміщення (*Zusammenrückung*) як метод словотворення, в мовознавстві визначається по-різному. У словотворенні суміщення може розглядатися як особливий тип словоскладання (*Zusammensetzung*). Суміщення (зсув) утворюють особливий тип складних слів у німецькій мові. Вони представляють собою об'єднання в одній одиниці декількох слів або цілого «маленького» речення. Компоненти таких складних слів не втрачають свого самостійного значення та легко розуміються. Суміщення – це складне слово, морфологічно-синтаксичне оформлення якого співпадає з оформленням синтаксичного з'єднання того чи іншого типу в сучасній мові. Для суміщення характерна наявність, в якості компонентів, словоформ, а не лексичних основ, що однак не являється єдиною ознакою суміщення. Наступними двома обов'язковими ознаками варто вважати такий порядок розташування компонентів і такі відношення між ними, які формально відповідали б порядку слідування і відношення між собою членів відповідного синтаксичного з'єднання. Наприклад, в складному слові *der Springinsfeld* 'вітрогон' всі компоненти представляють собою словоформи, порядок їх розташування та

відношення між ними відповідає оформленню наказового речення. У іменнику *das Feinsliebchen* ‘голубонько’ перший компонент має флексивну форму прикметника, узгоджену із другим компонентом [34, с. 165].

Варто відзначити, що суміщення формально ближче, ніж інші типи складних слів, стикаються із сталими синтаксичними з'єднаннями та в більшій мірі, вони утворюються із останніх, в наслідок тісного злиття їхніх частин. Під суміщенням розуміють зазвичай з'єднання більш вільні, ніж інші типи складних слів, що формально ближче стикаються із синтаксичними з'єднаннями. Не дивлячись на те, що загальне поняття суміщення міцно увійшло в спеціальну літературу по словотворенню німецької мови, до цих пір ще існують коливання відносно критеріїв їх виділення серед інших складних слів. Також варто мати на увазі, що як правило, суміщення представляє собою повністю сталі з'єднання: зміненню піддається тільки слово в цілому, напр.: *Vergißmeinnichte* ‘незабутка’ тощо [40, с. 80].

За класифікацією М. Степанової до суміщень належать імперативні імена, напр.: *das Stelldichein* ‘побачення’, *das Vergißmeinnicht* ‘незабутка’, *der Springinsfeld* ‘вітрогон’ тощо [22, с. 150].

Як видно із наведених прикладів, суміщення було виділено як слова, що формально відповідають синтаксичним з'єднанням, беручи до уваги виключно сучасний стан німецької мови. О. Бехагель назвав «суміщенням» абсолютно вільні з'єднання, що виникають в тому випадку, коли слова, що часто зустрічаються в безпосередньому сусідстві при вислові, сприймаються як єдність, не дивлячись на відсутність яких би там не було змін у відношенні між компонентами та співвідношенні цілого до інших частин вислову [29, с. 131].

Прикладами суміщень в українській мові є творення складних слів механічним поєднанням готових слів (спосіб, певною мірою близький до зрощення, але не тотожний), напр.: *вчитель-фізик, інженер-економіст, генерал-лейтенант, бібліотека-читальня, ракета-носій, заєць-русак, меч-риба*. Нерідко це може бути повторення тих самих, синонімічних або антонімічних слів:

тишком-нишком, давним-давно, рано-вранці, видимо-невидимо, більш-менш, коли-не-коли, всього-на-всього, раз у раз, кінець кінцем, один-єдиний, великий-превеликий.

1.1.6 Утворення складноскорочених та усічених слів (аббревіатур).

Абревіація належить до числа продуктивних способів словотворення сучасної німецької мови [1:3; 2:142]. Результатом скорочення є різнопланові одиниці, що не завжди вписуються в рамки класичних дефініцій, які знаходимо у фаховій літературі. У лінгвістичних працях аббревіація зазвичай подається окремо, або як види скорочень. Зокрема, серед складених слів можна виявити компоненти, які є скороченнями довших лексем, наприклад: *der Ölweig* ← *der Ölbaumzweig* ‘гілка оливкового дерева’. Трапляються також приклади, в яких процес скорочення відбувається не в першій, а другій частині складеного слова, напр.: *der Briefsteller* ← *der Briefschriftsteller* ‘автор листа’, *der Vietnamfilm* ‘’ ← *der Vietnamspielfilm* ‘в’єтнамський художній фільм’. Кількість аббревіатур постійно зростає у зв’язку з різким збільшенням потоку інформації, розширенням впливу засобів масової комунікації, розвитком науки і техніки, торгівлі, реклами, активізацією адміністративної і політичної діяльності, необхідністю заміни описових номінацій, термінотворення. Досить уважно подивитись довкола, щоб переконатись, наскільки глибоко увійшла аббревіація в повсякденне життя кожного з нас. Але донедавна мало місце певне недооцінювання цього способу словотворення і, як наслідок, недостатня увага до його вивчення. Ще й зараз аббревіації, здебільшого, відводиться другорядна роль. Такий стан справ поліпшують спеціальні дослідження [1; 3:167–169], у яких не лише здійснено детальну структурно-семантичну класифікацію складноскорочених слів, а й показано істотні розходження між ними, встановлено функціональну самобутність цього типу похідних лексичних одиниць. Визначна роль у розвитку аббревіації належить словоскладанню, бо поява великої кількості аббревіатур – це своєрідна реакція на композиційне ускладнення словоскладання. Зростаюча конкретизація значення термінологічної лексики спричинює своєрідний

“компаративний вибух”, різке зростання кількості складних багатокомпонентних термінів. Цій тенденції, яку важко поєднати з істотними неодмінними якостями терміна – лаконічністю та точністю, – протистоїть, урівноважуючи її, така компактна форма лексемного “скорочення” як аббревіація. Тому і в мові вчених чи фахівців, і в окремих терміносистемах [4:78–87; 5], і й у текстах масової комунікації все чіткішою є тенденція до розвитку аббревіатурної лексики на ґрунті “відносно узуальних” або узуальних композитів та словосполучень – назв міжнародних чи національних організацій, закладів, офіційних установ, країн, партій, політичних, військових, економічних союзів тощо: *DIN* = *Deutsche Industrie-Norm* ‘Німецький інститут стандартизації’, *ASP* = *Arbeitsgemeinschaft* ‘союз’.

Утворення складноскорочених слів (*Initialkurzwörter*) тісно пов’язане з використанням складних слів та стійких словосполучень, умовним скороченням яких вони являються. За своєю структурою вони виділяються як особливий тип одноморфемних слів. Аббревіатури утворюються з:

1) назв початкових букв або з початкових звуків частин словосполучень та складних слів, наприклад: *ATG* (*Autotransportgemeinschaft*) ‘транспортне об’єднання’, *Feba* (*Feldbahn*) ‘польова дорога’, *DIN* (*Deutsche Industrie-Norm*) ‘німецький виробничий стандарт’, *StVO* (*Straßenverkehrsordnung*) ‘правила дорожнього руху’, *GmbH* (*Gesellschaft mit beschränkter Haftung*) ‘товариство з обмеженою відповідальністю’, *BIP* (*Bruttoinlandsprodukt*) ‘ВВП’ тощо;

2) із початкових складів або довільно виділених частин складних слів та словосполучень, напр.: *Reg-rat* (*Regierungsrat*) ‘урядова рада’, *Nirosta* (*nicht rostender Stahl*) ‘нержавіюча сталь’ тощо. Необхідно вказати, що останній тип аббревіатур менш поширений в німецькій мові, аніж перший [24, с. 80].

Також варто розглянути питання про семантичну вмотивованість аббревіатур. Оскільки вони представляють собою варіант складних слів та словосполучень, вони, звичайно, повинні зберігати семантичну вмотивованість. З іншого боку, більшість аббревіатур відносяться до особливих шарів лексики,

обмежених тією чи іншою сферою людської діяльності і є незрозумілими для більшості людей. В такому випадку їхня семантична вмотивованість затемнена. Крім того, поряд з вище вказаними так званими повними аббревіатурами, існують такою неповні аббревіатури, у яких скорочена тільки одна частина, напр.: *die U-Bahn* (*Untergrundbahn*) ‘метро’, *das U-Boot* (*Unterseeboot*) ‘підводний човен’ [50, с. 245].

До аббревіатур також відносяться усічені слова (*Wortkurzungen*), що представляють собою більш менш довільні скорочення слів з різною словотворчою структурою, напр.: *das Auto* (*Automobil*) ‘авто’, *das Labor* (*Laboratorium*) ‘лабораторія’, *das Photo* (*Photographie*) ‘фотозагравка’, *die Lok* (*Lokomotive*) ‘локомотив’, *der Bus* (*Autobus*) ‘автобус’ та інші. Варто відзначити зростаючу продуктивність утворення та використання аббревіатур в сучасній німецькій мові, але ця продуктивність обмежена спеціальними шарами словникового складу [44, с. 130].

Земська О. А. назвала явище аббревіації «найтипівішою рисою сучасної української мови». Дослідниця підкреслює сучасний «розквіт аббревіатурного словотвору в засобах масової інформації, усного і публічного мовлення» [2, с.138]. Як активно використовуваний засіб компресії мас-медійних текстів, вдалі аббревіатури виконують подвійну функцію: скорочують складне найменування, економлячи час для вимовлення довгої назви в ефері й місце та зусилля для запису текстового повідомлення, і збагачують мову новими словами, які коротко і водночас точно, без прихованих смислових нюансів називають предмет: *НБУ*, *ЖКГ*, *КНР*, *СБУ*, *ЗНО* і т.д. Точність назви-аббревіатури зумовлена предметною співвіднесеністю умовного скорочення та опорного словосполучення, тобто, аббревіатура і повна назва – абсолютні синоніми.

В українській лінгвістиці для позначення аббревіатури рідко вживається дефініція «акронім», що слугує для позначення аббревіатури, яка читається одним словом, напр.: *ДАІ*, *ЮНІСЕФ*, *ВІЛ*. Іншим різновидом аббревіатур виступають слова, утворені складанням по-різному усічених основ або складанням частини

й повного слова та різні їх комбінації: *Мінсоцполітики* < *Міністерство соціальної політики*, *держзакупівлі* < *державні закупівлі*, *соцдослідження* < *соціальні дослідження*, *компослуги* < *комунальні послуги*, *сучукркін* < *сучасне українське кіно*, *нацгвардієць* < *військовослужбовець національної гвардії*, *спецпенсії* < *спеціальні пенсії*, *Укроборонпром* < *Український оборонно-промисловий комплекс*.

Одним із відносно нових способів творення абrevіатур із унікальними структурно-семантичними і функціональними особливостями є телескопія – складання і усічення компонентів тут взаємодіють одночасно. Слова-телескопи мають семантичну і формальну оформленість, але їх морфологічна структура не завжди чітка. Найчастіше нова лексема складається з першої частини першого компонента і кінцевої частини другого компонента, утворюючи цікавий і оригінальний композит, напр.: *біоніка* < *біологічна електроніка*, *реанімобіль* < *реанімаційний автомобіль*, в інших випадках поєднується одна повна і одна усічена основа: *квадроцикл* < *квадро мотоцикл*.

Значний компресивний потенціал мають і абrevіатури іншомовного походження, одні з яких вживаються в оригінальному вигляді (*BMW, iPhone, Reddit, iOS*), другі – скалькованими (*НАСА, УЄФА*), а треті існують у синонімічних варіантах (*FIFA і ФІФА, BBC і Бі-Бі-Сі, UNICEF і ЮНІСЕФ*). Вживання іншомовних абrevіатив та кальок має бути виваженим: з одного боку, вони конденсують і увиразнюють повідомлення, а з іншого, можуть бути незрозумілими для пересічного споживача інформації, і в такому разі стиснення інформації зазнає протилежного результату – девіації.

Таким чином, продуктивність абrevіації зумовлено, передовсім, відсутністю будь-яких формальних обмежень на участь у словоскладанні абrevіатур. Можливості утворення на базі цього лексичного пласта суфіксальних, префіксальних або напівпрефіксальних слів значно менші, проте їх існування не викликає сумнівів.

Основними функціональними ознаками складноскорочених слів та усічених лексем є часова обмеженість їх побутування в мові, порівняно з рештою лексем, та вживаність у певних терміносистемах, на певній території, а інколи й лише в мові певних груп людей, об'єднаних з професійних чи інших міркувань. Номінативна сутність аббревіації у всіх випадках полягає в зміні форми означення номіната шляхом її усічення чи скорочення з метою розширення функціонального діапазону цієї форми, економії місця, зусиль та мовних засобів. Тому значення аббревіатури співвідноситься з референтом не безпосередньо, а лише через значення відповідної повної форми. Однак і тут спостерігається тенденція до “ізоляції” семантики окремих аббревіатур порівняно зі своїм повнооформленим еквівалентом. Цьому сприяють значні звукові розходження між ними, певна самостійність аббревіатури стосовно роду, числа та відміни, що спричиняються або до стилістичної диференціації, або до витіснення семантичного прототипу його скороченим чи усіченим варіантом. Не варто все ж переоцінювати розмах і значення таких процесів, що виникають під “тиском” лексико-семантичної системи мови і спрямовані на усунення дублетних форм. Аббревіатури активно залучаються до процесів словотворення і є невід’ємним елементом словотвірної системи сучасної німецької мови.

1.2 Роль запозичень у поповненні словникового складу мови.

Безумовно, не менш важливим джерелом збагачення словникового складу німецької мови є запозичення слів із інших мов. Запозичення в мові як динамічній системі, що підпорядковується законам діалектики, виникають внаслідок мовних контактів. У сучасному мовознавстві виділяють такі типи мовних контактів (або результатів контактів): адстрат — взаємовпливи та взаємопроникнення мов, часто при співіснуванні етносів на суміжних територіях; суперстрат — мова прийшлого населення, яка нашаровується на мову корінних мешканців і з часом розчиняється в ній; субстрат — протилежний суперстрату процес, коли мова-підоснова нашаровується на мову прийшлого

народу й асимілюється в ній, інстрат — тісна й тривала взаємодія мов на одній території зі взаємопроникненням структурних елементів [5, с. 274], [20, с. 90].

У словниковому складі німецької мови лексичні запозичення займають значне місце. Це пояснюється тим, що Німеччина впродовж довгого часу залишалася роздробленою та слабкою державою і підпадала в різні епохи під економічний, політичний і культурний вплив цілої низки країн, які випереджали її в своєму розвитку. Варто зазначити, що найбільш міцно закріплюються в словнику іноземні слова, які запозичуються в національну мову разом з новими поняттями. Це має місце тоді в тих випадках, коли один із народів знаходиться на більш високому ступені розвитку економіки, техніки, культури та ін.. Цим пояснюється, наприклад, що раніше лексичні запозичення із латинської мови, що відносяться до перших століть нашої ери, коли предки німецького народу зіткнулися з більш високою будівельною технікою у римлян, предметами, які не були відомими у їхньому побуті і житті, міцно ввійшли в словниковий склад німецької мови і в даний час відрізняються від німецьких слів лише своїм походженням, але не функціонально. Це наприклад такі загальновідомі слова як: *Mauer* (*murus*) ‘стіна’, *Fenster* (*fenestra*) ‘вікно’, *Straße* (*strata*) ‘дорога’, *Wall* (*vallum*) ‘насип’ та багато інших [19, с. 35].

Аналогічну картину показують багаточисленні запозичення із латинської та частково грецької мови, які перейшли у німецьку мову в основному на протязі VII-XI століть у зв’язку з прийняттям християнства і розвитком світської освіти. Це такі слова як: *Kirche* (від грец. *kyriake*) ‘церква’, *Engel* (грец. *angelos*) ‘ангел’, *Kloster* (*claustrum*) ‘монастир’, *Schule* (*schola*) ‘школа’, *schreiben* (*schreibere*) ‘писати’, *Linie* (*linea*) ‘лінія’ та ін.. Якщо взяти більш пізні періоди лексичних запозичень, то можна помітити вплив, наприклад, французької буржуазною революції кінця XVIII століття проявився в тому, що в німецьку мову були запозиченні і отримали своє інтерпретаційне розповсюдження: *die Revolution* ‘революція’, *revolutionär* ‘революційний’, *liberal* ‘ліберальний’, *die Reaktion*

‘реакція’, *der Monarchist* ‘монархіст’, *die Propaganda* ‘пропаганда’, *die Bürokratie* ‘бюрократія’, *der Emigrant* ‘емігрант’ та інші [18, с. 96].

На кінець XVIII століття та в XIX столітті значними стають запозичення із англійської мови, у зв’язку з тим, що до цього етапу часу все більше відчувається вплив Англії, провідної капіталістичної колоніальної держави, країни провідної промислової техніки. Так, із сфери техніки запозичуються такі слова: *вук Ventilator* ‘вентилятор’, *die Pferdestärke* ‘кінська сила’, *das Patent* ‘патент’, *patentieren* ‘запатентувати’ та ін.; із фінансової сфери та сфери фінансових взаємовідносин: *die Banknote* ‘банкнота’, *der Export* ‘експорт’, *der Import* ‘імпорт’; із сфери політичного життя і зовнішньої політики: *die Koalition* ‘коаліція’, *die Kolonisation* ‘колонізація’, *der Kongress* ‘конгрес’, *die Opposition* ‘опозиція’, *Meeting* ‘мітинг’; із побуту та інших сфер: *das Beefsteak* ‘біфштекс’, *das Roastbeef* ‘ростбиф’, *der Plaid* ‘плед’, *der Boxer* ‘боксер’ та ін. [18, с. 104].

З іншого боку, велика кількість запозичень з французької мови, які мають назву галліцизми, та на які була багата мова середньовічної німецької поезії, майже не залишили сліду в словниковому складі сучасної німецької мови. Асимілювалися та залишилися в мові лише деякі слова, що виражають загальні поняття, наприклад, *tanzen*, *fein*, в той час як більшість галліцизмів, які використовувалися для позначення лицарських звичаїв, предметів лицарського одягу тощо, безслідно зникли з мови із зникненням лицарського стану [20, с. 207].

Необхідно вказати на те, що лексичні запозичення можуть і збагачувати словниковий склад мови, а з іншого боку, засмічувати його. Збагачення лексики має місце в тих випадках, коли слова та стійкі словосполучення запозичуються разом з новими для національної мови поняттями більш високо розвинутої економіки, техніки чи культури. Також збагачення відбувається і тому випадку, коли іноземні слова, які спочатку являються дублетами до слів національної мови, диференціюються у своєму значенні від останніх, тим самим поповнюючи склад стилістичних синонімів національної мови. При лексичних запозиченнях,

що дублюють слова національної мови і які являються по-відношенню до них абсолютно рівнозначними синонімами, збагачення словникового складу не відбувається, принаймні через те, що подібні іноземні слова мають, як правило, вузьку соціальну сферу використання [15, с. 163].

Варто зазначити, що у ХХІ столітті велику частку запозичень німецької мови становлять запозичення з англійської мови. Вітчизняні та зарубіжні германісти відзначають, що сьогодні німецька мова зазнає особливо інтенсивного впливу з боку англійської мови, насамперед її американського варіанта, що знаходить свій прояв на фонологічному, лексичному та семантичному рівнях. Запозичення лексики англійського походження в німецьку та інші європейські мови детермінується такими чинниками, як значний політичний та економічний авторитет США як супердержави на міжнародній арені та особливим статусом англійської мови як мови міжнародного спілкування. Особливо активно використовуються слова англійського походження в галузі техніки, засобів масової інформації, реклами, моди, торгівлі, у мові суміжних наукових дисциплін (напр., соціології, психології, економіки), політики, спорту, напр.: *der Goodwill* = *das Wohlwolle* ‘прихильність, доброзичливість, добра воля’; *das Fundraising* = *die Spendensammlung* ‘збір пожертвувань (на благодійні цілі)’; *das Peaskeeping* ‘збереження миру’; *der/das Output* ‘обсяг продукції, що випускається підприємством’; *der Fulltime-Job* ‘праця протягом повного робочого дня’; *das Bossing* ‘тиск на співробітника з боку керівництва з метою його звільнення’; *der Haiz-Dresser* ‘перукар’; *der Doc* (скорочено від англ. doctor) ‘лікар’; *die Headline* = *die Schlagzeile* ‘заголовок’; *die Hotline* = *der heie Draht* ‘прямий телефонний зв’язок, гаряча лінія’; *Just-in-time* = *gerade rechtzeitig* ‘якраз вчасно’; *Limited edition* = *begrenzte Auflage* ‘обмежене видання (тираж)’ та багато інших. Необхідно підкреслити, що як свідчать розглянуті мовні факти, сучасний процес запозичення іншомовної лексики є в більшості випадків запозиченням нових назв для вже існуючих понять [19, с. 50].

Лексичні запозичення можуть бути двох видів. Перший вид має місце у тих випадках, коли іноземні слова, запозичуються в тій мовній оболонці, в якій вони існують в їхній рідній мові, напр., нім.: *der Onkel* (франц.: *oncle*) ‘дядько’. Мовна оболонка запозиченого слова може в подальшому асимілюватися відносно до звукової будови національної мови. Рівень асиміляції залежить від шляху запозичення. Давні запозичення були сприйняті через усне спілкування, через це вони демонструють повну асиміляцію їхньої фонетичної та граматичної форми. Такими, напр., є *der Kohl* (лат.: *caulis*) ‘капуста’, *die Straße* (лат.: *strata*) ‘вулиця’, *der Tisch* (лат.: *diskus*) ‘стіл’ та інші. Запозичення більш пізніх періодів, тобто з XVI століття та до теперішніх часів, відбувалися та продовжують відбуватися, в основному, письмовим шляхом через художню та наукову літературу. Останнє особливо характерне для термінологічної лексики. Даний шлях запозичення веде до більшого збереження форми запозиченого слова, таким чином лиш до часткової асиміляції їхньої звукової оболонки [16, с. 178].

Другий вид лексичних запозичень заснований на тому, що слово, яке запозичується перекладається на відповідну мову. Таким чином, запозичується в даному випадку не звукова оболонка слова, а його морфологічна структура та семантична вмотивованість. Такий вид запозичення має назву калькування або калька і у німецькій мові позначається термінами *Übersetzungslehnwort* або *Lehnübersetzung*. Калькування – дуже розповсюджений вид запозичення. Так, калькою з латинської мови є слово *das Gewißen* (лат.: *con-scientia*) ‘совість’; калька з англійської мови є слово *die Pferdestärke* (англ.: *horse-power*) ‘кінська сила’ та інші. Калькування можуть бути не тільки слова, але і словосполучення, напр.: *staatliche Kontrolle* ‘державний контроль’, *Senkung der Selbstkosten* ‘зниження собівартості’ тощо. Слід зауважити, що калька є не тільки перекладом певного значення, але й результатом перетину мовних систем, культур і своєрідним інструментом для передачі поняття, що належить іншій культурі з урахуванням екстралінгвістичних чинників. Як і всі запозичення, кальки в будь-якій мові — це наслідок мовного та культурного впливів [22, с. 180].

Щодо лексики сучасної української мови, то за походженням вона неоднорідна. Близько 90 відсотків становлять успадковані слова, тобто такі, що ведуть свій початок з індоєвропейської мовної єдності; слова, що виникли в спільнослов'янський період; слова, спільні для східнослов'янських мов; відтак лексика, що з'явилася на українському ґрунті за час самостійного існування української мови. Решта лексичного складу (приблизно 10 відсотків) — слова, запозичені з інших мов.

Важливе місце у збагаченні лексичного складу української мови запозиченими словами посідає писемне мовлення: художня література, публіцистика, листування, обмін інформацією, преса. Цим джерелом сьогодні є також сучасні засоби електронного зв'язку, зокрема Інтернет. Запозичені слова в українській мові виконують різні функції:

- 1) номінативну, що задовольняє потребу мови в засобах номінації;
- 2) аксіологічну, що збагачує мову оцінними й експресивними засобами;
- 3) стильову, що полягає в диференціації власне українських і запозичених слів залежно від типу мовлення;
- 4) семантичної диференціації або ідентифікації понять українського й запозиченого слів;
- 5) термінотворення;
- 6) інтернаціоналізації певних шарів лексики та глобалізації окремих складників.

Процес запозичення іншомовних слів неоднозначно впливає на розвиток нашої мови. З одного боку, відбувається її збагачення, але, з іншого боку, витісняються власні елементи, що замінюються на слова з подібним значенням. Це негативно впливає на стан національної мови і на збереження самобутності українського народу. Прочитуємо В. Радчука: «...англійські слова і звороти останнім часом активніше поповнюють наш лексикон, ніж російські; наша вимова, морфологія й синтаксис зазнають з боку англійської мови чималого впливу. Причини цього очевидні: комп'ютеризація, потяг до міжнародних

стандартів ділового партнерства, до науки й освіти Заходу, передове товаровиробництво в англomовних країнах, лідерство англійської мови як міжнародної тощо. Проте чимало англіцизмів попросту витісняє з обігу питомі українські слова, а це вже мовна агресія. Шкода від неї не лише Україні – людство втрачає унікальні знаряддя пізнання світу. Знову-таки, коли "лиха слава завконтори" перекладається "низьким рейтингом менеджера офісу", маємо приклад зміни не лише мови, а й свідомості».

В українській мові існують ще й так звані екзотизми. Вони позначають назву предметів та явищ не української дійсності, у їх семантиці відображені поняття з життя інших народів. До екзотизмів належали слова спікер, мер, долар.

Від екзотизмів слід відрізняти варваризми – слова, які не входять до складу української мови, хоча іноді й уживаються в ній. У писемній мові вони здебільшого й оформляються засобами іншомовного алфавіту. Останнім часом варваризми заповнили українську мову. До них належать такі слова: *ланч, хіт, пікнік, alma mater, tête-à-tête*. Також до варваризмів належать назви закордонних газет, деяких підприємств, організацій товарів іноземного виробництва. Такі іншомовні запозичення часто використовуються в рекламних роликах, напр.: *Dirol, Snickers, Sprite*.

Насторожує й тенденція зовсім іншого, можна сказати – протилежного характеру: намагання вилучити із словника української мови певну частину слів, зокрема англіцизмів, які стали органічним її складником, і замінити їх штучно створеними або пристосованими до нових умов функціонування раніше відомими словами, особливо в галузі термінології та професійної лексики (буфер – відпружник, спортсмен - спортсевець).

Різноманітна з функціонального та структурного погляду запозичена лексика з європейських мов будь-якого походження є результатом взаємодії різномірних зовнішніх та внутрішніх (історичних, політичних, культурних, соціальних, етнічних, конфесійних) чинників. Ставлення до запозиченої лексики та репрезентованих нею цінностей в Україні ніколи не було однозначним.

Вплив однієї мови на іншу визначають мовні й позамовні чинники. По-перше, проникнення іншомовних елементів (напр., англійських) до української мови відбувалося й за радянських часів. По-друге, англо-українська взаємодія активізувалася з моменту набуття Україною незалежності в 1991 р. По-третє, значного впливу англійської мови зазнала мова української діаспори, передусім Канади та США. Деякі лінгвісти (О. Стишов, Ю. Шевельов) висловили думку про те, що напрям запозичень часто визначає й культурна перевага, тобто рівень цивілізаційного й інтелектуального розвитку народу.

Причини запозичень слів іншомовного походження вивчало багато лінгвістів ще на початку ХХ ст. Але на той момент ученим так і не вдалося чітко диференціювати інтралінгвальні та екстралінгвальні причини запозичень. Л. Крисін указав на те, що необхідність у найменуванні речей та понять є основою для запозичення слів. Він навів також і соціальні, мовні, психічні, естетичні чинники, різноманітні за характером, а також визначив потребу в нових мовних формах, у розчленуванні понять, стислості та яскравості викладу.

За часів перебудови та в роки незалежності Української держави ситуація змінилася, що зумовлено причинами локального та глобального характеру. До глобальних причин активізації англо-української взаємодії Г. Зимовець відносить розвиток інформаційних і комунікаційних технологій, завдяки яким значно більша кількість мовців отримала доступ до інформації та спілкування англійською мовою. Крім того, глобалізація економіки, яку виявляють у посиленні позицій транснаціональних корпорацій (насамперед, американських), зумовила підняття статусу англійської мови. Отже, для кожної епохи характерними є певні групи запозичень.

У різні часи залежно від вектора контактів, а також світових тенденцій у розвитку певної сфери життя змінюється і вектор запозичень; якщо протягом XVI - ХХ ст. запозичення в побутовій сфері йшли переважно з французької, то у ХХІ ст. помітно посилюється в цій царині вплив мови англійської, особливо в її американському варіанті. Це і назви закладів харчування, де можна швидко

поїсти: снєкбар, квікфуд (швидка їжа); назви страв: бігмак, гамбургер, чизбургер, чикєнбургер; назви напоїв: пенсі, кока-кола, спрайт, фєнта; назви одягу, взуття: джєнси, жакєт, пуловєр, кєпі, кросівки, бутси та ін. Отжє, запозичєна лексика, взаємодіючи з власнє українськими назвами, становить значний шар слів, що характеризується широким вжитком у носіїв мови і великою динамічністю. Відносна хронологічна послідовність зумовлєна поступовим розширенням зв'язків України з тими чи іншими народами. Із посиленням міжнародних зв'язків, особливо з їх глобалізацією, хронологічна послідовність зникає і відбувається інтернаціоналізація певної частини лексичного складу мов.

Варто зазначити, що у ХХІ ст. простєжується значний вплив англійської мови на всі інші європейські мови, в тому числі німєцьку та українську. Хвиля масового запозичєння англїцизмів у німєцьку мову розпочалася із середини ХХ ст., коли після Другої світової війни інтерєс до Америки та Британії значно зріс. В українську мову англїцизми почали проникати в кінці минулого століття після розпаду Радянського Союзу та утворєння незалежної української держави, яка проводила самостійну політику і співпрацювала з англємовними партнерами. Сьогодні англїцизми є невід'ємною частиною словникового складу сучасної німєцької та української мов і поширюються на різні сфєри суспільного життя.

Значний вплив на сучасний склад лексичного складу у сфєрі косметики та косметології української та німєцької мов здійснює англійська мова, а точніше англійська американська мова, аджє окрім того, що вона має статус мови міжнародного спілкування, самє США є провідним центром індустрії косметики та косметології, постачальником нових засобів та технологій у цій сфєрі. Самє тому прослідковується така велика кількість запозичєнь з англійської мови самє в цій сфєрі.

Прикладами запозичєнь є напр.: *скраб* < англ. *to scrub* 'терти, шкрєбти', *der Pilling* <англ. *to peel* 'знімати тонкий шар шкіри'; *спрей* < англ. *spray* 'водяний пил, бризки; розпилювати', *тонік* < англ. *tonic water* 'тонізуєча вода'; *der Glitter* < англ. *glitter* 'блищати, різнокольорові декоративні розсипчасті блискітки'.

Варто також додати про важливість запозичень у сфері косметики та косметології з французької мови, адже Франція також відома своїми досягнення у цій індустрії. На сучасному етапі іншомовні терміни з французької мови передають шляхом транскодування, наприклад, *гоммаж* < фр. *gommage* ‘засіб, призначений для очищення шкіри від відмерлих клітин, що зумовлює поліпшення її зовнішнього вигляду і структури’, *die Rouge* < фр. *rouge* ‘румяни’ [7, с. 141].

Отже, запозичена лексика, взаємодіючи з власне українськими та німецькими назвами, становить значний шар слів, що характеризується широким вжитком у носіїв мови і великою динамічністю. Відносна хронологічна послідовність зумовлена поступовим розширенням зв'язків України та Німеччини з тими чи іншими народами. Із посиленням міжнародних зв'язків, особливо з їх глобалізацією, хронологічна послідовність зникає і відбувається інтернаціоналізація певної частини лексичного складу мов.

1.3 Публіцистичний стиль та способи словотвору характерні для нього

Перш за все варто зазначити, що літературна мова реалізується в усній і писемній формах і поділяється на стилі. Мовний стиль – це сукупність засобів, вибір яких зумовлюється змістом, метою та характером висловлювання. Саме слово "стиль" походить із латинської мови (*stilus*) і означає "загострена паличка для писання"[53].

Стиль, як будь-яка система, – це цілісний об'єкт і являє собою синтез підстави й умови, що складає його онтологію, тобто його реальне існування; підстава визначає сутність стилю, умова – його якісну природу і специфіку. Стиль – це тип оброблення мови, тип надання форми мові. Стиль у функціональному та динамічному аспекті – це суспільно усвідомлений і внутрішньо єдиний спосіб уживання мови, тобто принцип вибору і комбінування мовних засобів, що існує у вигляді внутрішньої динамічної форми і забезпечує реалізацію функції вираження емоційно-оцінного змісту і суб'єктивно-духовного

впливу. Сукупність лексичних, фразеологічних, морфологічних і синтаксичних, орфоепічних та акцентуаційних засобів у певній сфері та формі взаємин мовців становить поняття функціонального стилю. Оскільки суспільні функції мови часто переплітаються, то й функціональні стилі мають як специфічні елементи, так і міжстильові загальномовні засоби [5, с. 47].

Розрізняють стилі писемної форми мови та стилі усної форми мови. У писемній мові виділяють вісім стилів: науковий, публіцистичний, інформаційний, художній, офіційно-діловий, виробничо-професійний, епістолярний та конфесійний. В усній формі мови виділяють два стилі: розмовно-побутовий і ораторський. Але треба зазначити, що усі стилі мають усну та писемну форму вираження. Кожний стиль має:

- 1)сферу поширення та вживання (коло мовців);
- 2)функціональне призначення (регулювання стосунків, повідомлення, вплив, спілкування);
- 3)систему мовних засобів (лексику, фразеологію, граматичні форми, типи речень);
- 4)характерні ознаки (форма та спосіб викладу);
- 5) підстилі, тобто різновиди [6, с. 55]

Ці складові конкретизують, певною, мірою обмежують, унормовують кожний стиль і роблять його досить стійким різновидом літературної мови. Оскільки стилістична норма є частиною літературної, вони не забезпечує останню, а лише використовує слова чи форми в певному стилі чи з певним стилістичним значенням. Наприклад, слова акт, договір, наказ, протокол, угода є нормативними для офіційно-ділового стилю, хоча в інших стилях вони також можуть нести забарвлення офіційності, якщо їх використання буде стилістично виправдане. Досконале знання специфіки кожного стилю, його різновидів, особливостей - надійна запорука успіхів у будь-якій сфері спілкування [5, с.90].

Термін «стиль мовлення» слід розглядати як спосіб функціонування певних мовних явищ. Розрізнення стилів залежить безпосередньо від основних

функцій мови – спілкування, повідомлення і впливу. Відрізняються стилі мовлення й багатьма іншими ознаками. Але спільним для них є те, що вони - різновиди однієї мови, представляють усе багатство їх виражальних засобів і виконують важливі функції в житті суспільства - забезпечують спілкування в різних його сферах і галузях. Функціональний стиль – це функціональна система, система внутрішніх, схованих відносин і зв'язків явищ, у якій виявляються функції призначення і впливу словесного тексту. Поза цією системою зазначені функції мовного добутку не реалізуються. Кожний з функціональних стилів, що являє собою особливу дійсність, організований усередині себе системою стійких форм, системою стереотипів, схем, узаконених традицій. Функціональний стиль може виступати як гомогенна форма (тільки науковий, тільки діловий), а може перетинатися з іншими стилями, один стиль може накладатися на інший і т.п., і у такий спосіб можуть виникати різні трансформації та переходи в рамках функціонального стилю. [1, с. 54]

Публіцистичний стиль посідає особливе місце в системі стилів літературної мови, оскільки в багатьох випадках він повинен переробляти тексти, створені в рамках інших стилів. Наукова і ділова мова орієнтовані на інтелектуальний відображення дійсності, художня мова - на її емоційне відображення.

Публіцистика (з латини *publicum* – ‘громадськість’[53]) – напрям літературної і журналістської творчості, який дієво досліджує, узагальнює і трактує з власного погляду важливі суспільно-політичні питання з метою впливу на суспільну думку та існуючі політичні інститути, використовуючи при цьому засоби логічного мислення та емоційного впливу. Публіцистичний стиль пов’язаний, насамперед, з суспільно-політичною сферою і є стилем засобів масової інформації. Публіцистичний стиль найчастіше використовується у текстах суспільної, політичної та освітньої тематики. Найбільш виразно публіцистичний стиль представлений у газетах та суспільно-політичних журналах, тому його також називають газетно- чи журнально-публіцистичним.

Публіцистичний стиль мови також широко застосовується на телебаченні і радіо, у публічних політичних виступах, в діяльності партій та громадських об'єднань. Сюди ж слід додати політичну літературу для масового читача і документальне кіно [11, с. 42].

Метою публіцистичного стилю є викладення та з'ясування соціально-політичних проблем, вплив на читачів або слухачів, агітація та пропагування суспільно-політичних та освітніх ідей. Публіцист не просто описує чи поєднує дані, повідомляє про сучасні виклики — він роз'яснює й переконує, обговорює й викриває, закликає до дії, підштовхує до певного рішення. У публіцистичних творах з'єднуються мовно-образні особливості наукового дослідження і ораторського мовлення, невимущена жвавість розмовної говірки і чітка впорядкованість літературної мови [1, с. 78].

Головні ознаки публіцистичного стилю: популярний, чіткий виклад, орієнтовний на швидке сприймання повідомлень, на стислість і зрозумілість інформації, використання суспільно-політичної лексики: державність, громадянин, поступ, єдність, національна ідея, актуальність тощо. Типовими є емоційно забарвлені слова, риторичні запитання, повтори, фразеологічні одиниці, що зумовлюють емоційний вплив слова. Тон мовлення пристрасний, оцінний. До публіцистичних жанрів належать: есе, нарис, замальовка, фейлетон, памфлет, гумореска, байка, пародія, хроніка, портрет [5, с. 85].

Важливою властивістю сучасної публіцистики є її науковість. "Сплав" науки і публіцистики виражається в прагненні журналістів всебічно осмислити підняте питання, дати зважену й точну оцінку висвітленому явищу, довести до кожного отримувача свою правоту, переконати його не безпідставними доказами, а цифрами, точними даними, логічними підтвердженнями, посиланнями на першоджерела. Глибоке дослідження суспільних непорозумінь та викликів, свіжість думки і слова, достовірність — ось ознаки, які дозволяють говорити сьогодні про публіцистику як різновид ледь не наукової діяльності. Від суто наукового твору публіцистичний відрізняється наявністю авторської оцінки

явищ (подекуди суб'єктивної) та спонуканням до висновків. Лаконічність, точність, логічність, неординарність суджень у поєднанні з гостротою формулювань і оцінним змістом неминуче викликають у читача або слухача відповідну реакцію. На відміну від наукового та офіційно-ділового стилів, жанри публіцистики рідко мають чітко задану структуру. За великим рахунком, в публіцистичному стилі вживаються всі типи лексики: нейтральна, книжкова, розмовна, наукова, офіційно-ділова. Все залежить від теми тексту і його цільової аудиторії [6, с. 101]

Публіцистичний стиль використовується як тонкий інструмент ідеологічного впливу на свідомість і активно застосовується для формування стійких суспільно-політичних стереотипів. Публіцистичний стиль має дві основні функції – інформативну та функцію впливу і служить для вираження різнобічної та всеохоплюючої інформації. Інформативна функція невід'ємна від функції впливу. Вже відбір та розміщення інформаційного матеріалу з точки зору його соціальної значущості, здійснюють певний вплив на суспільну свідомість читача. Функція впливу публіцистичного стилю пов'язана з ідеологічною направленістю публіцистики. Факти, які повідомляються, також і коментуються, а це значить, що вони отримують тлумачення та оцінку, в тому числі і суспільно-політичну. Особливістю публіцистики, яка відрізняє її від інших стилів є те, що вона відображає життя прямо та безпосередньо [6, с. 104]

Також варто зазначити, що публіцистичний стиль виступає основним середовищем активного продукування лексичних одиниць. На перший план при виборі мовних засобів у публіцистиці виступають фактори знаходження оптимального способу передачі інформації, стимулювання до неї інтересу читача. Як і в інших жанрах, в інформаційних матеріалах виникає необхідність вигідним чином представити повідомлення в найкоротший термін і по можливості в стислому вигляді. Таким чином, у публіцистиці існують дві якісно різних функціональних єдності: тексти передових статей, орієнтовані на соціальний вплив і тексти інформаційних повідомлень, спрямовані на передачу

інтелектуальної та однозначної інформації. Ця особливість свідчить не стільки про різностильність мови публіцистики, скільки про його “запрограмоване” підґрунтя функціональності, спрямованої, в кінцевому рахунку, на досягнення функціонального єдиного ефекту впливу [1, с. 85].

Сучасна публіцистика, безумовно, має мовно-стилістичну специфіку, що відрізняє її від художньої чи наукової літератури, від усних висловлювань в повсякденному житті. Ця своєрідність виникла внаслідок тривалого відбору мовно-виразних засобів, найбільш відповідних тому соціальному завданню, яке виконує преса як певний вид масової інформації. Істотною та універсальною властивістю публіцистики є прагнення до стислості, до економії журнально-газетної площі, яке супроводжується своєрідним мовним процесом. Універсальною рисою публіцистики є також експресивний акцент, тобто пошук нових засобів вираження – слів, образів, стилістичних прийомів. Разом з тим, мова преси рясніє величезним числом стандартних виразів, стереообразів та кліше. Беззаперечно мова публіцистики віддзеркалює стан будь якої мови, демонструючи її багатофункціональність, ступінь інтелектуальності, оновлення та стилістичне перегрупування словникового складу. У публіцистиці виробляються мовні стандарти, формуються певні мовні смаки у слухачів, стимулюється на цій основі їх власна словотворчість. Усе зазначене робить публіцистику важливим джерелом з огляду дослідження мовних процесів [52].

Щодо способів словотвору важливо ще сказати, що в публіцистиці можна зустріти майже всі вище зазначені способи словотвору. Так можна спостерігати у публіцистиці словоскладання, зрощення, словоскорочення або аббревіацію. Останній спосіб словотвору є одним із найуживаніших у німецькій публіцистиці. Це можна пояснити як спосіб мовної економії та як оригінальний спосіб висловитися. Іноді не дуже не дуже зручний спосіб написання змушує авторів спрощувати слова, вони все частіше надають перевагу короткій формі, напр.: *Blukoko – Blumenkohlekopf* ‘головка цвітної капусти’. Аббревіатури – особливі одиниці мови, які можуть також називати предмети, що є основною лексичною

функцією слова, напр.: *der Alki* – *der Alkoholiker* ‘алкозалежний’, *die H-Milch* – *die haltbare Milch* ‘молоко довготривалого зберігання’, *die Schupo* – *die Schutzpolizei* ‘поліція у Німеччині до 1945 р.’. Без сумніву, за допомогою способів словотвору у публіцистиці утворювалися, утворюються та будуть з’являтися все нові і нові слова [2, с. 139].

Як вже зазначалося, німецька мова належить до таких мов, у яких словоскладання відіграє важливу роль у поповненні номінативного складу мови, оскільки саме в галузі словоскладання особливо наочно виступає один із головних законів розвитку німецької мови – мовна економія. Композитний спосіб утворення слів має тенденцію до постійного розвитку та вживання в різних функціональних стилях сучасної німецької мови. Найбільш яскраво демонструє можливості композитів публіцистичний стиль [17, с. 10].

Особливе місце у словотворенні займає вивчення мотивів, якими керується мовець під час використання композитів у мовленні. Під мотивом у даному випадку розуміється причина, що спонукає мовця вжити в процесі мовлення для позначення того чи іншого предмета або явища саме композит, а не іншу конструкцію (словосполучення) чи слово. Мотивами композитоутворення є:

- мовна економія;
- компресія;
- створення емотивно-експресивного ефекту.

Серед інших мотивів, на що також вказують німецькі дослідники, є елементарна відсутність слова для «покриття» певного поняття [3, с. 43].

Слід зазначити, що дослідження мотивів уживання композитів містить велику долю суб’єктивізму, адже неможливо напевно визначити, чи автор хотів даним композитом створити певний ефект на читача чи вказати йому на прихований зміст. Семантика композиту визначається передусім на поверхневому рівні – інтуїтивно, насамперед через співвідношення значень його складових компонентів. Однак у процесі морфемного аналізу на більш

глибокому семантичному рівні виявляються особливості внутрішньо-модельної комбінаторики елементів. Кожному типу комбінаторики відповідають свої особливості будови морфотеми [46, с. 75].

1.4 Дослідження засобів косметики і косметології у сучасній лінгвістиці

Мова – це завжди відкрита, а не ізольована система. На неї впливають і зовнішні, і внутрішні чинники. До зовнішніх, зокрема, належать наявність певного соціального устрою, зв'язки з іншими державами (політичні, економічні, торговельні, культурні), до внутрішніх: особливості мовної системи (лексичного складу, словотвору, граматики, орфографії тощо). Окрім того, мова не догматична у своєму розвитку. У ній постійно відбуваються динамічні процеси: одні слова зникають, інші ж, навпаки, з'являються, ще інші – змінюють своє значення або переходять з однієї мовної системи до іншої. У сучасних соціокультурних умовах спостерігаємо використання лексики, пов'язаної зі сферою виробництва косметичних засобів, їх застосування, а також із відповідною науковою галуззю – косметологією.

Косметика – це засоби догляду за шкірою, волоссям, нігтями.

Косметологія – галузь клінічної медицини, яка вивчає характер і механізми виникнення косметичних вад і розробляє способи їхнього усунення, приховування та профілактики. Як медична галузь, косметологія тісно пов'язана з дерматологією, фармакологією, хімією, анатомією, хірургією, тому в її складі органічною є фахова лексика цих галузей науки. Косметичні засоби, як і косметологічні операції та процедури, усувають вади зовнішності, оздоровлюють організм, надають людині привабливого вигляду й відчуття фізичного та естетичного комфорту. У названій сфері людської діяльності вживається фахова лексика: *шампунь, тонік, скраб, знежирення, ластовиння, косметична хірургія, космецевтика* тощо.

Сучасна галузь косметичної термінології як динамічна і широко вживана мовцями фахова лексична підсистема, що має багатовікові традиції, викликає

зацікавленість з боку термінологів, про що свідчать праці З. Гандалосвої, Н. Гимер, О. Коломієць, І. Полюги, В. Кутенко, О. Таранової та ін.

Відомо, що парфумерія і косметика використовувались на всіх ступенях розвитку людини – у релігійних обрядах, магії, алхімії. Батьківщиною парфумерного мистецтва вважають Месопотамію або Аравію; сучасна косметика зародилася на Стародавньому Сході [9].

О. Коломієць стверджує, що в XI–XVII ст. існували такі підгрупи спеціальної лексики на позначення предметів парфумерії і косметики:

- 1) назви рослин (*чистотіл, мати-й-мачуха, кропива, звіробій*);
- 2) назви рідин (*води, відвари, настої, спирти*);
- 3) назви сухих речовин (*порошки, товчене каміння, саж*);
- 4) назви мазей (*масть, смола*);
- 5) назви фарб (*білила, сурма, басма*) [6, с. 8].

Також, О. Коломієць дослідила зокрема етимологію, структуру і семантику назв засобів косметики XI–XXI ст. На її думку, косметичні продукти спочатку функціонували в мові як пахучі речовини та прикраси, потім – як лікувальні препарати, а пізніше їх стали використовувати для підкреслення краси та молодості.

Термінологію косметики та косметології в українській мові на структурно-семантичному рівні також проаналізувала Н. Гимер, яка наголошує, що у сучасних соціокультурних умовах спостерігаємо використання лексики, пов'язаної зі сферою виробництва косметичних засобів, їх застосування, а також із відповідною науковою галуззю – косметологією.

Варто зазначити, що дослідження термінологічної лексики косметики та косметології як основи фахового мовлення сприяє збагаченню інформаційно-технологічного розвитку суспільства, удосконаленню, упорядкуванню та унормуванню галузевої терміносистеми.

Висновки до Розділу1

Отже, все вище вказане дозволяє підвести підсумок, що розвиток мови, поповнення її словникового складу відбувається на сучасному етапі дуже швидко. Безсумнівно, мова – це динамічне явище. Розвиток мови загалом супроводжується постійними змінами. Змінюється її звукова, лексична, морфологічна і синтаксична системи. Розвивається мова за своїми законами, які мають об'єктивний характер, тобто не залежать від волі людей. Усі зміни в мові зумовлені зовнішніми і внутрішніми причинами. До зовнішніх причин належать економічний та суспільно-політичний розвиток, вплив різних історичних подій, прогрес у науці та техніці, розвиток культури тощо. Зовнішні чинники є надзвичайно потужними. Від них залежать не тільки зміни в мові, а й саме існування чи зникнення мови. Мова існує доти, доки існує народ — носій цієї мови. Внутрішньомовні причини закладені в самій мові, в її внутрішній системі, в її можливостях і тенденціях. Це – суперечності, що є в мові, боротьба між якими спричиняє зміни.

Основними способами поповнення словникового складу сучасної німецької та української мов є словотвір та запозичення. Словотвір – це невід'ємна складова кожної мови. Словотвір слугує для утворення нових слів за наявними словотвірними моделями. Основними способами словотвору є безафіксне словотворення, афіксальне словотворення (префіксація і суфіксація), словоскладання, утворення зрощень, суміщення та утворення складноскорочених (та усічених) слів.

Крім цього, відбувається постійний та безперервний зв'язок одних країн з іншими, що також впливає на розвиток словникового складу мови. Важливу роль у цьому процесі відіграють запозичення. Лексичні запозичення можуть бути двох видів. Перший вид має місце у тих випадках, коли іноземні слова, запозичуються в тій мовній оболонці, в якій вони існують в їхній рідній мові, а другий вид, який є дуже розповсюдженим, – це калькування. Основним принципом цього виду лексичних запозичень є переклад слова, яке

запозичується, на відповідну мову. Хоча на сьогоднішній день у сучасних німецькій та українській мовах спостерігається підйом процесу запозичення, зокрема, з англійської мови, варто підкреслити, що словотвір і надалі залишається провідним шляхом поповнення словникового складу обох досліджуваних мов. Варто зауважити, що словоскладання є одним із основних напрямів розвитку лексичного складу мови, оскільки саме у цій царині особливо показовими виступають внутрішні закони еволюції мови та відображається її динаміка.

Утворення складних слів шляхом складання основ і цілісних слів виявилось особливо продуктивним в останні десятиліття. Це пояснюється тим, що з багатьох комунікативних ситуацій випливає потреба у висловленні двох (або більше) ідей однією лексемою, тому словоскладання – найбільш продуктивний і поширений тип словотвору в німецькій мові. Це пояснюється тим, що слова-композиції, які складаються з двох і більше компонентів, слугують зручним засобом для передачі складних понять у стислій, компактній формі, а семантичні комбінаторні можливості складових частин компонентів безмежні. Завдяки здатності до мовної економії композиції широко використовуються у публіцистиці.

Публіцистичний стиль нерідко визначають як «впливовий», оскільки він призначений насамперед переконувати читача, формувати його ставлення до певних подій і явищ суспільного життя. Для вираження інформації, емоцій, подій журналісти намагаються використовувати дуже точні, сучасні, виразні слова. Саме такими є складні слова, які займають провідну роль у текстах публіцистичного стилю. Провідна роль композицій у текстах публіцистичного стилю полягає як і у їхній здатності до мовної економії, так і у їхньому емотивно-експресивному ефекті.

Також, прослідковується значний інтерес сучасних дослідників-лінгвістів до термінів на позначення косметики та косметології, адже у наш ці сфери набули неабиякого розвитку та попиту.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЗАСОБІВ КОСМЕТИКИ І КОСМЕТОЛОГІЇ У СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

У практичному розділі проаналізовано 593 іменника, з них 311 в українській мові та 282 в німецькій мові, дібраних методом суцільної вибірки з текстів жіночих журналів сучасної німецько- та українськомовної публіцистики, а саме: «InStyle», «Glamour», «Brigitte», «Elle», «Cosmopolitan», «Marie Claire», «CosmoLady», «Vogue», «Viva», «Караван історій», «Краса&Здоров'я». Під час дослідження було вивчено структурні та семантичні особливості відібраних одиниць.

2.1 Структурні особливості досліджуваних одиниць

З точки зору структури іменники можна поділити на прості, похідні та складні слова.

Прості слова – це слова утворені без використання афіксального способу словотворення.

Похідні слова – це слова, які утворилися за допомогою суфіксів та префіксів.

Складні слова – це слова з двома чи більше основами.

2.1.1 Прості слова. В українськомовному корпусі дослідження виявлено 20 одиниць простих слів, тобто таких які утворені без використання суфіксів та префіксів на позначення косметики та косметичних засобів, що становить 6,4% від загальної кількості одиниць, напр.: *крем*, *блиск*, *мусс*.

У німецькомовному корпусі дослідження виявлено 9 одиниць простих слів, що становить 3,2% від загальної кількості одиниць, напр.: *das Gel* ‘гель’, *das Öl* ‘олійка’, *der Stift* ‘олівець’.

Аналіз корпусу дослідження показав, що відібрані одиниці не є тільки власне українськими чи німецькими. Велика частка з них є запозиченнями з інших мов. Наприклад лєвова частка одиниць є запозиченнями з англійської та

частково з французької мов. Варто також зазначити, що під час аналізу корпусу дослідження зустрічалися однакові одиниці, такі наприклад, як слова: *шампунь, гель, крем, олія та спреї*.

Порівнюючи кількість простих слів у німецькій та українській мові, можна побачити, що корпус дослідження українською мовою налічує вдвічі більше простих слів. Це пояснюється тим, що, все-таки, для німецької мови характерне саме композитотворення.

2.1.2 Похідні слова. Один із найхарактерніших способів словотвору, що активно використовується для творення слів в багатьох мовах, на думку Г.О. Винокура, є морфологічний спосіб творення слів, який полягає у поєднанні афіксальних морфем з кореневою частиною слова за певними словотворчими моделями, правилами, тенденціями, що існують у певній мові на різних етапах її розвитку [12, с. 28]. Саме афіксальний словотвір дозволяє вкрай компактно описати ситуацію екстралінгвальної дійсності похідною одиницею. Похідне слово розглядається як складний комплекс структурно-семантичних характеристик одиниць мови, відмінною особливістю яких є їх вторинний характер, структурно і семантично пов'язаний з твірними словами [25, с. 4].

Деривацією є процес або результат утворення в мові будь-якого вторинного знаку, який можна пояснити за допомогою вихідної одиниці, або знак, виведений з неї шляхом застосування певних правил. Вивчення дериватів або похідних іменників окреслює їх місце у словотвірній системі німецької мови, з одного боку, та у системі фахових мов, з іншого [60, с. 64].

У німецькій мові афіксація відбувається шляхом додавання до основи слова суфікса чи префікса, змінюючи або не змінюючи основного значення слова, в результаті чого утворюється нова мовна одиниця. За допомогою афіксів можна транспонувати основне слово в іншу частину мови чи змінити значення слова, проте самостійно вони не можуть бути основою слова. Основними способами словотворення в німецькій мові є префіксальний і суфіксальний [9, с. 46].

Словотвірний суфікс оформлює слово категоріально у визначений клас слів. Словотвірний префікс не може ні змінити клас слів, а ні його уточнити. Словотвірні префікси є категоріально немаркованими. В порівнянні з основними морфемами, афікси мають абстрактне значення, та є переважно односкладовими; вони складаються з однієї голосної та однієї або більше приголосних: *ge-*, *-ung*, *-e*, *-ei*, *-elei*, *-erei*, *-er* та ін. [1, с. 8].

Кожен словотворчий суфікс, насамперед, показує відношення слова до тої, чи іншої частини мови. У зв'язку з цим існує морфологічна класифікація суфіксів, тобто їх поділ на категорії відповідних частин мови. За допомогою суфіксів іменник утворюється від дієслова (*fahren* – *der Fahrer*) чи від прикметника (*klar* – *die Klarheit*) і, навпаки, прикметники та дієслова утворюються від іменника, займенника (*der Berg* – *bergig*, *laut* – *lautieren*) [9, с. 47]. Чимала кількість лексичних одиниць утворюється з елементом *-er*. Він належить до найважливіших продуктивних суфіксів чоловічого роду та застосовується у поєднанні з іменниками.

Проведений аналіз показав, що 31 одиниця корпусу дослідження на німецькій мові є похідними слова утвореними за допомогою суфіксів, що становить 10,9% від загального корпусу дослідження. У німецькомовному корпусі дослідження продуктивними суфіксами є:

- 1) *-e*, напр.: *das Roug-e* ‘пудра’, *die Hommag-e* ‘гомаж’ (9 одиниць);
- 2) *-er*, напр.: *das Conceal-er* ‘консилер’, *der Bronz-er* ‘бронзатор’ (10 одиниць);
- 3) *-ung*, напр.: *die Spül-ung* ‘очищення’ (5 одиниць);
- 4) *-tion*, напр.: *die Lot-ion* ‘лосьон’ (4 одиниці).

Непродуктивними суфіксами, представленими поодинокими прикладами в німецькій мові є:

- 1) *-um*, напр.: *das Ser-um* ‘сироватка’ (2 одиниці);
- 2) *-ant*, напр.: *das Deodor-ant* ‘дезодорант’ (1 одиниця).

У корпусі дослідження префіксальна та префіксально-суфіксальна модулі не зустрілись.

Аналіз українськомовного корпусу дослідження показав, що 35 одиниць є похідними словами, утвореними за допомогою суфіксів, що становить 11,25 % від корпусу дослідження. В українськомовному корпусі дослідження продуктивними суфіксами є:

- 1) -ер, напр.: *кондиціон-ер, ремув-ер* (17 одиниць);
- 2) -а, напр.: *помад-а, маск-а* (14 одиниць).

Непродуктивними суфіксами, представленими поодинокими прикладами в українській мові є:

- 1) -ен, напр.: *колаг-ен* (1 одиниця);
- 2) -он, напр.: *гіалур-он* (1 одиниця);
- 3) -ол, напр.: *ретин-ол* (1 одиниця);
- 4) -ець, напр.: *олів-ець* (1 одиниця).

У корпусі дослідження префіксальна та префіксально-суфіксальна моделі також не зустрілись.

Порівнюючи німецькомовний та українськомовний корпус дослідження, можна побачити, що кількість похідних слів в порівнюваних мовах становить 31 та 35 одиниць відповідно, таким чином можна стверджувати про однакову важливість цього способу словотвору в обох мовах. Варто зазначити, що продуктивними в обох мовах було виявлено суфікс *-er* та *-er*. Саме ці суфікси прийшли у німецьку та українську мови разом із запозиченням слова з іншої мови, а саме з англійської.

Отже, афіксація виявлена досить продуктивним способом словотвору в обох досліджуваних мовах і саме за допомогою афіксації можна прослідкувати велику кількість запозичень, що прийшли у німецьку та українську мови у сферу косметики та косметології.

2.1.3 Складні іменники. Лівову частку практичного матеріалу становлять складні слова. Аналіз українськомовних одиниць на позначення косметики та косметичних засобів показав, що 42 одиниці корпусу дослідження є складні слова, що становить 13,5% від загальної кількості. Прикладами складних слів в українській мові є: *ліфтинг-сыворотка*, *пудра-хайлайтер*, *стайлинг-крем*.

Під час аналізу німецькомовного корпусу було виявлено 181 одиницю складних слів, що становить 64% від загального корпусу, напр.: *der Lippenkonturnstift* ‘олівець для контуру губ’, *die Gesichtsschutzcreme* ‘захисний крем для обличчя’, *der Haarpflegespray* ‘спрей-догляд для волосся’, *der Waschschaum* ‘пінка для вмивання’.

Відповідно до синтаксичних відносин між компонентами за класифікацією Г. Пауля, складні слова утворюються за допомогою моделей детермінативного (означально-підрядного) та копулятивного (сурядного) типу словоскладання [48, с. 157].

Детермінативні (атрибутивні) складні іменники розглядають в лінгвістиці як одиниці, в яких значення другого компонента уточнюється, пояснюється значенням першого компонента, тобто при поєднанні слів з'являється відношення підрядності [31, с. 86]. Детермінативні складні іменники утворені шляхом складання двох або кількох основ, остання з яких є домінуючою з семантичної точки зору. Перший компонент у таких утвореннях означає, певним чином обмежує значення другого. Детермінативні іменникові композити передбачають:

- 1) нерівність складових компонентів;
- 2) встановлення граматичної категорії всієї одиниці за останнім складовим компонентом;
- 3) закріплення головного наголосу на першому складовому компоненті;
- 4) закріплену позицію складових компонентів, порушення якої призводить до зміни лексичного значення одиниці [26, с. 109].

Варто зазначити, що німецька дослідниця І. Барц виокремлює детермінативний композит як прототипний вид композита у сфері іменникового словоскладання німецької мови [28, с. 334].

Детермінативний (означальний) композит є найчисленнішою і найпродуктивнішою групою серед складних слів [15, с. 180]. Більшість складних іменників практичного корпусу дослідження представлені саме детермінативними утвореннями, побудованих за схемою означальне + означуване.

В німецькомовному корпусі дослідження виявлено 177 детермінативних утворень, що становить 60% від загальної кількості одиниць корпусу дослідження, напр.: *die Haarmaske* ‘маска для волосся’, *die Wimperntusche* ‘туш для вій’, *das Abschminktuch* ‘серветка для зняття макіяжу’, *der Haarspray* ‘спрей для волосся’.

В українськомовному корпусі дослідження виявлено 36 детермінативних одиниць, що становить 11,5% від загальної кількості одиниць корпусу дослідження, а саме: *ліфтинг-сироватка*, *ВВ-крем*, *міцелярна вода*, *ліфтинг-патчі*, *пілінг-диски*.

Детермінативний іменниковий композит характеризується підпорядкуванням його першого безпосереднього складника другому безпосередньому складнику, який граматично й семантично домінує в словоскладній конструкції, на відміну від копулятивних композитів, складники яких відносно рівноправні між собою. На рівних підставах вони пов’язані один з одним, тому не можливо визначити у цьому випадку основний компонент. Значення копулятивного композита формується додаванням або інтеграцією значень його безпосередніх складників. Цей тип словоскладання об’єднує два або більше рівноправних елементів, що пов’язані між собою сурядним зв’язком і складові частини цих утворень семантично еквівалентні. Однак, цей тип композита не є бінарно-структурованим. Складові такого копулятивного

композита обов'язково належать до одного й того ж граматичного класу. Копулятивні композити є одиницями, що передбачають:

- 1) рівність компонентів у частиномовному відношенні, напр., іменник + іменник, прикметник + прикметник;
- 2) розташування головного наголосу на останньому складовому компоненті;
- 3) закріплену позицію складових компонентів, порушення якої є можливим і не призводить до зміни лексичного значення одиниці. Для копулятивних композитів характерною ознакою є також те, що його друга безпосередня складова не означає ціле, а обидві складові однаковою мірою беруть участь у формуванні значення словотворчої конструкції [48, с. 115].

Стилістичний потенціал копулятивних композитів прямо пов'язаний із лексичним значенням складових частин. Залежно від семантики компонентів копулятивні складні слова можуть бути зіставлені зі словесними рядами із сурядним зв'язком або мати відтінок протиставлення. Більшість дослідників відзначають, що для копулятивних композитів порядок компонентів чітко не регламентований [35, с. 210]. Цей принцип є верифікаційним при розмежуванні копулятивних і детермінативних композитів.

Аналіз німецькомовного корпусу показав, що копулятивні складні слова представлені лише трьома одиницями, що становить 1% від загальної кількості одиниць корпусу, напр.: *der Cremebalsam* 'крем-бальзам'.

Копулятивні складні слова у дослідженому українськомовному матеріалі представлені лише декількома одиницями, що становить 2%, а саме: *міні-олівець*, *олія-сироватка*.

Й. Ербен відзначає, що в копулятивних композитах часто зустрічаються компоненти з антонімічними значеннями, які дозволяють підкреслити подвійність якогось явища чи предмета. І хоча вживання одиниць такого типу досить обмежене, цей словотворчий тип вважається продуктивним у творенні іменників [33, с. 105].

Переважання детермінативних композитів при словоскладанні в досліджуваній лексиці є наслідком прагнення суб'єктивної оцінки предмету номінації за допомогою уточнення його певних особливостей. Незначна кількість у фактичному матеріалі копулятивних композитів зумовлена їхнім меншим експресивним потенціалом, що суперечить публіцистичному характеру текстів як засобу вираження, перш за все, конкретизованого, суб'єктивного ставлення до предмету найменування. [37, с. 242].

Окрім цього, був також проведений аналіз кількості компонентів німецько-українськомовних одиниць, який показав, що переважна більшість іменників в німецькій частині дослідницького корпусу утворені поєднанням двох основ, тобто є двокомпонентами. У корпусі дослідження зафіксовано 140 одиниць на німецькій мові, утворених поєднанням двох основ, що становить 50 % від загального корпусу дослідження, напр.: *die Nagel-creme* 'крем для догляду за нігтями', *die Fuß-maske* 'маска для ступнів', *der Reinigungs-schaum* 'очищаюча пінка'.

Що ж стосується корпусу дослідження на українській мові, було встановлено, що всі 40 одиниць складних слів є двокомпонентами, напр.: *ліфтинг-маска*, *пудра-хайлайтер*.

Якщо проаналізувати багатоконпонентні складні слова знаходяться у корпусі дослідження на німецькій мові, то можна виявити, що вони знаходяться на периферії цієї підсистеми, перш за все, за кількісними показниками. Проте, вони демонструють велику інформаційну насиченість і різноманітні відношення між складниками композита. Не зважаючи на кількість основ структура складного слова завжди бінарна, де основне слово є формальним й інформаційним стрижнем багатоконпонентного складного слова та визначає граматичні категорії складного слова, як-то рід, число, відмінок, а детермінатив уточнює, доповнює, розширює інформацію, передану основним словом. У свою чергу, детермінатив може складатися з двох та більше слів, які перекладаються різними частинами мови.

Загальна кількість трикомпонентних композитів у вибірці складає 37 одиниць 13 %, напр.: *der Nagel-lack-entferner* ‘засіб для зняття лаку’, *das Augenbrauen-öl* ‘олійка бля брів’, *die Gesichts-schutz-crème* ‘захисний крем для обличчя’.

Основною синтаксичною особливістю трикомполитів є їх детермінативна структура, тобто залежність першого безпосереднього складника (детермінатива) від другого (основного слова). При цьому іменник, виступаючи в ініціальній позиції у ролі детермінатива, переймає на себе атрибутивну функцію і надає специфічних характеристик основному слову, що і вирізняє трикомполит з-поміж інших представників цього класу. Крім того, бінарна структура іменникових трикомполитів передбачає розгалужену структуру одного із безпосередніх складників, який також складається з двох компонентів. З огляду на бінарну структуру трикомполитні складні іменники можуть бути представлені у вигляді двох моделей – з розгалуженим першим безпосереднім складником (детермінативом) та трикомполитні композити з розгалуженим другим безпосереднім складником (основним словом), які кількісно нерівномірно представлені в корпусі відібраного матеріалу

Кількість трикомполитів з розгалуженим першим БС становить 22 одиниці, 9% від загальної кількості складних іменників та 60% від загальної кількості трикомполитних композитів дослідницького корпусу, напр.: *der (Thermalwasser)-spray* ‘термальна вода-спрей’, *der (Gesichts-pflege)-spray* ‘спрей-догляд за обличчям’, *das (Tee-baum)-öl* ‘олія чайного дерева’.

Порівняно з кількістю трикомполитів з розгалуженим першим БС частка трикомполитів з розгалуженим другим БС майже удвічі менша та складає 15 одиниць, що у свою чергу становить 5% від загальної кількості складних іменників та 40,5 % від загальної кількості трикомполитних композитів дослідницького корпусу, напр.: *die Sonnen-(schutz-creme)* ‘сонцезахисний крем’, *das Farb-(schutz-shampoo)* ‘шампунь для фарбованого волосся’.

Різницю в кількісному складі зазначених моделей пояснюють, перш за все, функціями, що їх виконують основне слово і детермінатив у складі трикомпонентів. Основне слово є не тільки формальним, а й інформаційним стрижнем багатоконпонентного складного слова, тобто виконує функцію ядра інформації, яку необхідно передати композиту. Детермінатив же виконує дещо інші функції: уточнює, доповнює, розширює інформацію, передану основним словом.

Чотирьоконпонентні складні слова не були виявлені у процесі аналізу практичного корпусу дослідження. Це пояснюється тим, що композити, утворені з більше трьох основ, ускладнюють розуміння та не виконують умови стислості та чіткості.

Таблиця 1

Компонентний склад складних слів у німецькомовному корпусі

Кількість компонентів	Приклад	Кількість	
		одиниць	%
Двокомпонентні	<i>Das Haarbalsam</i> ‘бальзам для волосся’ <i>das Wimperntusche</i> ‘туш для вій’ <i>die Lippen-maske</i> ‘маска для губ’ <i>die Sonnen-creme</i> ‘сонцезахисний крем’ <i>das Reinigungs-gel</i> ‘очищаючий гель’	140	50
Трикомпонентні	<i>der Thermal-wasser-spray</i> ‘термальний спрей’ <i>das Gesichts-reinigungs-tuch</i> ‘очищуюча серветка для обличчя’ <i>das Lippen-stift-gel</i> ‘олівець-гель для губ’	37	13

У процесі дослідження структурних особливостей складних слів у німецькій та українській мовах на основі жіночих журналів, взявши за основу класифікацію Я. Грімма, відповідно до якої композити поділяються на повноскладні (*echte, eigentliche*), тобто такі, компоненти яких поєднані за способом нанизування без додавання з'єднувального елемента, та неповноскладні (*unechte, uneigentliche*), безпосередні складники яких поєднані між собою за допомогою з'єднувального елемента. Варто зазначити, що

спочатку з'єднувальний елемент був формою флексії, яку приймав перший компонент композита як показник відміни, відмінка або числа. Таким чином, виникають парадигматичні з'єднувальні елементи, тобто такі, які за своєю формою збігаються із флексією слова в одній із його форм. Із часом у складі композитів функція флексії відходить на другий план, а потім і зовсім зникає, а з'єднувальний елемент починає вказувати на межу між компонентами композита, тобто виступає як маркер, який розділяє складові частини композитів. У фундаментальних працях зі словотвору сучасної німецької мови кількість з'єднувальних елементів коливається від 5 до 7. Це пояснюється, перш за все, метою, з якою проводився аналіз цих елементів. Мова йде про з'єднувальні елементи *-e-*, *-er-*, *-(e)n-*, *-(e)ns-*, *-(e)s-*, *-al-*, *-o*. Найбільш вживаними з них вважаються перші п'ять.

Аналіз досліджуваних одиниць на німецькій мові показав, що переважну більшість становлять повноскладні складні слова 112 одиниць (40%), утворених без допомоги з'єднувального елемента, тобто способом нанизування, що можна пояснити більшою простотою та зручністю цього способу у порівнянні із неповноскладними сполученнями напр.: *die Kosmetik-tuch* 'косметична серветка', *der Nagel-verstärker* 'укріплювач для нігтів', *der Körper-peeling* 'пілінг для тіла', *die Haar-spülung* 'очищення волосся'.

Відповідно, 65 композитів (23%) з корпусу дослідження є неповноскладними, тобто такими, компоненти яких поєднані між собою за допомогою з'єднувального елемента, який не впливає на значення слова, оскільки не несе у собі жодної семантики. У дослідницькому корпусі зустрілися такі з'єднувальні елементи *-(e)s-*, *-(e)n-*. Кількість складних слів зі з'єднувальним елементом *-(e)s-* становить 31 одиницю (11%), напр.: *Gesicht-s-schutzcreme*, *Reinigung-s-schaum*, *Feuchtigkeit-s-creme*.

Крім того, було зафіксовано 34 одиниці (12%) дослідницького корпусу зі з'єднувальним елементом *-(e)n-*, напр.: *der Lippe-n-stift* 'губна помада'; *der Volume-n-spray* 'спрей для об'єму', *Wimper-n-tusche* ''

У досліджуваному корпусі не були реалізовані такі з'єднувальні елементи як -e-, -er-, -(e)ns-, адже вони є не настільки продуктивними елементами аніж (e)s, -(e)n-.

Слід зауважити, що вищезазначені з'єднувальні елементи зустрічаються тільки у тих випадках, коли перший компонент композита представлений іменником або дієсловом. Якщо детермінатив складного іменника є прикметником або прислівником безпосередні складники композита поєднуються без допомоги з'єднувального елемента. Неповноскладних складних слів у досліджуваному корпусі значно менше. Це пояснюється простотою першої моделі, а також історичним розвитком німецької мови, в якій в результаті граматичної перебудови колишня флексія – показник числа, відмінка або відміни іменника – почала розглядатись як з'єднувальний елемент.

Що ж стосується складних слів в корпусі дослідження на українській мові, було виявлено, що всі вони не мають сполучувального елемента, а пишуться за допомогою дефісу, напр.: *BB-крем*, *СС-крем*, *бронзер-скульптор*.

Таблиця 2

**З'єднувальні елементи у складі іменникових композитів у
німецькому корпусі дослідження**

З'єднувальний Елемент	Приклад	Кількість	
		одиниць	%
-(e)s-	<i>der Reinigung-s-pad</i> 'очищаюча серветка' <i>die Gesicht-s-schutzcreme</i> 'захисний крем для обличчя'	31	11
-(e)n-	<i>der Volume-n-spray</i> 'спрей для об'єму' <i>die Wimper-n-tusche</i> 'туш для вій'	34	12
без з'єднувального елементу	<i>die Kosmetik-tuch</i> 'косметична серветка' <i>das Nagel-haut-öl</i> 'олійка для кутикули'	112	40

2.1.4 Словосполучення. У корпусі досліджуваного матеріалу були виявлені також словосполучення. Вони великою кількістю представлені в українськомовному корпусі дослідження – 214 одиниць, що становить 68% від корпусу дослідження, напр.: *скраб для шкіри голови, мусс для вкладання волосся, живильний крем*.

У корпусі дослідження на німецькій мові було виявлено 62 словосполучення, що становить 22% від корпусу дослідження, напр.: *Elixier für das Gesicht* ‘еліксир для обличчя’, *mizellen Waschgel* ‘міцелярний гель для вмивання’, *Schutzcreme für Gesicht* ‘захисний крем для обличчя’.

У ході дослідження було виокремлено дві групи словосполучень, а саме прийменникові та атрибутивні словосполучення.

Прийменники великою мірою уточнюють значення відмінкових форм іменників. Тому прийменникові словоформи іменників порівняно з безприйменниковими чіткіше, конкретніше передають різні відношення між предметами та явищами. Прийменникові словоформи належать до найуживаніших мовних засобів.

В українськомовному корпусі дослідження було виявлено 136 прийменникових словосполучень утворених за допомогою сполучників -для, -проти, -від, -під та -після. Найчисельнішою групою прийменникових словосполучень виявилися словосполучення утворені за допомогою прийменника -для. Їх кількість становить 124 одиниці (40%) від загального корпусу дослідження. Прикладами таких словосполучень є: *маркер для губ, олівець для очей, туш для брів*.

Кількість прийменникових словосполучень утворена за допомогою сполучника -проти представлена 5 одиницями (1,6%), напр.: *засіб проти випадіння волосся, шампунь проти лупи*.

Словосполучення утворення за допомогою -від представлені у корпусі дослідження 4 одиницями, а саме: *сироватка від пігментних плям, крем від акне*.

Щодо сполучників -під та -після, вони представлені у корпусі дослідження одиничними прикладами. Прийменникові словосполучення утворені за допомогою – під представлені 2 одиницями (0,6%), а за допомогою -після лише 1 одиницею (0,3%), напр.: *основа під помаду, бальзам після засмаги*.

Атрибутивними словосполученнями виступають такі, у яких головне слово позначає предмет, а залежне окреслює його ознаку: старанний учень, виняткова причина, красива дівчина. З-поміж словосполучень з атрибутивними відношеннями домінують словосполучення із залежним компонентом, який виражає узагальнену ознаку (прикметник, займенник, дієприкметник).

Кількість атрибутивних словосполучень у корпусі дослідження на українській мові становить 79 одиниць (25,4%), напр.: *сухий шампунь, сонцезахисне молочко, моделюючий гель*.

Порівнюючи ці показники з німецькомовним корпусом дослідження, варто зазначити, що кількість словосполучень у практичному матеріалі на німецькій мові значно менша.

У корпусі дослідження було виявлено 46 одиниць (16,3%) прийменникових словосполучень утворених за допомогою -gegen, -ohne, -mit, -nach, -zur, -vor, -für. Найчисельнішою групою серед них є словосполучення утворені за допомогою - für. Їх кількість становить 27 одиниць (9,5%), напр.: *Haarserum für Haarwachstum* ‘сироватка для росту волосся’, *Shampoo für trockenes Haar* ‘шампунь для сухого волосся’, *Serum für Nägel* ‘сироватка для нігтів’.

Кількість словосполучень утворених за допомогою -gegen становить 11 одиниць (3,9%) від досліджуваного корпусу, напр.: *Mittel gegen Haarausfall* ‘засіб проти випадіння волосся’, *Öl gegen Dehnungsstreifen* ‘олійка проти розтяжок’, *Lippenpeeling gegen trockene Lippen* ‘пілінг для губ проти сухості’.

Кількість словосполучень утворених за допомогою -ohne, -mit, -nach-, zur, -vor представлена одиничними прикладами: 3 одиницями(1%), 1 одиницею (0,35%), 1 одиницею (0,35%), 2 одиницями (0,7%) та 1 одиницею (0,35%)

відповідно, напр.: *Shampoo ohne Silikone* ‘шампунь без силіконів’, *Gesichtsmaske mit Kollagen* ‘маска для обличчя з колагеном’, *Balsam nach dem Bräunen* ‘бальзам після засмагу’, *Haarspray zur Befeuchtung* ‘зволожуючий спрей для волосся’, *Creme vor schädlichem Bildschirmlicht* ‘крем від шкідливих променів’.

Щодо атрибутивних словосполучень у німецькомовному корпусі дослідження, під час аналізу було виявлено, що вони представлені лише 16 одиницями (5,6%), а саме: *hyaluronic Gesichtscreme* ‘гіалуронової крем’, *hydratisierende Maske* ‘зволожуюча маска’, *wasserfester Concealer* ‘водостійкий консилер’.

Аналізуючи словосполучення, можна проаналізувати, чи є обидва слова є власними словами (німецькими або українськими) чи запозиченими. Скільки тих, що складаються з власних слів, скільки лише із запозичених, скільки змішаних. Обов’язкові кількісні показники і приклади. В кінці пояснити, чому саме такий розподіл в кожній мові окремо, а потім порівняти.

Як видно з вище наведених результатів дослідження, кількість словосполучень у німецькій мові значно менша, що пояснюється відсутністю необхідності для побудови словосполучень, адже їхню роль у німецькій мові виконують композити.

Отже, у процесі дослідження структурних особливостей іменників на позначення засобів косметики та косметології у сучасних німецькій та українській мовах було виявлено наступне:

1) В українськомовному корпусі дослідження виявлено 20 одиниць простих слів, тобто таких які утворені без використання суфіксів та префіксів на позначення косметики та косметичних засобів, що становить 6,4% від загальної кількості одиниць, напр.: *крем*, *блиск*, *мусс*. У німецькомовному корпусі дослідження виявлено 9 одиниць простих слів, що становить 3,2% від загальної кількості одиниць, напр.: *das Gel* ‘гель’, *das Öl* ‘олійка’, *der Stift* ‘олівець’.

2) Аналіз також показав, що 31 одиниця корпусу дослідження на німецькій мові є похідними слова утвореними за допомогою суфіксів, що становить 10,9%

від загального корпусу дослідження, напр.: *das Roug-e* ‘пудра’, *die Hommag-e* ‘гомаж’, *das Conceal-er* ‘консилер’, *der Bronz-er* ‘бронзатор’. В українськомовного корпусі дослідження виявлено 35 одиниць похідних слів, утвореними за допомогою суфіксів, що становить 11,25 % від корпусу дослідження, напр.: *кондиціон-ер*, *ремув-ер*, *помад-а*, *маск-а*.

3) Далі було проаналізовано та виявлено, те що левову частку практичного матеріалу становлять складні слова. Аналіз українськомовних одиниць на позначення косметики та косметичних засобів показав, що 42 одиниці корпусу дослідження є складні слова, що становить 13,5%, напр.: *ліфтинг-сыворотка*, *пудра-хайлайтер*, *стайлинг-крем*. Під час аналізу німецькомовного корпусу було виявлено 181 одиницю складних слів, що становить 64% від загального корпусу, напр.: *der Lippenkonturnstift* ‘олівець для контуру губ’, *die Gesichtsschutzcreme* ‘захисний крем для обличчя’, *der Haarpflegespray* ‘спрей-догляд для волосся’, *der Waschschaum* ‘пінка для вмивання’.

Таблиця 3

Структурні особливості на позначення косметики та косметології в українській та німецькій мовах на матеріалі жіночих журналів

Структура	Приклад	Кількість	
		одиниць	%
Прості слова	нім.: <i>das Gel</i> ‘гель’, <i>das Öl</i> олійка’, <i>der Stift</i> ‘олівець’	9	3,2
	укр.: <i>крем</i> , <i>блиск</i> , <i>мусс</i>	20	6,4
Похідні слова	нім.: <i>die Hommag-e</i> ‘гомаж’, <i>das Conceal-er</i> ‘консилер’, <i>der Bronz-er</i> ‘бронзатор’	31	10,9
	укр.: <i>ремув-ер</i> , <i>помад-а</i> , <i>прайм-ер</i>	35	11,25
Складні слова	нім.: <i>das Wimperntusche</i> ‘туш для вій’, <i>die Lippenmaske</i> ‘маска для губ’, <i>das Augenbrauenöl</i> ‘олійка для брів’	181	64
	укр.: <i>СС-крем</i> , <i>пудра-хайлайтер</i> , <i>стайлинг-крем</i> .	42	13,5
Словосполучення	нім.: <i>Schutzcreme für Gesicht</i> ‘захисний крем для обличчя’, <i>wasserfester Augentstift</i> ‘водостійкий олівець для очей’,	62	22

	<i>mizellen Waschgel</i> ‘міцелярний гель для вмивання’		
	укр.: паста для епіляції, гідрофільна пудра, компактні рум’яна	214	68

4) У корпусі досліджуваного матеріалу були виявлені також словосполучення. Їхня кількість в українськомовному корпусі дослідження становить 214 одиниць (68%), напр.: *скраб для шкіри голови*, *мусс для вкладання волосся*, *живильний крем*. У корпусі дослідження на німецькій мові було виявлено 62 словосполучення (22%), напр.: *Elixier für das Gesicht* ‘еліксир для обличчя’, *mizellen Waschgel* ‘міцелярний гель для вмивання’, *Schutzcreme für Gesicht* ‘захисний крем для обличчя’.

2.2 Семантичний аналіз іменників на позначення засобів косметики і косметології

У процесі дослідження було також проведено семантичний аналіз і розподілено практичний корпус дослідження на дві великих групи:

- 1) Декоративна косметика;
- 2) Засоби для догляду.

Серед українсько- та німецькомовного корпусу досліджуваних одиниць них було виокремлено 10 тематичних груп, а саме:

- Декоративна косметика для очей,
- Засоби догляду за зоною навколо очей,
- Декоративна косметика для губ,
- Засоби догляду за шкірою губ,
- Декоративна косметика для обличчя,
- Засоби догляду за шкірою обличчя,
- Засоби догляду за тілом,
- Засоби для рук, ніг і нігтів,
- Засоби догляду за волоссям

- Речовини та компоненти».

Розглянемо більш детально кожну з груп.

До групи «Декоративна косметика для очей» було віднесено 30 одиниць серед досліджуваного матеріалу на українській мові, таким чином це становить 10% від дослідницького корпусу. Прикладами одиниць, що належать до групи «Декоративна косметика для очей» є: *праймер для вій, тіні-олівець, водостійка туш, підводка для очей*.

Серед досліджуваного матеріалу на німецькій мові до групи «Декоративна косметика для очей» було віднесено 17 одиниць, що становить 6% від дослідницького корпусу, напр.: *der Lidschattenstift* ‘тіні-олівець для повік’, *die Wimperntusche* ‘туш для вій’, *der Lidschatten* ‘тіні’.

Група «Засоби догляду за зоною навколо очей» нараховує 8 одиниць (2,5%) серед досліджуваного матеріалу на українській мові, і до неї відносяться такі слова як напр.: *сироватка для шкіри навколо очей, патчі для очей, крем-флюїд для повік*. До цієї семантичної групи було віднесено також 6 одиниць з німецькомовного корпусу дослідження, що становить 2% від дослідницького корпусу, напр.: *verjüngende Augenkonturcreme* ‘омолоджуючий крем для шкіри навколо очей’, *die Augenmaske* ‘маска для шкіри навколо очей’.

Семантична група «Декоративна косметика для губ» нараховує 9 одиниць (3%) серед досліджуваного матеріалу на українській мові, і до неї відносяться такі слова, напр.: *матова помада, тінт для губ, маркер для губ*.

До цієї семантичної групи було віднесено також 11 одиниць з німецькомовного корпусу дослідження, що становить 4% від дослідницького корпусу, напр.: *der Lippenkonturenstift* ‘олівець для контуру губ’, *die Lippenstiftfarbe* ‘олівець-помада для губ’.

До групи «Засоби догляду за шкірою губ» було віднесено 9 одиниць (2,9%) серед досліджуваного матеріалу на українській мові, а саме: *зволожуюча помада, патчі для губ, олія для губ*.

До цієї семантичної групи було віднесено також 9 одиниць з німецькомовного корпусу дослідження, що становить 3,2 % від дослідницького корпусу, напр.: *die Lippenmaske* ‘маска для губ’, *die Lippencreme* ‘крем для губ’, *das Pflegebalsam* ‘гігієнічний бальзам’.

Під час дослідження була виокремлена семантична група «Декоративна косметика для обличчя». До неї було віднесено 23 одиниці (7,4%) серед досліджуваного матеріалу на українській мові, напр.: *кремові румяна*, *тонуючий крем*, *матуюча пудра*.

Кількість одиниць, що належать до семантичної групи «Декоративна косметика для обличчя» відібраних з німецькомовного досліджуваного корпусу дещо менша і становить 16 одиниць (5,6%), напр.: *wasserfester Concealer* ‘водостійкий консилер’, *der Korrekturstift* ‘олівець-коректор’, *das Puderrouge* ‘рум’яна’.

Група «Засоби догляду за шкірою обличчя» налічує 94 одиниць українськомовного корпусу дослідження, що становить 30,2 %. Ними є такі слова, як: *ліфтинг-маска*, *сироватка від пігментних плям*, *живильний крем*.

До цієї семантичної групи було віднесено 63 одиниці з німецькомовного корпусу дослідження, що становить 22,3 % від дослідницького корпусу, напр.: *die Tagescreme* ‘денний крем’, *die Kollagenproduktion* ‘засоби що містять колаген’, *der Waschschaum* ‘пінка для вмивання’, *die Reinigungsmilch* ‘очищаюче молочко’.

Крім вище зазначених семантичних груп також була виділена група «Засоби догляду за тілом». До неї було віднесено 38 одиниць (12,2%) відібраних з досліджуваного матеріалу на українській мові, напр.: *лосьон для тіла*, *дезодорант*, *бальзам після засмаги*, *освіжаючий міст*, *зволожуючий гель для тіла*.

Щодо німецькомовного корпусу дослідження, до групи «Засоби догляду за тілом» було віднесено 44 одиниці (15,6%), напр.: *der Körperspray* ‘спрей для

тіла', *das Reinigungsgel* 'очищаючий гель', *der Körperpeeling* 'пілінг для тіла', *der Cremeduschgel* 'крем-гель для душа'.

«Засоби для рук, ніг і нігтів» – ще одна семантична група, до якої було віднесено 13 одиниць (4%) з досліджуваного матеріалу на українській мові, а саме: *зволожуючий крем для рук, сироватка для нігтів, бальзам для ніг*.

До цієї групи також віднесено 15 одиниць (5,3%) німецькомовного корпусу дослідження, напр.: *feuchtigkeitsspendende Handcreme* 'зволожуючий крем для рук', *der Fußbalsam* 'бальзам для ступней', *de Nagellackentferner* 'засіб для зняття лаку'.

Однією серед найчисельніших груп є «Засоби догляду за волоссям», яка налічує 40 одиниць, що становить 12,9% досліджуваного матеріалу на українській мові, напр.: *віск для укладання волосся, ампули для стимуляції росту волосся, засіб проти випадіння волосся*.

До цієї групи віднесено 48 одиниць (17 %) німецькомовного корпусу дослідження, напр.: *das Reinigungsschampoo* 'очищуючий шампунь', *der Pflegespray* 'спрей-догляд', *der Conditioner* 'кондиціонер', *Haarserum für Haarwachstum* 'сироватка для росту волосся'.

Останньою виокремленою семантичною групою є «Речовини та компоненти». Вона налічує 11 одиниць (3,5%) відібраних з досліджуваного корпусу українською мовою, а саме: *Кислота, Колаген, ретинол*.

Ця група також налічує 37 одиниць (13%) дослідницького корпусу на німецькій мові, напр.: *die Fruchtsäure* 'фруктова кислота', *das Arganöl* 'арганова олія', *das Kokoswasser* 'кокосова вода'.

Отже, після віднесення слів на позначення засобів косметики та косметології було виявлено такі продуктивні групи як: «Засоби догляду за шкірою обличчя», що налічує 94 одиниць українськомовного корпусу дослідження (30,2 %) та 63 одиниці з німецькомовного корпусу дослідження, що становить (22,3 %). Також група «Засоби догляду за тілом», до неї було віднесено

38 одиниць (12,2%) відібраних з досліджуваного матеріалу на українській мові, та 44 одиниці (15,6%) у німецькомовному корпусі дослідження.

Левову частку слів було віднесено до групи «Засоби догляду за волоссям», яка налічує 40 одиниць (12,9%) на українській мові та 48 одиниць (17%) німецькомовного корпусу дослідження, напр.: *das Reinigungsschampoo* ‘очищуючий шампунь’, *der Pflegespray* ‘спрей- догляд’, *der Conditioner* ‘кондиціонер’, *Haarserum für Haarwachstum* ‘сироватка для росту волосся’.

Продуктивність саме цих семантичних груп дає змогу констатувати, що саме важливість засобів догляду переважає у жіночій публіцисті, оскільки попит на них серед жіночої аудиторії значно більший порівняно з іншими косметичними засобами.

Таблиця 4

Семантика лексичних одиниць домену косметика і косметологія

	Приклад	Кількість	
		одиниць	%
Декоративна косметика для очей	нім.: <i>wasserfester Augenstift</i> ‘водостійкий олівець для очей’, <i>der Lidschatten</i> ‘тіні’ <i>die Wimperntusche</i> ‘туш’	17	6
	укр.: <i>тіні-олівець, водостійка туш, олівець для очей</i>	30	10
Засоби догляду за зоною навколо очей	нім.: <i>das Augenbrauenöl</i> ‘олійка для брів’, <i>die Augenmaske</i> ‘маска для очей’	6	2
	укр.: <i>сироватка для шкіри навколо очей, лосьйон для зняття макіяжу з очей</i>	8	2,5
Декоративна косметика для губ	нім.: <i>matter Lippenstift</i> ‘матовий олівець для губ’, <i>Lippenstiftgel</i> ‘гелевий олівець для губ’	11	4
	укр.: <i>блиск, матова помада, тінт для губ</i>	9	3

Засоби догляду за шкірою губ	нім.: <i>die Lippenmaske</i> ‘маска для губ’, <i>die Lippencreme</i> ‘крем для губ’, <i>Creme für trockene Lippen</i> ‘крем для сухих губ’	9	3,2
	укр.: скраб для губ, бальзам для губ гігієнічна помада	9	2,9
Декоративна косметика для обличчя	нім.: <i>die Grundierung</i> ‘основа під макіяж’, <i>der Bronzer</i> ‘бронзатор’, <i>wasserfester Concealer</i> ‘водостійкий консилер’	16	5,6
	укр.: гідрофільна пудра, компактні рум’яна, пудра-хайлайтер СС-крем,	23	7,4
Засоби догляду за шкірою обличчя	нім.: <i>Schutzcreme für Gesicht</i> ‘захисний крем для обличчя’, <i>mizellen Waschgel</i> ‘міцелярний гель для вмивання’	63	22,3
	укр.: матуючі серветки, лосьон для обличчя, матуючий крем	94	30
Засоби догляду за тілом	нім.: <i>Peeling für Körper</i> ‘пілінг для тіла’, <i>Cremegel für den Körper</i> ‘крем-гель для тіла’	44	15,6
	укр.: олія для тіла, мило, молочко для тіла	38	12,2
Засоби для рук, ніг і нігтів	нім.: <i>das Nagelhautöl</i> ‘олія для кутикули’, <i>die Fußmaske</i> ‘маска для ступней’, <i>die Handcreme</i> ‘крем для рук’	15	5,3
	укр.: зволожуючий крем для рук, сироватка для нігтів	13	4

Засоби догляду за волоссям	нім.: <i>Shampoo gegen Schuppen</i> ‘шампунь проти лупи’, <i>der Haarbalsam</i> ‘бальзам для волосся’, <i>der Haarpflegespray</i> ‘спрей для догляду за волоссям’	48	17
	укр.: <i>міст для волосся, гель для волосся, засіб проти випадіння волосся</i>	40	12,9
Речовини та компоненти	нім.: <i>die Salicylsäure</i> ‘саліцилова кислота’, <i>die Fruchtsäure</i> ‘фруктова кислота’ <i>die Arganöl</i> ‘арганова олія’	37	13
	укр.: <i>силікон, кислота, колаген</i>	11	3,5

Висновки до Розділу 2

Отже, у проведеному дослідженні було проаналізовано структурно-семантичні особливості слів на позначення засобів косметики та косметології які дали змогу зробити наступні висновки.

Прості та похідні слова досліджуваного корпусу знаходяться на периферії. У процесі дослідження було виявлено, що найбільш продуктивними засобами вираження інформації виступають двокомпонентні композити, як найбільш практичні. Висока частотність вживання двокомпонентних композитів свідчить про те, що вони дають змогу дуже точно виразити певні поняття, а також відповідають основним вимогам публіцистичного стилю: короткості, виразності та чіткості. Крім того було виявлено, що в українській мові словосполучення (прийменникові та атрибутивні) більш розповсюдженні ніж у німецькій мові, адже у німецькій мові цю роль виконують композити.

Що стосується з’єднувального елемента, то можна зробити висновок, що переважну більшість одиниць складають повноскладні складні слова, тобто такі, які утворені без допомоги з’єднувального елемента. Це пояснюється простотою цієї моделі, а також історичним розвитком німецької мови, в якій в результаті

граматичної перебудови колишня флексія – показник числа, відмінка або відміни іменника, почала розглядатись як з'єднувальний елемент.

Переважання детермінативних композитів при словоскладанні в досліджуваному корпусі – є наслідком прагнення суб'єктивної оцінки предмету номінації за допомогою уточнення його певних особливостей. Незначна кількість у фактичному матеріалі копулятивних композитів зумовлена їхнім меншим експресивним потенціалом, що суперечить публіцистичному характеру текстів як засобу вираження, перш за все, конкретизованого, суб'єктивного ставлення до предмету найменування.

Семантичний аналіз дослідницького корпусу, за яким виокремлені одиниці були розподілені на 10 груп, продемонстрував велику продуктивність деяких з цих груп, напр.: «Засоби догляду за шкірою обличчя», «Засоби догляду за тілом», «Засоби догляду за волоссям». Продуктивність лексичних одиниць, які належать до груп цих груп пояснюється більшою зацікавленістю читачів жіночих журнальних текстів саме до цих сфер косметики та косметології.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Аналіз теоретичних джерел дозволяє зробити висновки, що основними шляхами поповнення лексичного складу німецької та української мови є запозичення та словотвір.

Запозичення – один із шляхів збагачення лексики кожної мови. Запозиченням являється елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція та ін.), який було перенесено з однієї мови до іншої в результаті мовних контактів, а також сам процес (запозичання) переходу елементів однієї мови до іншої.

Варто зазначити, що сучасний етап розвитку лінгвістики характеризується також підвищеним інтересом до вивчення словотвору. Словотвір – розділ мовознавства, що вивчає всі аспекти створення, функціонування, будови і класифікації похідних і складних слів. Словотвір слугує саме для утворення нових слів і його основними способами є безафіксне словотворення, афіксальне словотворення (префіксація і суфіксація), словоскладання, утворення зрощень, суміщення та утворення складноскорочених (та усічених) слів. Ці способи допомагають збагачувати лексичний склад німецької та української мов та знаходити нові шляхи для їх поповнення.

Основним та найпоширенішим способом словотвору у німецькій мові є словоскладання. Унаслідок словоскладання в сучасній німецькій мові утворюються складні номінативні одиниці, композити, головними ознаками яких є наявність декількох основ. Словоскладання займає провідне місце у словотворі, адже основними його мотивами є мовна економія та компресія. В українській мові словоскладання теж належить до провідних видів словотвору, однак воно не настільки продуктивне у порівнянні з афіксальним способом словотвору.

Практична частина дослідження підтвердила той факт, що словоскладання – найуживаніший спосіб творення нових слів у німецькій мові, що можна пояснити, як і особливостями публіцистичного стилю, такими як популярний,

чіткий виклад, орієнтований на швидке сприйняття інформації, а також стислість та зрозумілість, так і особливостями цього способу словотвору (мовна економія, компресія та емотивно-експресивний ефект).

Крім цього, практична частина дослідження дала змогу встановити що:

- похідні слова корпусу дослідження в українській та німецькій мовах переважають над простими;
- двокомпонентні іменники корпусу дослідження переважають над багатоконпонентними;
- кількість повноскладних іменників домінує над неповноскладними;
- домінувальним типом іменників на позначення засобів косметики та косметології у відібраному корпусі матеріалу є детермінативні іменники;
- словосполучення продемонстрували більшу продуктивність у корпусі дослідження на українській мові у порівнянні з корпусом дослідження на німецькій мові.

Крім структурного аналізу досліджуваних одиниць був проведений також семантичний аналіз, в ході якого було виокремлено дві основних групи «Засоби для догляду» та «Декоративна косметика», які додатково розділено на 10 тематичних підгруп, а саме: «Декоративна косметика для очей», «Засоби догляду за зоною навколо очей», «Декоративна косметика для губ», «Засоби догляду за шкірою губ», «Декоративна косметика для обличчя», «Засоби догляду за шкірою обличчя», «Засоби догляду за тілом», «Засоби для рук, ніг і нігтів», «Засоби догляду за волоссям» та «Речовини та компоненти». Семантичний аналіз дослідницького корпусу продемонстрував велику продуктивність деяких з цих груп, напр.: «Засоби догляду за шкірою обличчя», «Засоби догляду за тілом», «Засоби догляду за волоссям». Продуктивність лексичних одиниць, які належать до груп цих груп пояснюється більшою зацікавленістю читачів жіночих журнальних текстів саме до цих сфер косметики та косметології.

Отже, сфера косметики та косметології демонструє стрімкий розвиток впродовж останніх десятиліть і великий до себе інтерес читачів жіночої публіцистики, таким чином відкриває нові можливості для проведення нових лінгвістичних досліджень на основі слів на позначення засобів косметики та косметології.



СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Складні слова в українській мові: структура, семантика, концепція «золотої» пропорції: [монографія] / Лариса Євстахіївна Азарова. – Вінниця : УНІВЕРСУМ, 2000. – 222 с.
2. Алексеева Л. О. Виразительные средства языка в текстах разговорного, художественного и публицистического стилей. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 202 с.
3. Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л. М. Архипенко. – Харків, 2005. – 20 с.
4. Биржакова Е.Э. Очерки по исторической лексикологии XVIII в.: Языковые контакты и заимствования / Биржакова Е.Э., Войнова Л.А., Кутина Л.Л. – Л.: Наука, 1972. – 431с.
5. Бойко І. І. Структурні моделі багатокomпонентних термінівсловосполучень у косметології. Науковий вісник Дрогобицького державного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Дрогобич, 2015. № 3. С. 47–54.
6. Бойченко Л. М. Структурно-семантичні типи аббревіатур і діапазон їх дериваційної активності в сучасній українській мові // Мовознавство. – 1982. – № 5. – 75-80 с.
7. Брандес М.П. Стилистика немецкого языка (для институтов и факультетов иностранных языков): Учеб. - 2-е изд.,. – М.: Высш. шк., 1990.– 320 с.
8. Вашунин В. С. Субстантивные сложные слова в немецком языке / В. С. Вашунин. – М.: Высшая школа, 1990. – 159 с.
9. Віняр Г.М., Шпачук Л.Р. Словник новотворів української мови кінця ХХ століття. – Кривий Ріг. – 2002. – Вип.2. – 181 с.
10. Гавриленко Т. Г. Ассимиляция заимствованных терминов в немецком языке. / Т. Г. Гавриленко– М.,1995. – 95 с.

11. Гимер Н. Вторинна номінація як спосіб творення нових фахових назв у лексиці косметики та косметології // Проблеми української термінології: Зб. наук. пр. / Відп.ред. Л. Полюга. – Львів, 2012. – 118 с.
12. Гимер Н. О. Лексика косметики та косметології сучасної української мови: дис.канд. філол. наук: 10.02.01 / Н. О. Гимер. – Львів, 2010. – 414 с.
13. Гимер Н.О. Лексика косметики та косметології сучасної української мови: дис.канд. філол. наук: 10.02.01 / Н. О. Гимер. – Львів, 2010. – 414 с.
14. Городенська К.Г. Префіксально-суфіксальний словотвір // Словотвір сучасної української літературної мови. – К., 1979. – С. 27-34
15. Горпинич В. О. Словотворення і словотвір української мови: [навчальний посібник (текст лекцій)] / Володимир Олександрович Горпинич. – К.: Держ. комітет Укр. з питань науки і технології, 1995. – 68 с.
16. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. / В. О. Горпинич. – К., 1999. – 207 с.
17. Гумбольдт В. фон. О различии строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человечества // Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию. — М.: Прогресс, 1984.— 309 с.
18. Дементьева Т.М. Европейский союз на страницах немецкого словаря "EU-ABC Lexikon für Politik, Recht, Wirtschaft, Steuern, Finanzen, Institutionen".// Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация, 1999. – 146 с.
19. Єрмоленко С.Я. Мова і час. Розвиток функціональних стилів сучасної української мови / С.Я. Єрмоленко, Г.М. Колесник, К.В. Ленець. –К.: Наук. думка, 1977. – 206 с.
20. Єрмоленко С.Я. Науковий стиль; Норма мовна; Офіційно-діловий стиль; Публіцистичний стиль; Розмовна мова; Стилїстика; Стиль; Художній стиль//Українська мова: Енциклопедія. - К.: Укр. енциклопедія, 2000. – 490 с.
21. Земская Е. А. Активные процессы современного словопроизводства. – М.: Наука, 1996. – 141 с.

22. Ивлева Г.Г. Тенденции развития слова и словарного состава. М., 1986. – 150 с.
23. Иштуганова Г. Р. К вопросу о языковой норме и отклонениях от нее в современном немецком языке / Г. Р. Иштуганова // Языковые и речевые единицы в разных языках. – Уфа : РИО БашГУ, 2006. – 186 с.
24. Карпіловська Є. А. Суфіксальна підсистема сучасної української літературної мови : будова та реалізація : [монографія] / Є. А. Карпіловська. – К.: Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, 1999. – 297с.
25. Карпюк В. А. Особливості типології словоскладання у контексті неології сучасної німецької мови / В. А. Карпюк // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. «Філологічні науки. Мовознавство» – Луцьк: Вид-во ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – №. 8. – 450 с.
26. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі / Н. Клименко, Є. Карпіловська. Л. Кислюк. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
27. Клименко Н. Ф. Система афіксального словотворення сучасної української мови. К., 1973. – 201 с.
28. Клименко Н. Ф. Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові. К., 1984. – 168 с.
29. Клименко Н.Ф. Морфологічна будова композитів // Морфологічна будова сучасної української мови. – К., 1975. – 85 с.
30. Клименко Н.Ф. Словоскладання. Аббревіація // Словотвір сучасної української літературної мови. – К., 1979. – 316 с.
31. Клименко Н.Ф. Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові. – К., 1984. – 179 с.
32. Ковалик І. І. Вчення про словотвір / І. І. Ковалик // Іван Ковалик. Вчення про словотвір : Вибрані праці. – Івано-Франківськ-Львів, 2007. – Ч. 1. – 169 с.

33. Ковбасюк Л. А. Субстантивні композити сучасної німецької мови у міжкультурній комунікації: специфіка перекладу / Л. А. Ковбасюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: [зб. наук. пр.]. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2009. – Вип. 10. – 290 с.

34. Коломиец Е.В. К проблеме терминологии в отечественной парфюмерии. Классификация запахов парфюма. Вестник МГОУ. Серия „Русская филология”. № 4. 2009.– 89 с.

35. Коломиец Е.В. Наименования средств парфюмерии и косметики в русском языке XI–XXI века: этимология, структура, семантика : автореф. дис. ... канд. филол. наук. М., 2011. – 19 с.

36. Кочан І.М. Системність, динаміка, кодифікація слів з міжнародними кореневими компонентами в сучасній українській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д/ра філол. наук: спец. 10.02.01 / НАН України, Інститут української мови / І.М.Кочан. – К., 2006. – 39с.

37. Крысин Л. П. Эвфемизмы в современной русской речи / Л. П. Крысин // Русский язык конца XX столетия (1985–1995). – М.: Языки русской культуры, 2000. – С. 384–408.

38. Кульчицький В. І. Особливі випадки словоскладання та їх номінативні властивості (на матеріалі німецької мови) / Віктор Іванович Кульчицький // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць / відп. ред. Олександр Іванович Чередниченко. – К. : Видав. Дім Дмитра Бураго, 2010. – № 32.–360 с.

39. Кухар Л. А. Стилiстичнi можливостi композитiв та їх функцiонування у системi словотворення нiмецької мови / Л. А. Кухар // Наук. записки Кiровоград. держ. пед. ун-ту iм. В. Винниченка. Сер.: Фiлол. науки. – Кiровоград, 2008 . – Вип. 75 (3). – 115 с.

40. Ленець К. В. Лексичні зміни та їх відображення в мові сучасної преси / К. В. Ленець // Мовознавство. – 1988. – № 6. – С. 41–46.
Львів, 2010. – 18 с.

41. М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. Курс сучасної української літературної мови: [у 2 ч.] - Київ: Рад. шк., 1965. – 422 с.
42. Мазурик Д. Нове в українській лексиці: Словник-довідник. – Л.: Світ, 2002. – 231 с.
43. Мацько О. М. Аббревіатури як згорнені мовні формули в дипломатичних текстах // Мовознавство. – 2000. – № 1. – 32 с.
44. Михайлин І. Л. Основи журналістики, Навчальний посібник. - К: Центр учбової літератури, 2011. – 260 с.
45. Миханько В. П. Структурно-семантические особенности многосложных существительных немецкого языка и их текстообразующие функции (на материале научно-технической литературы по электротехнике и машиностроению) : дис. ... канд. фил. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Миханько Вера Павловна – Киев, 1990. – 216 с.
мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 – українська мова.
46. Москальская О. И. История немецкого языка : [учеб. для ин-тов и фак-тов иностр. яз.]/ О. И. Москальская. – [2-е изд., испр.]. – М.: Высшая школа, 1985. – 280 с.
47. Овчаренко Н. І. Способи номінації словотворення у сучасній українській мінералогічній термінології : автореф. дис...канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. І. Овчаренко – Дніпропетровськ, 1996. – 21 с.
48. Огуй О. Д. Лексикологія німецької мови: [навч. посібник для студ. вузів] / О. Д. Огуй. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 416 с.
49. Ольшанський І.Г., Гусєва А. Е. Лексикологія сучасної німецької мови. М.: «Академія», 2005. – 315 с.
50. Орешкина М. В. К вопросу классификации заимствованной лексики //Функциональная лингвистика. Материалы конференции. Часть I. – Симферополь, 1994. – 78 с.

51. Рись Л. Ф. Когнітивно-комунікативні особливості іменних композитів у німецькомовному медіа-дискурсі): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Л. Ф. Рись ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л.: [б. в.], 2010 – 20с.
52. Родзевич Н. С. Про будову складних слів у сучасній українській мові // Українська мова в школі. – 1992. – №6. – 122 с.
53. Розен Е. В. На пороге XXI века: Новые слова и словосочетания в немецком языке / Евгения Владимировна Розен. — М.: Менеджер, 2000. — 200 с.
54. Розен Е. В. Новые слова и устойчивые словосочетания в немецком языке. / Е. В. Розен – М.: Просвещение. – 1991. – 170 с.
55. Свенціцька М. І. До питання пристосування іншомовних слів у сучасній німецькій мові./ М. І. Свенціцька. – Львів. – 1960. – 132 с.
56. Селігей П. О. Що нам робити із запозиченнями? / П. О. Селігей // Укр. мова. – 2007. – № 3. – 59 с.
57. Сердюк М. Г. Аббревіатури і співвідносні з ними слова та словосполучення // Українське мовознавство. – К.: Вища шк., 1981. – 84 с.
58. Сидоров О.В. Прагматический статус заимствований в современном немецком языке // Взаємодія одиниць різних рівнів германських, романських і слов'янських мов. – К: КДППМ, 1991. – 150 с.
59. Степанова М. Д. Лексикология современного немецкого языка / М. Д. Степанова, И. И. Чернышева. – [изд. 2-е, испр. и доп.]. – М.: Академия, 2005. – 105 с.
60. Степанова М. Д. Словосложение в современном немецком языке: дис. ... доктора филол. наук : 10.02.04 / М. Д. Степанова. – М., 1959. – 408 с.
61. Степанова М.Д. Теоретические основы словообразования в немецком языке для филологических университетов и институтов иностранных языков. М. : Высшая школа, 1984. – 264 с.
62. Степанова М.Д., И.И.Чернышева. Лексикология современного немецкого языка. М.: "Академия", 2003. – 279 с.

63. Сучасна українська літературна мова: [підручник для студ. вищих навч. закладів] / [Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. та ін.]; за ред. М. Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2001. – 429 с.

64. Тараненко О. О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець XX – початок XXI ст.) : монографія / О. О. Тараненко. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015 – 205 с.

65. Таранова Е.Н. Структурно-семантические особенности терминологии женской косметики (на материале русского и немецкого языков): дис. канд. филол. наук: 10.02.19 – теория языка. Белгород, 2010. 202 с.

66. Українська мова: енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.

української мови (кінець XX – початок XXI ст.) : монографія / О. О. Тараненко. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015.

67. Филичева Н. И. История немецкого языка: [учеб. пособие для студ. филолог. и лингв. фак-тов высш. учеб. заведений] Н. И. Филичева – М.: Издательский центр "Академия", 2003. – 304 с.

68. Шевелева Л. В. Лексикология современного немецкого языка [учеб. пособие] М.: Высшая школа, 2004. – 280 с.

69. Щерба Л. В. Что такое словообразование / Л. В. Щерба // Вопросы языкознания. – 1972. – № 2. – 201 с.

70. Altmann H. Wortbildung fürs Examen / H. Altmann, S. Kemmerling. – [2., überarb. Aufl.] – Göttingen: Vandenhöck & Ruprecht, 2000. – 200 S.

71. Altmann H. Wortbildung fürs Examen / H. Altmann, S. Kemmerling. – Wiesbaden, 2009. – 203 S.

72. Barz I. Die Wortbildung / Irmhild Barz // Duden. – Band 4. Die Grammatik. – 7. Auflage. – Mannheim : Dudenverlag, 2005. – 772 S.

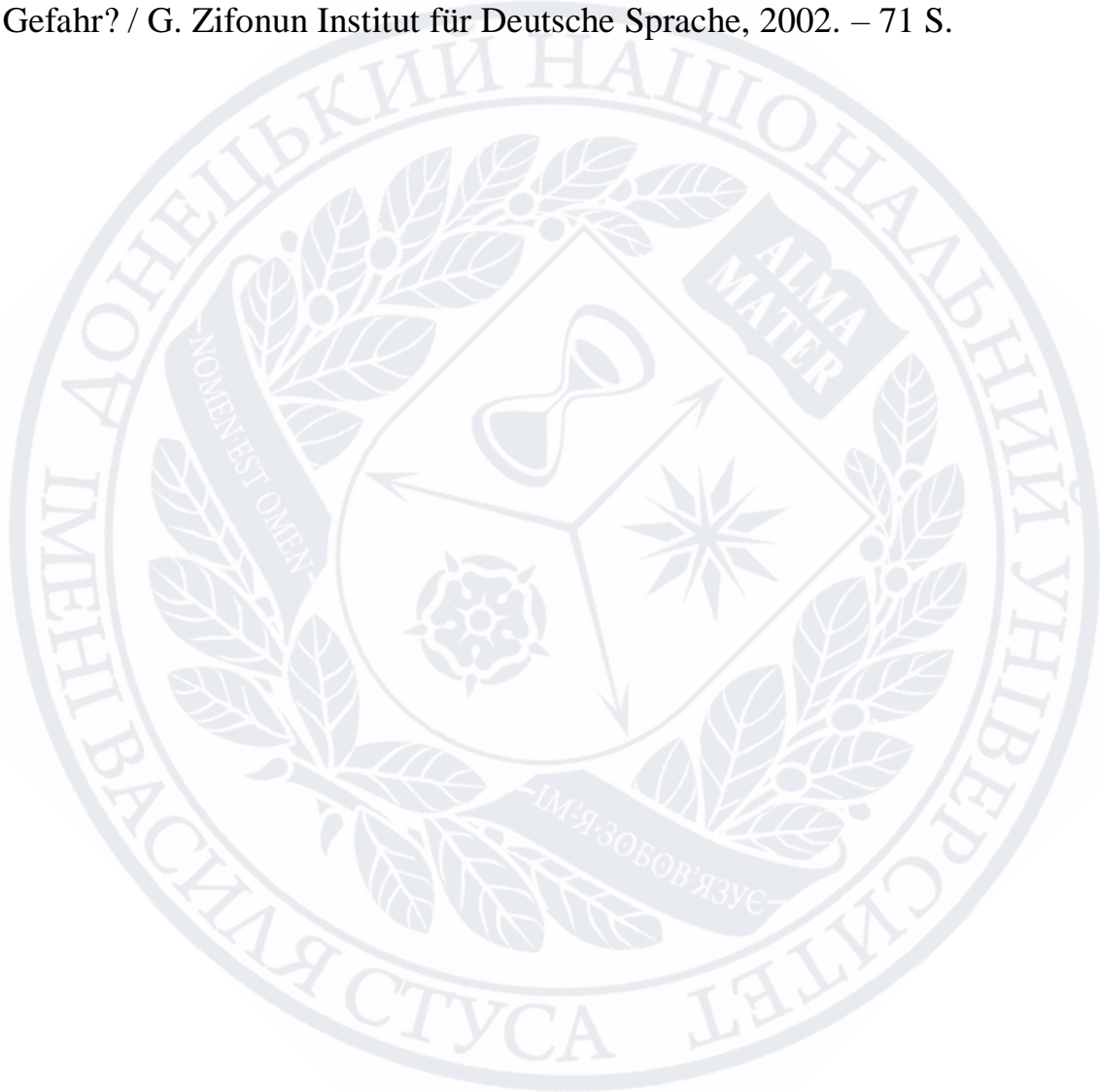
73. Behaghel O. Die deutsche Sprache /Otto Behaghel. - [14. Aufl. / mit Hinweisen u. Anm. vers. von Friedrich Maurer]. - Halle (Saale) : Niemeyer, 1968. – 316 S.
74. Claudia Maria Riehl: Sprachkontaktforschung: Eine Einführung. Gunter Narr Verlag Tübingen /narr studienbücher, 2009. – 150 S.
75. Donalies E. Die Wortbildung des Deutschen: Ein Überblick / E. Donalies. – [2. Aufl.]. – Tübingen: Gunter Narr, 2005. – 192 S.
76. E.M. Heinle: Die Zusammenrückung. In: H. Wellmann, Synchrone und diachrone Aspekte der Wortbildung im Deutschen, 1993. –234 S.
77. Elsen H. Komplexe Komposita und Verwandtes [Elektronische ressource] / Hilke Elsen // Germanistische Mitteilungen. – 2009. – № 69. – 171 S. – Zugangsregime: www.bgdv.be/Dokumente/GM-Texte/gm69_elsen.pdf
78. Erben J. Einführung in die deutsche Wortbildungslehre. – Berlin: Erich Schmidt, 1975. – 160 S.
79. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer, I. Bartz. – [3., unveränd. Aufl.]. – Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 2007. – 382 S.
80. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer, I. Bartz. – [4., veränd. Aufl.]. – Berlin/Boston: De Gruyter, 2012. – 484 S.
81. Fleischer W., Barz I. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen, 1995 – 330 S.
82. Grimm J. Deutsche Grammatik. Zweiter Teil – drittes Buch: Vonder Wortbildung / J. Grimm – Berlin: Dümmlers, 1878. – 1022 S.
83. Grimm J. Grammatik der hochdeutschen Sprache unserer Zeit / [bearb. von J. Eiselen]. - Constanz : Verlagshandlung zu Belle-Vue, 1843. – 372 S.
84. Henzen W. Deutsche Wortbildung / Walter Henzen. - [3., durchges. und erg. Aufl.]. - Tübingen : Niemeyer, 1965. – 314 S.
85. Hilke Elsen. Grundzüge der Morphologie des Deutschen. Berlin, 2014. – 250 S.

86. Hoffmann L. Kommunikationsmittel Fachsprache: Eine Einführung / L. Hoffmann, Gunter Naer. – Tübingen: 1985. – 53 S.
87. Kühnhold I., Wellman H. Deutsche Wortbildung. Typen und Tendenzen in der Gegenwartssprache. — Tübingen, 1972. — 106 S.
88. Lawrenz B. Moderne deutsche Wortbildung. Phrasale Wortbildung im Deutschen: Linguistische Untersuchung und sprachdidaktische Behandlung / Brigit Lawrenz. – Hamburg : Verlag Dr. Kovac, 2006. – 247 S.
89. Lohde M. Wortbildung des modernen Deutschen / M. Lohde – Tübingen: Narr, 2006. – 348 S.
90. Ludwig, M. Eichinger Deutsche Wortbildung: eine Einführung. Tübingen: Narr., 2000. — 255 S.
91. Ortner H. Zur Theorie und Praxis der Kompositaforschung / Hanspeter Ortner, Lorelies Ortner. – Tübingen : Narr Verlag, 1984. – 406 S.
92. Paul H. Das Wesen der Wortzusammensetzung / H. Paul // Wortbildung /Hrsg. von L. Lipka, H. Günter. – Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1981. – 243 S.
93. Pavlov V. Deutsche Wortbildung im Spannungsfeld zwischen Lexikon und Syntax / Vladimir Pavlov. – Frankfurt am Main; Berlin; Bern; Bruxelles; New York; Oxford; Wien: Peter Lang, 2009. – 276 S.
94. Pavlov V. Die substantivische Zusammensetzung im Deutschen als syntaktisches Problem / Vladimir Pavlov. – München : Hueber, 1972. – 129 S.
95. Polenz P. Deutsche Satzsemantik. Grundbegriffe des Zwischen-den-Zeilen-Lesens. – Berlin, 2008. – 280 S.
96. Schäfer W. Von Handys und Erbox. Zur Diskussion um Anglizismen im heutigen Deutsch. / W. Schäfer, In: Deutsch als Fremdsprache 2/2002. – S. 75-81.
97. Schippan T. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache / T. Schippan // Tübingen: Max Niemer Verlag, 2002 – 268 S.
98. Schippan, Thea Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. – Tübingen: Niemeyer, 1992. – 402 S.

99. Stickel Gerhard. Neues und Fremdes im deutschen Wortschatz. / Gerhard Stickel// Aktueller lexikalischer Wandel. Berlin, New York. – (Hrsg.) 2001. – 189 S.

100. Wellmann H. Die Wortbildung / H. Wellmann // Duden. – [4 Aufl., völlig neu bearb. u. erw.]. – 1984. Bd. 4 : Grammatik der deutschen Gegenwartssprache / Hrsg. vom Wiss. Rat der Dudenredaktion. – S. 393.

101. Zifonun G. Überfremdung des Deutschen: Panikmache oder echte Gefahr? / G. Zifonun Institut für Deutsche Sprache, 2002. – 71 S.



СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Duden [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.duden.de
2. Довідник з української мови. Мовні стилі. Публіцистичний стиль. – Режим доступу до ресурсу: <http://javot.net/mova/lex.htm>
3. Латинсько-український словник, Скорина Л.П., Скорина О.А., К. – 2004. – 303 с.



СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПРАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Brigitte. – Oktober 2018. – 225 S.
2. Cosmopolitan. – Januar 2019. – 91 S.
3. Cosmopolitan. – September 2019. – 168 S.
4. Cosmopolitan. – October 2019. – 188 S.
5. Marie Claire. – Februar 2020. – 170 S.
6. Marie Claire. – März 2020. – 181 S.
7. Elle. – April 2020. – 250 S.
8. Vogue. – Januar 2020. – 189 S.
9. CosmoLady. – Вересень 2019. – 132 ст.
10. InStyle. – Грудень 2019. – 201 ст.
11. InStyle. – Вересень 2020. – 201 ст.
12. Glamour. – Квітень 2020. – 160 ст.
13. Viva. – Липень 2020. – 80 ст.
14. Viva. – Серпень 2020. – 93 ст.
15. Cosmopolitan. – Січень 2020. – 160 ст.
16. Elle. – Березень 2020. – 250 ст.
17. Marie Claire. – Квітень 2020. – 170 ст.